

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
DEMOGRAFSKI RAZVOJ ŠVEDSKE

Ljubljana, oktober 2007

JERNEJA GORIČAN

IZJAVA

Študent/ka **Jerneja Goričan** izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom **prof. dr. Janeza Malačiča** in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 01.10.2007

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
2. PREBIVALSTVO ŠVEDSKE	2
2.1. Novejša zgodovina Švedske	2
2.2. Značilnosti prebivalstva	3
2.2.1. Gostota prebivalstva	3
2.2.2. Domorodno prebivalstvo Švedske	5
2.2.3. Tuje prebivalstvo na Švedskem	6
2.2.4. Struktura prebivalstva po spolu in starosti	6
2.2.5. Staranje prebivalstva	10
3. RODNOST	11
3.1. Rodnost na Švedskem	11
3.2. Poročnost in razvezanost	13
3.2.1. Vpliv povprečne starosti ženske pri prvem otroku na povprečno starost ženske pri prvi poroki	15
3.2.2. Vpliv rodnosti na poročnost	16
3.2.3. Poročnost in razvezanost pri istospolnih partnerjih	17
3.3. Kontracepcija in splav	19
3.3.1. Splavi med mladimi ženskami na Švedskem	20
3.4. Politika pospeševanja rodnosti na Švedskem	21
4. SMRTNOST	22
4.1. Splošna stopnja smrtnosti	23
4.1.1. Trendno gibanje vzrokov smrti in splošne stopnje smrtnosti	23
4.2. Življenjsko pričakovanje ob rojstvu	27
4.3. Smrtnost dojenčkov	28
4.4. Vzroki smrti	30
5. MIGRACIJE	32
5.1. Emigracije Švedov v Združene države Amerike	33
5.2. Imigracije na Švedskem od 2. svetovne vojne do 21. stoletja	34
5.2.1. Obdobje delovnih imigracij (od leta 1945 do leta 1975)	34
5.2.2. Obdobje begunskih imigracij (od 1970-ih let naprej)	36
5.3. Migracije na Švedskem v 21. stoletju	38
5.3.1. Priseljevanje	38
5.3.2. Odseljevanje	40
6. SKLEP	41
LITERATURA	43
VIRI	44
PRILOGA	

1. UVOD

Sestava in razvoj prebivalstva sta določena z dolgoročnimi trendi rodnosti, smrtnosti in migracij. Skozi celotno obdobje 20. stoletja je na demografski razvoj Švedske najbolj vplivalo naraščanje povprečne dolžine življenja na eni strani ter zmanjševanje stopnje rodnosti na drugi strani. V drugi polovici 20. stoletja je imelo vse večjo vlogo tudi priseljevanje.

Diplomsko delo obsega pet poglavij, v katerih bom prikazala demografski razvoj Švedske ter glavno problematiko, povezano z njim. V drugem poglavju bom na kratko opisala novejšo zgodovino Švedske ter prikazala glavne značilnosti prebivalstva. Na Švedskem živi danes več kot 17.000 domorodcev - pripadnikov plemena Sami. Petina celotnega prebivalstva so priseljenci oziroma imajo vsaj enega starša, rojenega izven države, kar je posledica nordijskega priseljevanja, zgodnjega obdobja delovnih ter kasnejšega obdobja begunskih in družinskih priseljevanj. Švedska se, tako kot ostale razvite države, sooča s staranjem prebivalstva, saj je delež prebivalstva, starejšega od 65 let, zadnje desetletje presegal 17 %.

V tretjem delu diplomskega dela se bom posvetila rodnosti. Družbeni sistem blaginje na Švedskem radodarno poskrbi za nego otroka ter materinski in očetovski dopust. Kljub temu je na Švedskem, tako kot v drugih industrializiranih državah, padec stopnje totalne rodnosti spremljal dvig povprečne starosti ženske pri rojstvu prvega otroka. Za Švedsko so poleg relativno nizkih stopenj poročnosti ter visoke starosti parov pri porokah značilne tudi najvišje stopnje razvezanosti v Evropi. Švedska je kot tretja država v Evropi istospolnim partnerjem dodelila zakonito pravico do registriranega partnerstva. V tem poglavju bom zato, poleg trenda poročnosti in razvezanosti pri heterospolnih partnerjih, ta trend obravnavala tudi pri istospolnih partnerjih. Splavi so na Švedskem javna zdravstvena skrb. Zaskrbljujoče pa je dejstvo, da se je število legalno opravljenih splavov v zadnjih desetih letih močno povečalo, še zlasti med najstnicami. Na koncu bom predstavila še politiko pospeševanja rodnosti na Švedskem.

Gibanje splošne stopnje smrtnosti, življenjsko pričakovanje ob rojstvu, smrtnost dojenčkov ter vzroki smrti so teme, ki jih bom obravnavala v četrtem poglavju diplomskega dela. Splošna stopnja smrtnosti je na Švedskem v zadnjih desetih letih nihala v zelo ozkem pasu, nanjo pa so vplivali številni dejavniki. Nekatere izmed njih bom tudi podrobneje analizirala. Življenjsko pričakovanje ni bilo na Švedskem še nikoli tako visoko kot danes. Povečanje življenjskega pričakovanja lahko pojasnimo predvsem z naraščajočim preživetjem med prebivalci srednje starosti ter starejšimi prebivalci. Smrtnost dojenčkov se je v proučevanem obdobju zmanjšala. Kljub višjemu življenjskemu standardu, medicinskemu in tehnološkemu napredku še vedno največ ljudi umre zaradi različnih bolezni. Najpogostejši vzrok smrti so na Švedskem, tako za moške kot za ženske, bolezni obtočil, sledijo pa novotvorbe.

V zadnjem, petem poglavju diplomskega dela, bom kronološko predstavila pomembno vlogo migracij na Švedskem. Na razvoj države je močno vplivalo množično odseljevanje Švedov,

pretežno v Združene države Amerike, od sredine 19. stoletja pa do leta 1930. Med glavne razloge za množično odseljevanje štejemo pomanjkanje obdelovalne zemlje, versko preganjanje, obvezno vojaško služenje in pomanjkanje družbene mobilnosti. Švedska je v času druge svetovne vojne prešla iz države odseljevanja v državo priseljevanja. Od leta 1930 dalje je, z izjemo nekaj let v 70-ih letih, priseljevanje presegalo odseljevanje. Danes največje skupine priseljencev zajemajo prebivalci iz Finske, Srbije in Črne gore, Bosne in Hercegovine, Irana, Norveške, Danske in Poljske.

2. PREBIVALSTVO ŠVEDSKE

2.1. Novejša zgodovina Švedske

19. in 20. stoletje

V času francoske revolucije je Švedska najprej vodila nevtralno politiko, leta 1805 pa je pristopila k zvezi proti Napoleonu. Leta 1808 so Rusi napadli Švedsko. V tej vojni so izgubili Finsko, ki je bila leta 1809 pripojena k Rusiji. Istega leta se je zbral švedski Riksdag (švedski parlament) in država je dobila novo ustavo. Leta 1810 so izvolili francoskega maršala Jeana Baptista Bernadotta za švedskega prestolonaslednika in mu spremenili ime v Karl Johan. Že leta 1812 se je Karl Johan povezal z Rusijo, nekdanjim dednim sovražnikom Švedske. Skupaj z Rusi je šel v vojno proti svojemu prejšnjemu vladarju Napoleonu. V zahvalo je švedski kralj dobil Norveško, katero je Danska morala odstopiti, ker je bila v vojni na strani Francozov. Norveška je ostala v zvezi (uniji) s Švedsko vse do leta 1905 (Benigar, 2007).

Med krimsko vojno (1853-56) je Švedska razglasila nevtralnost in jo ohranila do današnjih dni. Proti koncu 19. stoletja je socialna diferenciacija na podeželju sprožila množično izseljevanje v Severno Ameriko, zelo se je okrepilo tudi delavsko gibanje. Leta 1889 ustanovljena socialdemokratska stranka je leta 1909 dosegla uvedbo splošne volilne pravice za moške (za ženske pa leta 1918), sprejetje zakona o varstvu delavcev (leta 1911), pokojninsko zavarovanje (leta 1913) in osemurni delavnik (leta 1919); vse od leta 1932 pa je večino časa tudi vladajoča stranka (Natek K., Natek M., 2006, str. 184).

1. in 2. svetovna vojna

V 1. in 2. svetovni vojni je Švedska ostala nevtralna, čeprav je morala Nemčiji dobavljati železovo rudo. Po vojni je leta 1947 pristopila k Marshallovemu načrtu, leta 1949 je vstopila v Svet Evrope in leta 1960 v združenje EFTA, zaradi nevtralnosti pa je odklonila vključitev v zvezo NATO. Socialdemokratski vladi Tageja Erlanderja in Olofa Palmeja sta ustvarili model socialne države, ki je temeljil na socialni pravičnosti, državni lastnini številnih donosnih podjetij in obsežnem sistemu socialne pomoči. Zaradi izjemno velike javne porabe - javni dolg je bil leta 1993 kar 12 % BDP, so morali že v 90-ih letih skržiti socialne ugodnosti in temeljito reformirati davčni sistem, vendar Švedska ostaja vzor socialno pravične države.

1.7.1991 je Švedska uradno zaprosila za članstvo v EGS, po referendumu leta 1994 pa je 1.1.1995 postala polnopravna članica EU. Vlada je leta 1997 odložila odločitev o vstopu v Evropsko denarno unijo (EMU), na referendumu o uvedbi evra leta 2003 je kar 55,9 % volivcev glasovalo proti (Natek K., Natek M., 2006, str. 184). Današnja Švedska je po ustavi nasledstvena monarhija in parlamentarna demokracija. Kralj je voditelj države, vsa oblast prihaja iz ljudstva, skozi svobodne in tajne volitve je izvoljen parlament (Riksdag). Ta ima od leta 1969 samo en dom s 349 poslanci. Parlament imenuje, izvoli premiera (stadsminister), ki je s svojo vlado odgovoren parlamentu (Benigar, 2007).

2.2. Značilnosti prebivalstva

2.2.1. Gostota prebivalstva

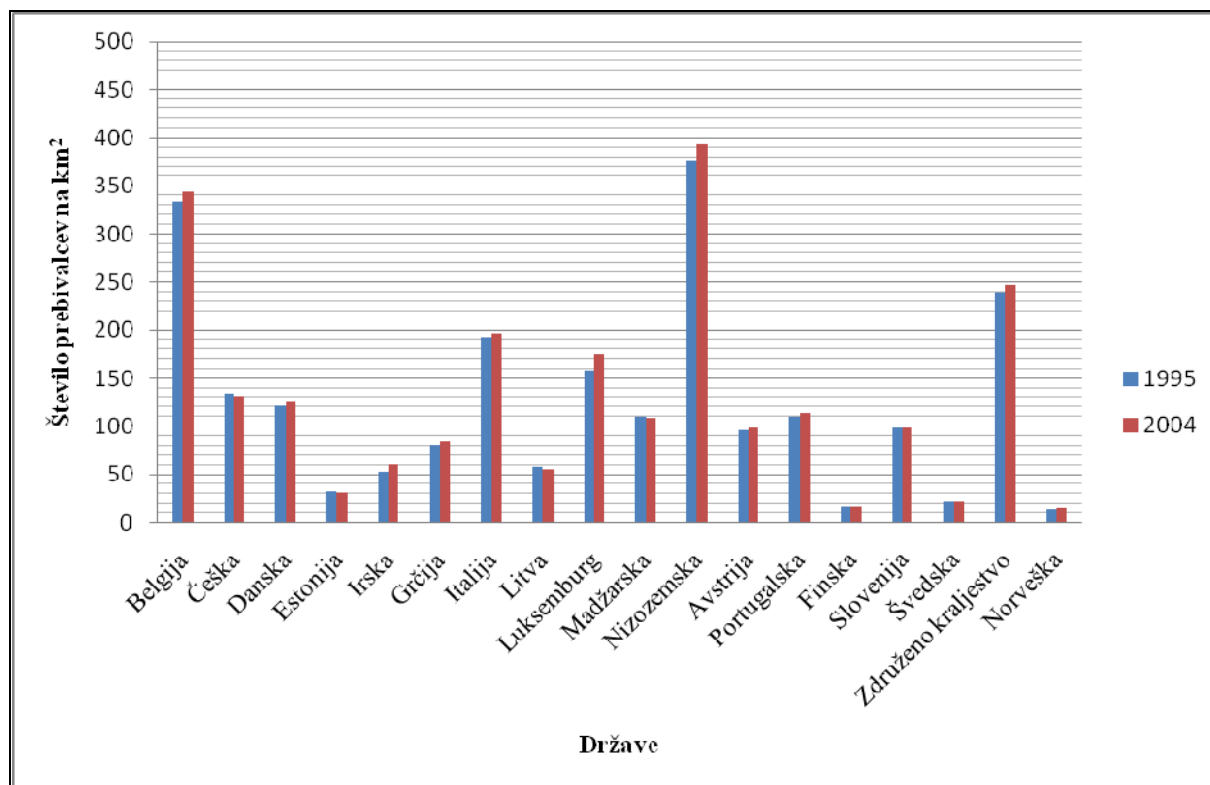
Geografska porazdelitev prebivalstva izraža razmerje med številom celotnega prebivalstva in ozemljem, na katerem to prebivalstvo živi. Kadar tako opredeljeno naseljenost ozemlja obravnavamo neodvisno od resursov tega ozemlja, jo izražamo z gostoto naseljenosti ali s številom prebivalcev na enoto površine, največkrat kvadratni kilometer.

V Evropi se gostota prebivalstva močno razlikuje od države do države. (Glej Sliko 1, str. 4.) Največ prebivalcev na kvadratni kilometer ima Malta (1.274), sledi ji San Marino (486), Nizozemska (393) in Belgija (341). Med državami, kjer živi več kot 50 milijonov prebivalcev, imata Združeno Kraljestvo z 246 in Nemčija z 231 prebivalci na kvadratni kilometer relativno visoko gostoto prebivalstva. Za države severne Evrope pa je na drugi strani značilna nizka gostota prebivalstva. Islandija ima le 3 prebivalce na kvadratni kilometer, Rusija 8, Norveška 14 in Finska 15 (Recent demographic developments in Europe 2005, 2005, str. 19).¹

Švedska je največja država na Skandinavskem polotoku. Mejo na kopnem ima le s skandinavskima sosedama Norveško (na zahodu) in Finsko (na severovzhodu). Podolgovato deželo na vzhodu in jugu obdaja Baltsko morje, na jugozahodu pa preliva Kattegat in Skagerrak, ki povezujeta Baltik s Severnim morjem. S 449.964 km² površine spada med največje države EU. Jezera in reke pokrivajo okoli 40.000 km² oziroma 9 % celotnega nacionalnega ozemlja. Konec leta 2004 je imela kljub svoji velikosti le 9,01 milijona prebivalcev, nič več kot London. Njena povprečna gostota prebivalstva je z 22 prebivalci na km² malce večja od sosednje Finske in Norveške. Mejnima državama Norveški in Finski je podobna v tem, da se razteza v smeri sever – jug, da je redko poseljena in da je prebivalstvo neenakomerno porazdeljeno po državi (Country Profile 2006, 2006).

¹ V nadaljevanju bom Recent demographic developments in Europe navajala kot RDDE.

Slika 1: Gostota prebivalstva (število prebivalcev na kvadratni kilometer) v nekaterih evropskih državah leta 1995 in 2004

Vir: Eurostat, 2007.

Švedska ni največja nordijska država le po površini, ampak tudi po številu prebivalcev. Prostorska razporeditev prebivalstva je zelo različna. Več kot 80 % Švedov živi v južnem, bolj urbaniziranem delu države, medtem ko je skrajni sever Švedske zelo redko poseljen. V večini predelov na severu Švedske živijo le 3 prebivalci na km², v srednjem in južnem delu je gostota do 150 prebivalcev na km², medtem ko jih na področju Stockholma živi 289 na km². (Glej Tabela 1, str. 5.) Uradno je več kot 80 % mestnega prebivalstva, saj prištevajo k mestnim naseljem tudi vsa sklenjena naselja z več kot 200 prebivalci, vendar v mestih z več kot 100.000 prebivalci živi le tretjina ljudi. Na podeželju prevladuje razložena poselitev s številnimi trgi in manjšimi mesti, ob morskih in jezerskih obalah je veliko počitniških hiš (Natek K., Natek M., str. 183, 2006). Po podatkih švedskega letopisa za leto 2006 je imelo 1. januarja 2005 glavno mesto Stockholm 765.044 prebivalcev, v Göteborgu jih je živelo 481.410, v Malmöju 269.142, v Uppsali 182.076, v Linköpingu pa 136.912. Pokrajina Norrland ima majhno število mest in le Umeå ima več kot 100.000 prebivalcev (Bain, Cornwallis, 2003, str. 29).

Tabela 1: Prebivalstvo Švedske po regijah, konec leta 2004

Regija	Število prebivalcev	Površina (km ²)	Število prebivalcev na km ²
Stockholm	1.872.900	6.490	289
Vzhodnocentralni del	1.514.549	38.432	39
Småland z otoki	799.739	33.244	24
Južni del	1.311.254	13.968	94
Zahodni del	1.805.683	29.396	61
Severnocentralni del	826.188	63.971	13
Centralni Norrland	371.619	71.122	5
Zgornji Norrland	509.460	154.312	3
Skupaj	9.011.392	410.934	22

Vir: Eurostat, 2007.

2.2.2. Domorodno prebivalstvo Švedske

Pripadniki plemena Sami so prvotni prebivalci ozemlja Sapmi, ki obsega dele severne Švedske, Norveške, Finske ter polotok Kola v Rusiji.² Sami so ena izmed največjih skupin evropskih domorodcev. Tradicionalne dejavnosti, s katerimi se Sami ukvarjajo, so lov, ribolov, vzreja severnih jelenov in kmetijstvo, čeprav se danes le manjšina preživlja samo s temi dejavnostmi. Praktično nobeden več pa ne živi kot nomad. V Skandinaviji živi okoli 85.000 Samov, približno polovica jih živi na Norveškem, na Švedskem pa 17.000. Majhne skupine so naseljene tudi na skrajnem severu Finske in Rusije. Za ljudstvo Sami je reja severnih jelenov najznačilnejši način služenja kruha, vendar se je zadnja stoletja le majhen odstotek ukvarjal samo s to dejavnostjo. Dandanes mnogi Sami živijo moderno življenje v mestih, znotraj ali zunaj njihovega tradicionalnega območja. Nekaj 10 % Samov pa se še vedno ukvarja z rejo severnih jelenov, ki je zaradi tradicionalnih in kulturnih razlogov dovoljena le v nekaterih predelih nordijskih držav. Na Švedskem, Norveškem in Finskem imajo Sami svoje parlamente, ki so demokratično izvoljeni in delujejo kot vladna oblast. Pripadniki Samov imajo v vsaki državi poleg splošne volilne pravice tudi pravico do izvolitve svojih predstavnikov v Sami parlament, če:

- se kulturno ali etično dojemajo kot Sami,
 - če govorijo Sami jezik ali
 - imajo oz. so imeli starša ali starega starša, ki govori ali je govoril Sami jezik.

Na Švedskem se glavne organizacije, ki zastopajo pripadnike Samov, imenujejo »siidas«. Ljudstvo Sami ne govori enotnega jezika, temveč uporablja deset različnih Sami jezikov. Šest izmed teh ima lastne zapisane standarde. Posamezni Sami jeziki so med seboj sorazmerno tesno povezani, vendar niso vzajemno razumljivi, npr. južni Sami ne razumejo jezika

² Na Švedskem in Finskem so pripadnike plemena Sami imenovali Laponci.

severnih. Večina Sami jezikov se govori v več državah, kajti jezikoslovne meje se ne ujemajo z nacionalnimi. Sami jeziki spadajo v Uralsko jezikovno skupino, zaradi česar so sorodni finskemu, estonskemu in madžarskemu jeziku (Sami people, 2006).

Skupina nacionalnih parkov in naravnih rezervatov na švedskem delu Laponske je zaščitena kot edinstven naravni in kulturni zaklad ter je vključena v Unescov seznam Svetovne dediščine pod združenim imenom Laponska (Sapmi). Beseda Sami v Sami jeziku pomeni človek. Sapmi se nanaša tako na deželo ljudstva Sami kot tudi na ljudi, ki živijo v njej. Pleme Sami sebe imenuje tudi »ljudje sonca in vetra« (Britton, 2005, str. 29).

2.2.3. Tuje prebivalstvo na Švedskem

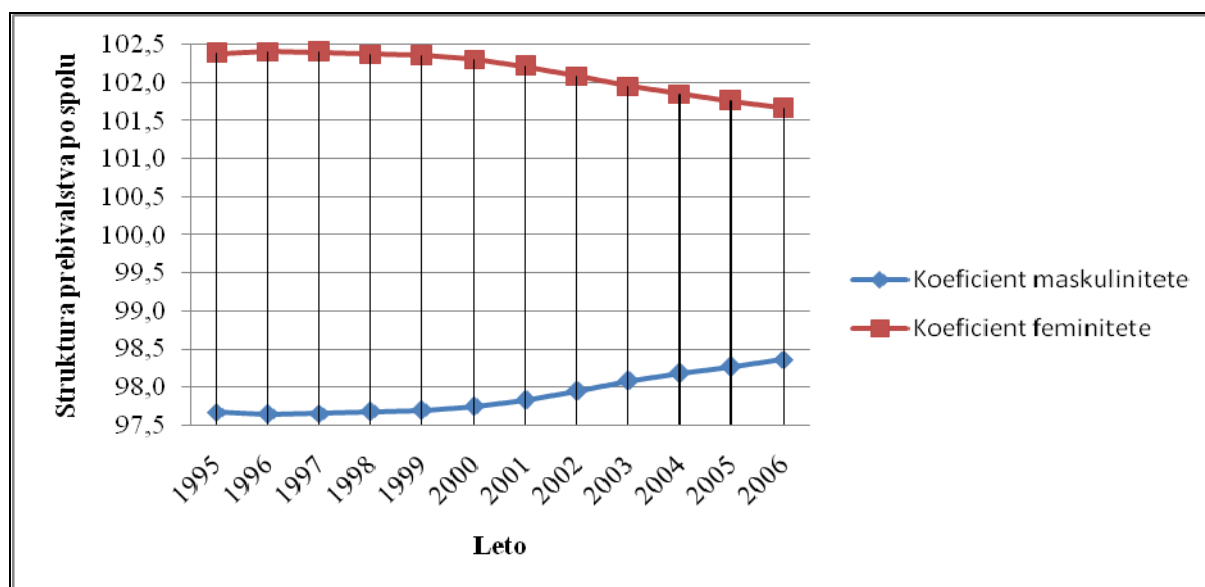
Leta 2004 je bilo 12,2 % švedskih prebivalcev rojenih zunaj Švedske, od tega jih je imela dobra polovica (56 %) švedsko državljanstvo. Imigracijski tok je dosegel vrhunec leta 1994, ko se je več kot 83.000 ljudi priselilo na Švedsko. V drugi polovici 90-ih let se je povprečno število imigrantov na leto gibalo med 40.000 in 50.000, med njimi so bili tudi Švedski, ki so se vrnili domov. Od leta 2000 imigrira v državo v povprečju okoli 60.000 ljudi na leto. Število ljudi, ki so se izselili iz Švedske, se je od sredine 90-ih let ustalilo med 30.000 in 40.000. V letu 2004 je ta številka znašala 36.586 prebivalcev. Večina priseljencev na Švedsko je bila nordijske narodnosti, med njimi je bilo največ finskih imigrantov. Spori na področju bivše Jugoslavije in razvoj v vzhodni Evropi so sredi 90-ih let povzročili, da se je na Švedsko priselilo več kot 50.000 prebivalcev s teh področij. Velik val imigrantov je prišel tudi iz držav, kot so Irak, Iran, Turčija, Čile in Libanon. Leta 2004 je na Švedskem živelo manj kot 187.000 finskih priseljencev (leta 1970 jih je bilo 240.000), okoli 347.000 prebivalcev, rojenih drugje v Evropi, a ne v nordijskih državah (leta 1970 jih je bilo le 175.000), ter 280.000 azijskih priseljencev (leta 1970 jih je bilo le 10.000). Močno pa je naraslo tudi število ljudi, ki so iskali zatočišče (azilskih priseljencev). Le-teh je bilo leta 1996 6.000, medtem ko je leta 2002 to število naraslo na 33.000 (Country Profile 2006, 2006).

2.2.4. Struktura prebivalstva po spolu in starosti

Struktura prebivalstva po spolu je odvisna od razmerja med dečki in deklicami ob rojstvu, razlik v smrtnosti po spolu in starosti, razlik v selitvah po spolu in starosti ter nekaterih drugih zunanjih dejavnikov. Statistično jo je mogoče enostavno izraziti z odstotkom moških ali žensk med celotnim prebivalstvom ali pa s koeficientoma maskulinitete in feminitete, ki izražata število moških ali žensk na sto oseb nasprotnega spola. Struktura prebivalstva po spolu je odvisna od razvitosti države. V razvitih državah je več žensk, v najbolj nerazvitih pa več moških med celotnim prebivalstvom (Malačič, 2003, str. 17-19). Prvega januarja 1995 je imela Švedska 8.816.381 prebivalcev, od tega jih je bilo 4.356.254 (49,4 %) moškega spola in 4.460.127 (50,6 %) ženskega spola. Vrednost koeficienta maskulinitete (število moških na 100 žensk) je bila na Švedskem 1. januarja 1995 97,7, torej 97,7 moških na 100 žensk. Leta

2006 je na Švedskem živel 9.047.752 prebivalcev, 49,6 % (4.486.550) jih je pripadalo moškemu spolu, 50,4 % (4.561.202) pa ženskemu. Koeficient feminitete (število žensk na 100 moških) je znašal 101,7, torej 101,7 žensk na 100 moških. Glede na podatke od leta 1995 do leta 2006 lahko Švedsko uvrstimo med razvite države, saj je odstotek žensk med celotnim prebivalstvom v celotnem obdobju presegal odstotek moških med celotnim prebivalstvom. (Glej Sliko 2.)

Slika 2: Koeficient maskulinitete in feminitete na Švedskem med leti 1995 in 2006

Vir: Eurostat, 2007.

Iz Slike 2 opazimo, da se koeficienta maskulinitete in feminitete vedno bolj približujeta. Eden izmed vzrokov bi lahko bilo dejstvo, da Švedska zelo dolgo ni bila v vojni, saj je med 1. in 2. svetovno vojno ostala nevtralna. To posledično pomeni, da v vojnem obdobju ni izgubila veliko moškega prebivalstva. Razlog za približevanje koeficientov lahko najdemo tudi v vedno manjši razliki med življenjskim pričakovanjem ob rojstvu za moške in življenjskim pričakovanjem ob rojstvu za ženske. Po podatkih Eurostata je leta 1995 na Švedskem moški ob rojstvu lahko pričakoval 75,5 let življenja, medtem ko je lahko ženska pričakovala, da bo doživela 80,7 let (razlika je bila 5,2 leti). V letu 2005 pa je razlika med življenjskim pričakovanjem za moške in ženske padla na 4,3 leta (moški so ob rojstvu lahko pričakovali 77,6 let, ženske pa 81,9 let). Odgovora o približevanju koeficientov pa najbrž ne gre iskati v selektivnosti migracij po spolu. Po podatkih iz švedskega statističnega letopisa je v obdobju 2002–2005 neto priseljevanje za ženske presegalo neto priseljevanje za moške. Največjo razliko so zabeležili leta 2004, ko se je na Švedsko priselilo 13.747 žensk več, kot pa se jih je odselilo, medtem ko je pri moških ta razlika znašala le 11.695.

Starost ugotovimo z vprašanjem o dopoljenih letih ali o rojstnem datumu. Prvi način se uporablja v nerazvitih državah, kjer mnogo ljudi ne ve natančno svojega rojstnega datuma. Drugi način pa se uporablja v razvitih državah, kjer izobrazbena raven zagotavlja kvalitetne

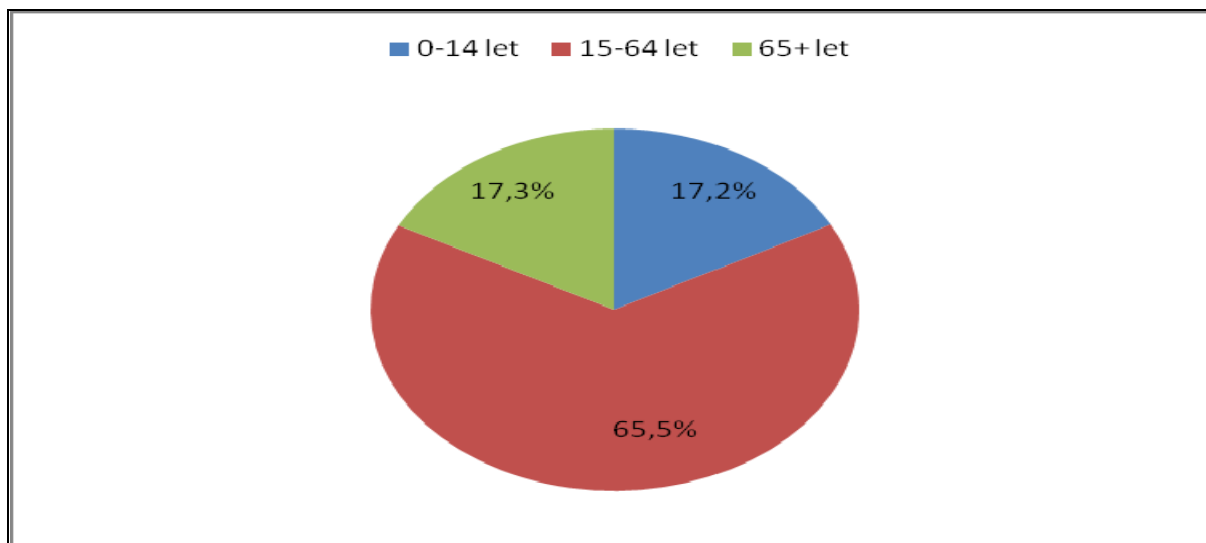
odgovore. Prebivalstvo razčlenjujemo po starosti na večje starostne kontingente ali starostne razrede, izražene v manjših časovnih enotah. Primeri kontingentov so otroci (0-14 let), delovni kontingent (15-64 let za moške in 15-59 let za ženske), rodni kontingent (15-49 let), kontingent starega prebivalstva (65 in več let). Med relativnimi kazalniki starostne strukture najpogosteje uporabljamo odstotke posameznih starostnih kontingentov ali razredov v celotnem prebivalstvu, indekse staranja, ki izražajo število starih 65 in več let v neki družbi na 100 otrok v starosti 0-14 let, in srednje vrednosti (Malačič, 2003, str. 19).

Kot v večini evropskih držav, se delež starejšega prebivalstva na Švedskem veča (Natek K., Natek M., 2006, str. 183). Švedska ima eno izmed najstarejših prebivalstev na svetu, saj je odstotek ljudi, starejših od 65 let, med celotnim prebivalstvom v obdobju 1995–2006 presegal 17 %. (Glej Prilogo Tabela 1.) Leta 2004 je bil delež ljudi, starejših od 65 let, večji od 16 % še v Italiji, Grčiji, Nemčiji, Bolgariji in Španiji. Iz Priloge Tabela 1 lahko vidimo, da delež ljudi, starih do 14 let, med celotnim prebivalstvom na Švedskem od leta 1995 naprej konstantno pada, in sicer je bil leta 1995 ta delež 18,9 %, leta 2006 pa je padel na 17,2 %. Turčija je bila, z 28,6 % prebivalcev, mlajših od 14 let, 1. januarja 2005 država z najmlajšim prebivalstvom, sledili sta Albanija z 26,5 % in Azerbajdžan z 25,4 % (RDDE 2005, 2005, str. 23-24). 1. januarja leta 2006 je bilo na Švedskem 67,0 % moških, starih od 15-64 let (leta 1995 je bilo 2.850.823 moških v tem starostnem razredu), ter 63,9 % žensk te starosti (leta 1995 je bilo 2.762.778 žensk starih od 15-64 let). Odstotek ljudi, starih med 15 in 64 let, je v letu 2006 znašal 65,5 %, medtem ko sta deleža prebivalcev, starih do 14 let, ter prebivalcev, starejših od 65 let, znašala 17,2 % in 17,3 %, kot je razvidno iz Slike 3, str. 9 (Eurostat, 2007).

Starostna struktura prebivalstva se med samoupravnimi občinami na Švedskem močno razlikuje. Predmestne samoupravne občine okoli prestolnice imajo najmlajše prebivalstvo, s komaj 13 % ljudi, starejših od 65 let. Na drugi strani pa je v redko poseljenih občinah, predvsem na severu države, skoraj 24 % prebivalcev starejših od 65 let. Največji delež delovnega prebivalstva, starega med 20 in 64 let, živi v večjih mestih in bližnjih občinah (Persson, 2006, str. 21).

Indeks staranja za prebivalstvo Švedske je v celotnem obravnavanem obdobju 1995-2006 naraščal. Najnižjo vrednost je dosegel leta 1995, ko je znašal 92,6, saj je 1. januarja 1995 na Švedskem živelo 1.662.665 ljudi, starih do 14 let, ter 1.540.115 ljudi, starejših od 65 let, najvišjo pa leta 2006. (Glej Prilogo Tabela 2.) Na Švedskem je 1. januarja 2006 število prebivalcev, starih 65 let in več (1.565.377 ljudi), presegalo število prebivalcev, starih od 0-14 let (1.560.776 ljudi), indeks staranja pa je dosegel vrednost 100,3. Glede na podatke lahko Švedsko uvrstimo med stara prebivalstva, saj izpolnjuje kriterije, ki označujejo tip prebivalstva kot star tip (odstotek starega prebivalstva nad 10 in indeks staranja nad 40).

Slika 3: Starostna struktura prebivalstva na Švedskem leta 2006

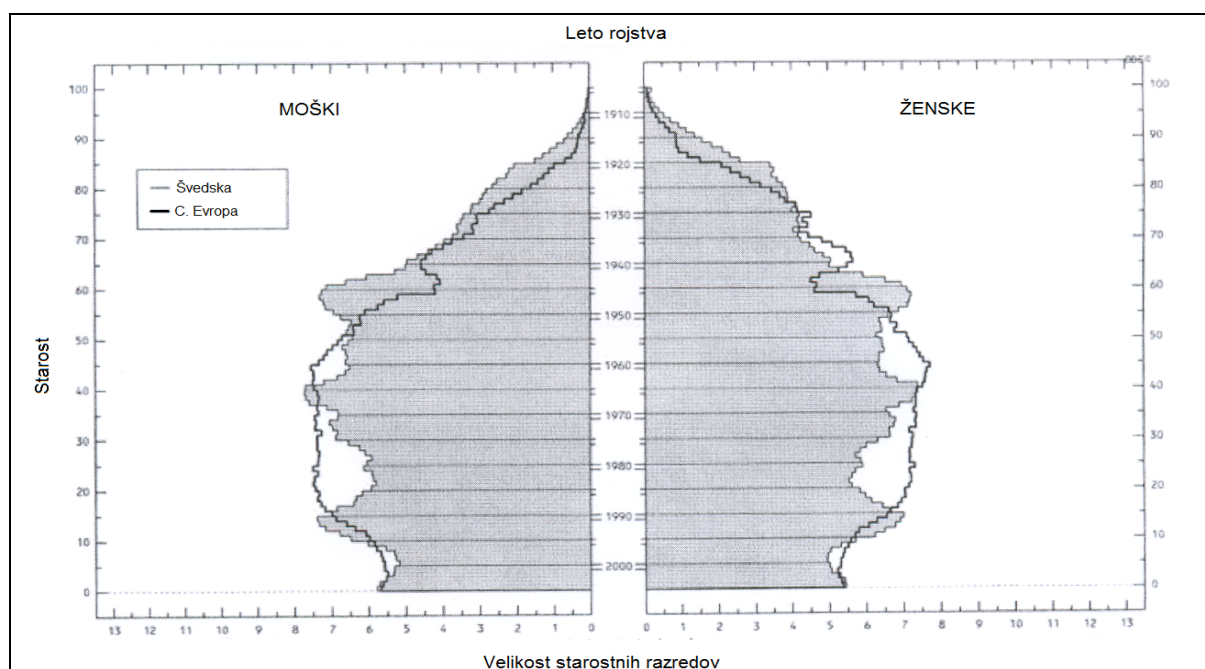
Vir: Eurostat, 2007.

Starostno strukturo prebivalstva grafično najlepše prikažemo s starostno piramido. Za prikaz lahko uporabimo absolutne vrednosti ali odstotke števila moškega in ženskega prebivalstva v posameznem starostnem razredu. Prikaz z odstotki omogoča medsebojno primerjavo piramid različnih prebivalstev ali istega prebivalstva v različnih časovnih obdobjih (Malačič, 2003, str. 19-20).

Za Švedsko je značilen regresivni ali kontraktivni tip starostne piramide, kar pomeni nizek delež mladega prebivalstva do 14 let in visok delež prebivalstva, starega 50 let in več. Osnova piramide se zožuje do njenega srednjega dela in se potem nekoliko razširi, kar ima za posledico padajoč naravni prirastek (Wertheimer–Baletić, 1982, str. 245-247). Starostna struktura posameznega naroda je predvsem rezultat gibanja števila rojstev. Kot vidimo na Sliki 4 str. 10, so visoke stopnje rodnosti v 1940-ih, sredi 1960-ih ter v zgodnjih 1990-ih letih na starostni piramidi pustile vidne posledice (Persson, 2006, str. 19-20). Največji delež otrok je starih 10-15 let, podoben delež v starostni strukturi prebivalstva Švedske pa zavzemajo tudi prebivalci, stari okoli 40 let, in prebivalci, stari približno 60 let. Starostna struktura prebivalstva na Švedskem ima nepravilno nazobčano obliko piramide, kar je posledica različnih zgodovinskih dejavnikov. Udorine na piramidi niso posledica vojn, kajti Švedska je ostala med 1. in 2. svetovno vojno nevtralna, temveč sprememb v ukrepih prebivalstvene politike ter selektivnosti in neenakomernosti migracij po starosti. (Masovno priseljevanje lahko v posameznem letu vpliva na obliko starostne piramide.) V drugi polovici 1980-ih let je začela Švedska s svojo politiko spodbujati družine z vsaj dvema otrokoma, poleg tega so bili ukrepi naravnani v smeri zmanjševanja razmika med prvim in ostalimi rojstvi. Če je bil interval med dvema rojstvom 24 mesecev ali manj, kasneje je ta interval znašal 30 mesecev, je imela ženska za drugega otroka ugodnosti, ki so izhajale iz njenega zaslužka pred rojstvom prvega otroka (RDDE 2005, 2005, CD). Trend naraščanja števila rojstev se je nadaljeval vse

do leta 1990. Na Švedskem so v tem letu zabeležili eno izmed najvišjih stopenj totalne rodnosti v Evropi – 2,14, kar je povzročilo posledice na starostni piramidi. (Glej Sliko 4.)

Slika 4: Starostna piramida za Švedsko leta 2005

Vir: Recent demographic developments in Europe 2005, 2005, CD.

2.2.5. Staranje prebivalstva

Staranje prebivalstva je definirano kot povečevanje deleža starega prebivalstva nad neko starostno mejo v celotnem prebivalstvu. Za starostno mejo se običajno jemlje 60. ali 65. leto starosti. S procesom staranja prebivalstva narašča delež starega prebivalstva med celotnim prebivalstvom. Proces staranja prebivalstva lahko prikažemo z naraščanjem odstotka starega prebivalstva, povečevanjem indeksa staranja ali rastjo srednje starosti prebivalstva. Ločimo mlada (z odstotkom starega prebivalstva (65+) do 5 in z indeksom staranja od 15), zrela (z odstotkom starih 5-7 in z indeksom staranja 15-25) in stara prebivalstva (z odstotkom starih nad 7 in z indeksom staranja nad 25). Te meje so v današnjih razmerah relativne in nekoliko zastarele. Primerna meja med zrelim in starim prebivalstvom bi bila pri 10 odstotkih starih in indeksu staranja 40. Vzroki staranja zaprtega prebivalstva so povezani z zniževanjem rodnosti (osnovni vzrok) in smrtnosti. V odprtih prebivalstvih so pomembne še migracije oziroma njihova selektivnost po starosti. Neto priseljevanje mladih prispeva k pomlajevanju, neto priseljevanje starih pa k staranju (Malačič, 2003, str. 23-24).

Švedsko prebivalstvo bo med letom 2006 in 2010 po napovedih raslo s povprečno letno stopnjo 0,4 %. Tako kot večina razvitih držav, se tudi Švedska sooča s staranjem prebivalstva. Povprečno življenjsko pričakovanje ob rojstvu se bo povečalo od 80,2 let v letih 2001-2005

na 80,7 let v letih 2006-2010. Takšen trend bo imel velik vpliv na starostno strukturo prebivalstva. Projekcije kažejo, da se bo delež ljudi, mlajših od 15 let, v celotni populaciji zmanjšal od 18,4 % v letu 2000 na 14,3 % v letu 2010, medtem ko naj bi se delež ljudi, starejših od 65 let, povečal z 17,3 % na 18,4 %. Delovni kontingent (prebivalstvo, staro med 15 in 64 let) se bo po napovedih povečeval skozi celotno proučevano obdobje in bo leta 2010 dosegel 5,9 milijona prebivalcev. Letna stopnja rasti delovnega kontingenta je bila leta 2005-2006 okoli 0,8 %, medtem ko naj bi po napovedih leta 2010 znašala manj kot 0,1 % (Sweden economy, 2006, str. 1). Po napovedih švedskega registra prebivalstva naj bi se povečal tudi delež starejših ljudi med tujimi državljani. V obdobju 1995-2000 se je delež tujcev, starih med 60-69 let, povečal le za 9,1 %, medtem ko naj bi bilo to povečanje med leti 2000-2005 ter med leti 2005-2010 precej večje, in sicer za kar 22 % oziroma 21 %. Če za osnovo vzamemo desetletje, je delež tujcev, starih od 60-69 let, med leti 1990 in 2000 narasel za 47,5 %, medtem ko se za obdobje 2000-2010 pričakuje še nadaljnji porast za 48 % (White, 2006, str. 1294).

Švedska je s svojo makroekonomsko politiko že od sredine 1990-ih let naravnana tako, da se bo lahko v prihodnosti čim bolj spopadla z izzivi staranja prebivalstva. Posebej se pripravljajo na povečanje javnih izdatkov za zdravstvo. V prihodnosti bo Švedski glavni izziv najti načine financiranja zdravstvenih storitev, glede na to, da ima Švedska že do sedaj najvišje davke med OECD državami. Vlada je usmerjena v povečevanje učinkovite ponudbe dela, da bi tako dosegla povečano osnovo za pobiranje davkov. Le-to namerava doseči s povečanjem stopnje zaposlenosti, čeprav je le-ta ena izmed največjih v EU, in/ali z večjo količino delovnih ur že zaposlenih (Sweden economy, 2006, str. 2).

3. RODNOST

Rodnost je demografski pojav, ki ga dobimo tako, da povežemo število rojstev v nekem prebivalstvu s številom tega prebivalstva kot celote ali z njegovimi posameznimi deli. Na ta način je rodnost pozitivna sestavina naravnega obnavljanja prebivalstva. Med najpomembnejše kazalnike rodnosti štejemo nataliteto, rodnost in reprodukcijo prebivalstva. Nataliteta je razmerje med živorojenimi in celotnim prebivalstvom, medtem ko rodnost kaže razmerje med živorojenimi in ženskim prebivalstvom v rodnem obdobju. Kazalnik reprodukcija pa kaže razmerje med živorojenimi deklicami in ženskami v rodnem obdobju ter na ta način upošteva le neposredno zamenjavo ali obnavljanje današnjih žensk v rodnem obdobju (Malačič, 2003, str. 83-85).

3.1. Rodnost na Švedskem

Vzorci rodnosti so se v Evropi v zadnjih desetletjih vidno spremenili. Opaziti je močan padec stopnje rodnosti, po drugi strani pa se povečuje starost, pri kateri ženske rodijo svojega prvega

otroka. Stopnja totalne rodnosti je za Evropo kot celoto v letu 1990 znašala 1,8, medtem ko je v letu 2004 padla na 1,5 (RDDE 2005, 2005, str. 29).

Prvi pomemben kazalnik rodnosti, ki ga izračunamo na osnovi števila živorojenih in celotnega števila prebivalstva, je splošna stopnja natalitete, ki nam pove število živorojenih na tisoč prebivalcev v enem letu. Običajno jo računamo na osnovi letnih podatkov. V razvitih državah se splošna stopnja natalitete giblje med 8 in 15 promili, medtem ko je v nerazvitih državah še vedno precej višja, ponavadi med 20 in 45 promili (Malačič, 2003, str. 85).

V letu 1995 je na Švedskem nataliteta znašala 11,7 promilov, kar pomeni 11,7 živorojenih na 1.000 prebivalcev. Ta kazalec rodnosti je od tega leta pa do leta 1999 ves čas padal in leta 1999 dosegel vrednost 10,0 promilov. Padeč natalitete v omenjenem obdobju je posledica dejstva, da se je število živorojenih zmanjševalo, medtem ko je število prebivalcev rahlo naraščalo. Od leta 2000, ko je stopnja natalitete znašala 10,2 promilov, pa vse do leta 2005 (11,2 živorojenih na 1.000 prebivalcev) je stopnja natalitete naraščala. Število rojstev je v obdobju 2000-2005 naraslo za 12,1 %, medtem ko je v istem obdobju število prebivalcev na Švedskem naraslo le za 1,7 %. Glede na podatke lahko Švedsko uvrstimo med razvite države, saj se je v zadnjih desetih letih splošna stopnja natalitete gibala med 10 in 12 promili – glej Tabela 2 (Eurostat, 2007).

Tabela 2: Splošna stopnja natalitete v promilih ter stopnja totalne rodnosti na Švedskem v obdobju 1995-2005

Leto	Število živorojenih	Stopnja natalitete v %	Stopnja totalne rodnosti
1995	103.422	11,7	1,73
1996	95.297	10,8	1,60
1997	90.502	10,2	1,52
1998	89.028	10,1	1,50
1999	88.173	10,0	1,50
2000	90.441	10,2	1,54
2001	91.466	10,3	1,57
2002	95.815	10,7	1,65
2003	99.157	11,1	1,71
2004	100.928	11,2	1,75
2005	101.346	11,2	1,77

Vir: Eurostat, 2007.

Z uporabo indikatorja stopnja totalne rodnosti, ki nam pove, koliko otrok v povprečju rodi ženska v svoji rodni dobi, pod predpostavko, da bo doživela 49. leto starosti, dobimo še natančnejšo sliko rodnosti. Leta 1964 je ženska na Švedskem v povprečju rodila 2,48 otroka. Vrednost stopnje totalne rodnosti 2,1 še zagotavlja enostavno reprodukcijo prebivalstva. Če je

vrednost tega kazalnika višja od 2,1, pomeni razširjeno, nižje vrednosti pa zoženo reprodukcijo prebivalstva. V Prilogi Slika 1 vidimo, da je bila v zadnjih petdesetih letih stopnja totalne rodnosti na Švedskem najvišja ravno v letu 1964 in je pomenila razširjeno reprodukcijo prebivalstva. Na Švedskem je, tako kot tudi v drugih državah Evrope, leta 1965 rodnost začela padati. Stopnja totalne rodnosti je padla s skoraj 2,5 na komaj 1,7 otroka na žensko okoli leta 1980. Nato je rodnost spet začela naglo naraščati. Leta 1990 je stopnja totalne rodnosti na Švedskem dosegla vrednost 2,14, ravno še nad vrednostjo, ki zagotavlja enostavno reprodukcijo, kar jo je uvrstilo med države z najvišjo rodnostjo v Evropi. V začetku 1990-ih let so se stvari spremenile. Rodnost je začela ponovno naglo padati. Poglobljena recesija in vse večja brezposelnost sta povzročili neugodne gospodarske razmere. Javni sektor, ki je poprej skrbel za ženske, se je močno in progresivno skrčil, družinska politika pa je prav tako postala manj velikodušna. Leta 1999 so na Švedskem zabeležili najnižjo stopnjo totalne rodnosti doslej, in sicer je znašala le 1,5 (RDDE 2000, 2000, str. 575). Za stopnjo totalne rodnosti na Švedskem je značilno, da se ne giblje le v eno smer, temveč ves čas narašča in pada. V Tabeli 2 na str. 12 vidimo, da od začetka 21. stoletja stopnja totalne rodnosti spet počasi narašča. V letu 2000, ko se je na Švedskem rodilo 90.441 otrok, je le-ta znašala 1,54, medtem ko je leta 2005 narasla na 1,77, saj se je v tem letu rodilo 101.346 otrok (Eurostat, 2007). Vidimo lahko, da je tudi Švedska, tako kot ostale razvite evropske države, pod stopnjo obnavljanja.

Trendi, kot so odlaganje rojstev in padanje stopnje totalne rodnosti, so pritegnili pozornost demografskih raziskovalcev že v 1980-ih letih. Kot vzroke za odlaganje rojstev navajajo individualno izpolnitev, tako moških kot žensk, spremenjen odnos do poroke in družine, napredek v kontracepciji ter večja vloga žensk v izobraževanju in delovnih izkušnjah. Hoem (2000, str. 9) kot glavni vzrok padanja rodnosti navaja dejstvo, da so mlade ženske usmerjene predvsem v izobraževanje. Rezultat dejavnosti vlade, ki je želela spodbuditi visokošolsko izobraževanje z namenom, da bi se mladi lažje znašli na trgu dela, je bilo povečanje števila univerzitetnih študentov na Švedskem. Leta 2003 je okoli 40 % (dvakrat več kot v prejšnjem desetletju) žensk, starih 20-24 let, prejelo podporo za izobraževanje na univerzah (Tyden et al., 2006, str. 181-182).

3.2. Poročnost in razvezanost

S poročnostjo označujemo nastajanje trajnejših skupnosti oseb nasprotnega spola. Takšne skupnosti se z rojstvom otrok spremenijo v družine. Prevladujoča oblika poročnosti je povezana s sklenitvijo zakonske zveze oziroma s poroko, ki pomeni pravno priznana in v skladu s pravnimi predpisi sklenjeno zvezo med osebama nasprotnega spola, čeprav je danes čedalje več parov, ki živijo v izvenzakonski skupnosti, ki jo je težje statistično zajeti in strokovno raziskati. Poroke in pogostost izvenzakonskih skupnosti je potrebno obravnavati v tesni povezanosti s pravnimi in kulturnimi posebnostmi posameznih družb. Poroka je ponovljiv dogodek, vendar se nekatere demografske študije in metode omejujejo le na obravnavo prvih porok (Malačič, 2003, str. 63-64).

V zadnjih letih se dogajajo velike spremembe na področju oblikovanja družin in ločitev. Število porok na splošno upada, medtem ko narašča število ločitev in izvenzakonskih skupnosti. Leta 2004 je stopnja totalne prve poročnosti za ženske, stare do 50 let, v povprečju za Evropo znašala 0,58, kar pomeni, da se je 58 % žensk prvič poročilo, preden so dopolnile 50 let. Ta vrednost je bila v letu 1990 precej višja, in sicer je znašala 0,77. Leta 1990 je stopnja totalne prve poročnosti za ženske, stare do 50 let, na Švedskem znašala 0,55, v letu 2004 pa 0,57. Po drugi strani pa se povečuje povprečna starost ženske v Evropi ob prvi poroki. Leta 1990 je bila povprečna starost ženske 24,2 leti (na Švedskem 27,5 let), medtem ko je leta 2004 ta starost znašala že 26,3 let (na Švedskem pa 31,2 leti). Iz podatkov lahko opazimo, da se ženske na Švedskem prvič poročijo kasneje (v poznejših letih) kot pa v povprečju prebivalke Evrope. Pozne prve poroke so bile za skandinavske države značilne že v letu 2002, dandanes pa so pogoste tudi na Nizozemskem, v Španiji ter Švici. Večina zgodnjih prvih porok se zgodi v državah vzhodne Evrope (RDDE 2005, 2005, str. 26).

Sredi 1960-ih let je stopnja poročnosti na Švedskem začela nenadoma hitro padati. Manjše število porok je nadomestilo večje število izvenzakonskih skupnosti. Vzroke za to lahko najdemo v začetkih razpravljanja o vlogah posameznega spola in vedno večji participaciji žensk na trgu dela (Trost, 1996, str. 724-725). Od konca 1960-ih let pa vse do leta 1989 se je število porok na Švedskem gibalo okoli 40.000 na leto. Leta 1989 so na Švedskem zabeležili rekordno število porok, in sicer kar 108.919, ki pa so bile skoncentrirane na zadnje mesece v letu. Rekordno število porok je povzročila sprememba ureditve prihodnjih pokojnin za vdove. Po letu 1989 je začelo število porok spet počasi upadati in je v letu 1999 znašalo 35.682 (RDDE 2000, 2000, str. 575). Trend poročnosti se tudi v 21. stoletju ni bistveno spremenil, število porok se je gibalo med 35.000 in 45.000 na leto, in sicer je bilo leta 2001 na Švedskem sklenjenih 35.778 zakonov, v letu 2005 pa 44.381 (Eurostat, 2007).

Zaradi vedno večje »privlačnosti« izvenzakonskih skupnosti narašča delež izven zakona rojenih otrok. V Prilogi Tabela 4 vidimo, da ima Švedska med izbranimi evropskimi državami največji delež izven zakona rojenih otrok. Na začetku 1990-ih let se je na Švedskem letno oblikovalo okoli 90.000 družin. Število porok na leto se je gibalo okoli 35.000, od tega je približno 25.000 parov pred poroko živelo v izvenzakonski skupnosti (RDDE 2000, 2000, str. 575). Leta 1996 je bila izven zakona rojena polovica vseh otrok na Švedskem, ta trend se nadaljuje tudi v 21. stoletju, medtem ko je odstotek prvorojenih otrok izven zakona znašal kar 65,0 %. Od 99.157 otrok, rojenih v letu 2003, se jih je kar 55.562 (56,0 %) rodilo izven zakona (RDDE 2004, 2004, CD). V letu 2004 se je 55,4 otrok od 100 rojenih rodilo neporočenim staršem (RDDE 2005, 2005, str. 84).

Zakonska zveza in družina lahko razpadeta z razvezo ali smrtjo enega od partnerjev. V razvitih državah so razveze mnogo pomembnejša oblika razbitja zakonske zveze kot ovdovelost, kar je posledica velikega znižanja smrtnosti v času demografskega prehoda. Na razveznost vplivajo demografski, ekonomski, družbeni, psihološki, geografski, kulturni in drugi dejavniki (Malačič, 2003, str. 74-81).

Za Skandinavijo so poleg relativno nizkih stopenj poročnosti ter visoke starosti pri porokah značilne tudi najvišje stopnje razvezanosti v Evropi. Podobne vzorce oblikovanja družine lahko najdemo tudi v Belgiji, Luxemburgu, Avstriji in na Češkem (RDDE 2004, 2004, str. 17). Med leti 1990 in 2000 je bilo na Švedskem število razvez na 1.000 prebivalcev precej stabilno, in sicer okoli 2,4 razveze na 1.000 prebivalcev (v letu 2005 2,2 razveze na 1.000 prebivalcev). Na Švedskem se je v zadnjih desetih letih število razvez gibalo okoli 21.000 na leto. Po podatkih Eurostata se je v letu 2005 ločilo 20.000 parov, kar je 11,2 % manj kot leta 1995 (ločilo se je 22.528 parov). Večina zakonov, ki so razpadli v letu 2004 (razpadlo jih je 20.106), je trajala manj kot 4 leta (23,7 % vseh razpadlih zakonov). Sledile so ločitve parov, ki so bili poročeni od 5 do 9 let (22,0 % parov). Zmanjšuje se tudi število ločitev na 100 porok. Leta 1995 je bilo na Švedskem izvedenih 67,0 ločitev na 100 porok, medtem ko je bilo v letu 2003 zabeleženih le še 54,1 ločitev na 100 porok (Eurostat, 2007).

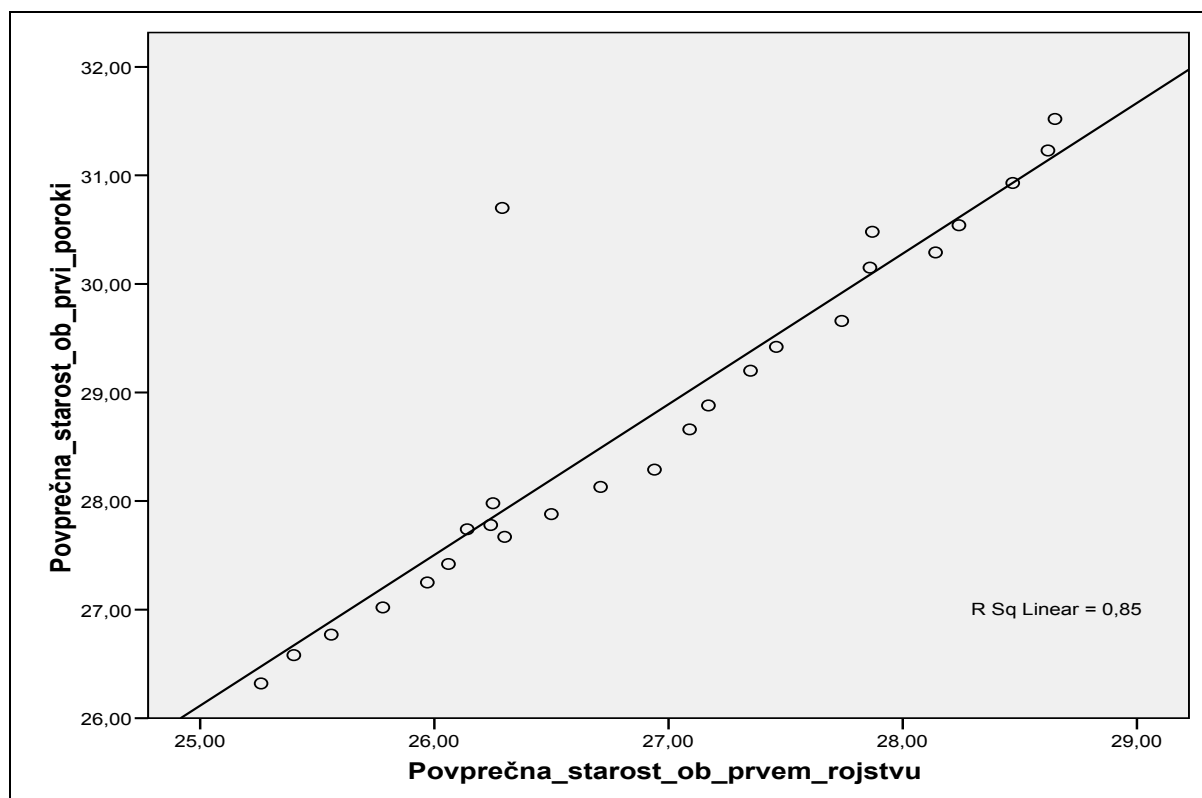
3.2.1. Vpliv povprečne starosti ženske pri prvem otroku na povprečno starost ženske pri prvi poroki

S pomočjo razsevnega diagrama (Slika 5, str. 16) bom poskušala prikazati linearni vpliv povprečne starosti ženske pri prvem otroku na povprečno starost ženske pri prvi poroki.³ Analiza bo potekala s pomočjo enostavne linearne regresije. Ustrezno regresijsko funkcijo se na splošno zapiše kot $Y' = \alpha + \beta X$, pri čemer je α regresijska konstanta, β pa regresijski koeficient. Le-ta pove, za koliko enot se v povprečju spremeni odvisna spremenljivka, če se neodvisna poveča za eno enoto. Ker praviloma ne poznamo dejanskih razmer v populaciji, ocenimo parametre regresijske funkcije na podlagi vzorčnih podatkov. Ocenjena regresijska funkcija je tako enaka $Y'' = a + bX$, kjer je a ocena regresijske konstante, b pa regresijskega koeficienta (Rogelj, 2002, str. 125).

Na podlagi vzorčnih podatkov ocenjujem, da znaša korelacijski koeficient $r = 0,922$, kar pomeni, da je povezava med povprečno starostjo ženske pri prvi poroki in povprečno starostjo ženske pri rojstvu prvega otroka linearna, močna in pozitivna. Determinacijski koeficient je enak 0,850, kar pove, da je 85,0 % variance povprečne starosti ženske pri prvi poroki pojasnjene z linearnim vplivom povprečne starosti ženske pri rojstvu prvega otroka. Regresijski koeficient znaša $b = 1,388$; to pomeni, da če se povprečna starost ženske pri rojstvu prvega otroka poveča za eno leto, se povprečna starost ženske pri prvi poroki v povprečju poveča za 1,388 let. V Prilogi v Izpisku 2 vidimo, da je regresijski koeficient značilen pri zanemarljivi stopnji značilnosti, kar nakazuje, da povprečna starost ženske pri rojstvu prvega otroka vpliva na povprečno starost ženske pri prvi poroki.

³ Glede na to, da je v celotnem proučevanem obdobju povprečna starost ženske pri prvi poroki večja od povprečne starosti ženske pri prvem otroku, kaže, da bi bilo v regresijski analizi med tema dvema spremenljivkama kot odvisno spremenljivko smiselneje postaviti povprečno starost ob poroki. Zaradi razlike v povprečnih starostih pri rojstvu in poroki, ki je tudi visoko statistično značilna - Izpisek 1 v Prilogi, sklepam, da je na Švedskem prej rojstvo otroka povod za poroko kot pa obratno. Slednje bom preverila v naslednji točki.

Slika 5: Razsevni diagram

Vir: Podatki iz Priloge (Izpisek 2).

Poleg tega sem preverila tudi vpliv povprečne starosti ženske pri rojstvu prvega otroka na stopnjo totalne rodnosti. V Prilogi Izpisek 3 vidimo, da korelacijski koeficient znaša 0,262, pri stopnji značilnosti $p = 0,195$. To pomeni, da ničelne domneve o nepovezanosti med spremenljivkama ne moremo zavrnila oziroma da povprečna starost ženske pri rojstvu prvega otroka ne vpliva na to, koliko otrok bo imela ženska v svoji rodni dobi.

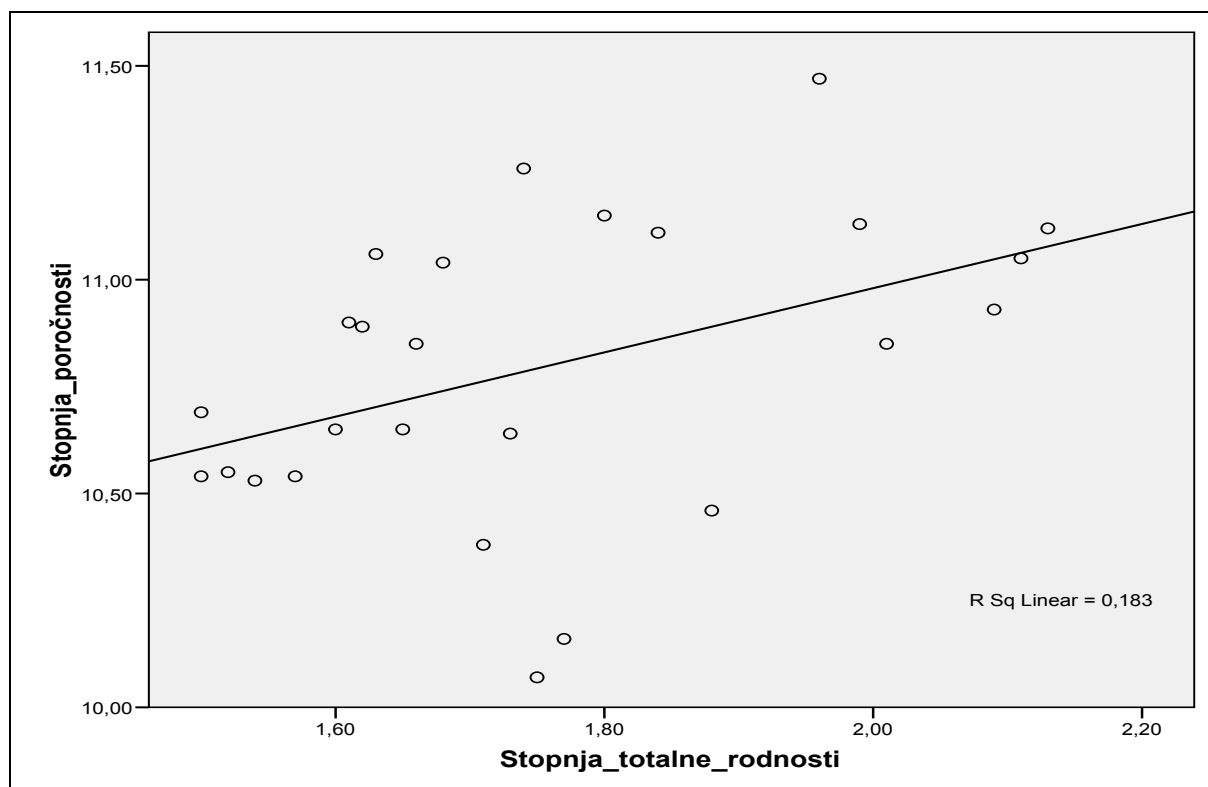
3.2.2. Vpliv rodnosti na poročnost

Z razsevnim diagramom (Slika 6, str. 17) bom prikazala linearni vpliv stopnje totalne rodnosti na stopnjo poročnosti. Pri navadnem razsevni grafikonu sta obe osi določeni v merskih enotah proučevanih spremenljivk. Pri stopnji totalne rodnosti je enota število živorojenih otrok na eno žensko, medtem ko je pri stopnji poročnosti enota število porok na 1.000 prebivalcev.

Na podlagi vzorčnih podatkov ocenjujem, da znaša korelacijski koeficient $r = 0,427$, kar pomeni, da je povezanost med številom porok na 1.000 prebivalcev in stopnjo totalne rodnosti linearna, pozitivna in srednje močna. Na podlagi ocenjene vrednosti determinacijskega koeficienta, ki znaša $r^2 = 0,183$, ugotavljam, da je 18,3 % variance stopnje poročnosti pojasnjeno z linearnim vplivom stopnje totalne rodnosti. Ocenjeni regresijski koeficient pa

znaša $b = 0,751$, kar pomeni, da če se stopnja totalne rodnosti poveča za enega živorojenega otroka, se število porok na 1.000 prebivalcev v povprečju poveča za 0,751 poroke. V Prilogi v Izpisku 4 vidimo, da je regresijski koeficient značilen pri natančni stopnji značilnosti $p = 0,029$. Sklepamo lahko, da stopnja totalne rodnosti vpliva na stopnjo poročnosti.

Slika 6: Razsevni diagram

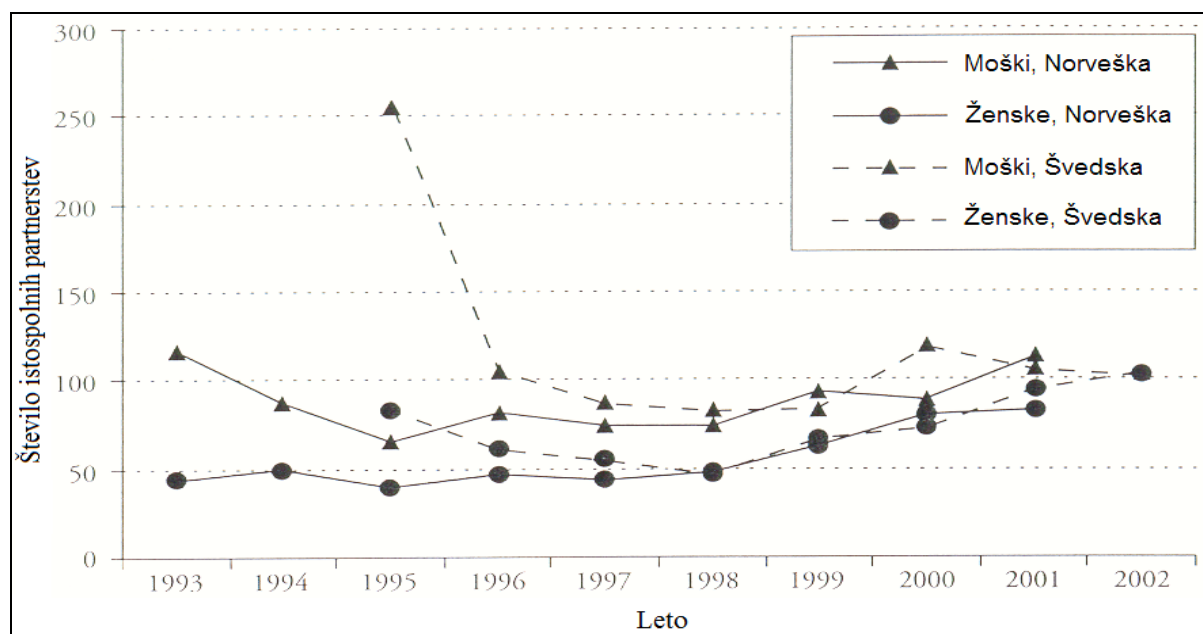
Vir: Podatki iz Priloge (Izpisek 4).

3.2.3. Poročnost in razvezanost pri istospolnih partnerjih

Danes imajo istospolni partnerji v vseh nordijskih državah zakonito pravico do registriranega partnerstva. Gre za civilni položaj (status), ki se v praksi ne razlikuje dosti od koncepta poroke. Švedska je bila tretja država v Evropi, ki je leta 1995 vpeljala takšen tip skupnosti, takoj za Dansko (leta 1989) in Norveško (leta 1993). Na Švedskem je bilo v letih 1995–2002 registriranih 1.526 istospolnih partnerstev, medtem ko je bilo v istem časovnem obdobju sklenjenih 280.000 porok med partnerji nasprotnega spola. Iz danih podatkov dobimo razmerje 5 novih istospolnih partnerstev na vsakih 1.000 novih porok med partnerji nasprotnega spola. Velik delež istospolnih partnerstev je bil sklenjen takoj po uveljavitvi zakonodaje o registriranih istospolnih partnerstvih. (Glej Sliko 7, str. 18.) Večina prvih sklenjenih istospolnih partnerstev je bila med pripadniki moškega spola. Novi istospolni partnerji so bili v povprečju precej starejši od zakonskih partnerjev nasprotnega spola. Na Švedskem je povprečna starost obeh partnerjev, pri polovici vseh novih moških istospolnih

partnerstev, presegala 40 let, medtem ko je bilo takšnih zakonov pri partnerjih nasprotnega spola le 14 %. Istospolni pari so koncentrirani predvsem na območju glavnega mesta Stockholm. Na Švedskem 47 % novih moških istospolnih partnerstev in 36 % ženskih istospolnih partnerstev vključuje partnerja, ki živi na območju Stockholma (v primerjavi z 21 % registriranih heteroseksualnih zakonov). 45 % vseh moških istospolnih partnerstev na Švedskem ima vsaj enega partnerja, ki je tujec. Ta podatek je močno povezan s celotnim deležem tujih prebivalcev, ki živijo na Švedskem. Tretjina vseh ženskih istospolnih partnerstev na Švedskem vključuje vsaj enega starša (Andersson et al., 2006, str. 79-88).

Slika 7: Istospolna partnerstva, sklenjena na Norveškem in Švedskem med leti 1993 in 2002

Vir: Andersson et al., 2006, str. 87.

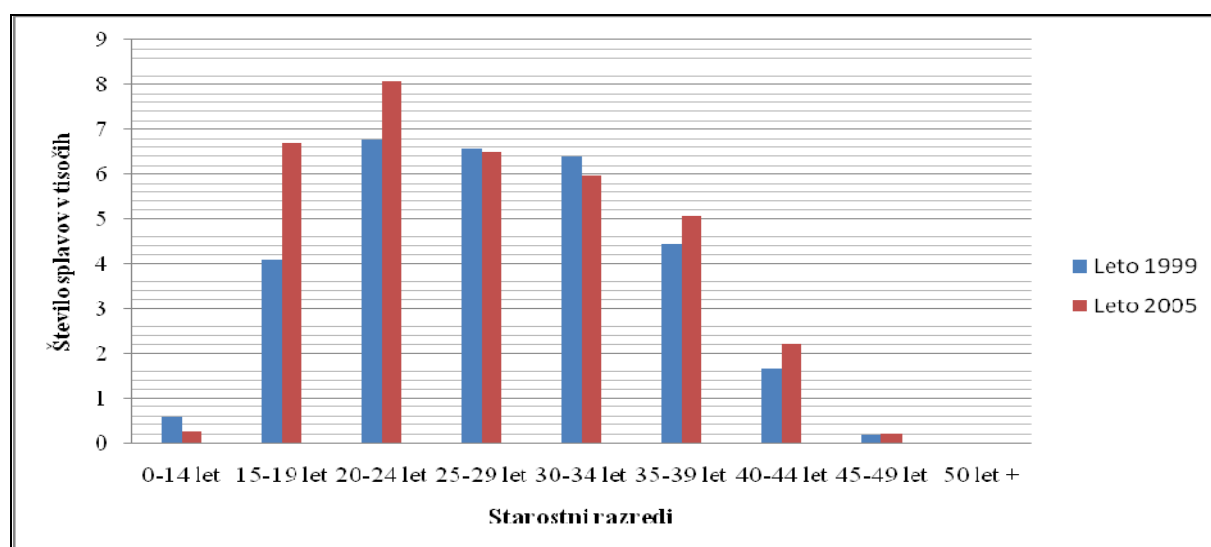
Verjetnost ločitve je večja pri istospolnih partnerstvih kot pri zakonih med partnerji nasprotnega spola. Prav tako so zveze med ženskami manj stabilne in bolj dinamične kot pa zveze med moškimi. Na Švedskem je verjetnost ločitve ženskega istospolnega partnerstva dvakrat večje kot za moško istospolno partnerstvo. Do razlike v verjetnosti ločitve med ženskimi in moškimi istospolnimi partnerji lahko pride tudi zaradi različnih motivov vstopanja v registrirana istospolna partnerstva. 20 % moških in 30 % ženskih istospolnih partnerstev na Švedskem se bo verjetno končalo z ločitvijo v petih letih od sklenitve partnerstva. Medtem pa je pričakovati, da se bo le 13 % vseh zakonov nasprotnega spola na Švedskem v 5 letih od sklenitve končalo z ločitvijo. Raziskave so pokazale, da so partnerstva med ženskami v socialnodemografskem smislu homogenejša kot pa moška istospolna partnerstva. Ženske istospolne partnerke imajo pogosto relativno podobne karakteristike, medtem ko se moški istospolni partnerji pogosto razlikujejo v značilnostih, kot so starost, narodnost, izobrazba in dohodek (Andersson et al., 2006, str. 95-96).

3.3. Kontracepcija in splav

V današnjih razvitih državah sveta prevladuje sodobni tip reprodukcije prebivalstva. Načrtovanje družine se je razširilo na celotno prebivalstvo, kar se kaže v prevladi modela družine z enim do dvema otrokoma. V sodobnih razvitih državah ljudje načrtujejo rodnost s pomočjo uporabe kontracepcijskih sredstev in splava (Malačič, 2003, str. 111). Splav oz. abortus pomeni odpravo ploda do 28. tedna nosečnosti, ki je lahko nenamerna (spontani splav) ali namerna (umetni splav). Umetni splav delimo na dovoljeno ali nedovoljeno prekinitev nosečnosti. Dovoljeni ali legalni splav je medicinski poseg, ki se opravi na zahtevo nosečnice, če nosečnost ne traja dlje kot deset tednov. Nedovoljeni ali ilegalni splav se opravi brez upoštevanja zakonskih predpisov o dovoljenem splavu ali kljub prepovedi umetnega splava. Dandanes so nam na voljo različne kontracepcijske metode oz. metode za preprečevanje zanositve: spolna vzdržnost, prekinjen spolni odnos, uporaba kondoma, uporaba diafragme, kemična kontracepcija, maternični vložek, hormonska kontracepcija, Knaus-Oginova metoda, določanje plodnih dni z merjenjem bazalne temperature ter sterilizacija (Veliki splošni leksikon, 1997, str. 2060–2061).

Po statističnih podatkih se je od leta 1999 naprej število legalno opravljenih splavov na Švedskem konstantno povečevalo. (Glej Prilogo Slika 2.) V letu 1999 so zabeležili 30.712 legalnih splavov. Od vseh žensk, ki so v tem letu prekinile nosečnost, jih je bilo s 6.788 splavi največ v starostnem razredu 20-24 let, s 6.573 splavi so sledile ženske, stare od 25-29 let. Število splavov se je do leta 2005 povečalo na 34.978, od teh je bilo 23,1 % (8.067 splavov) opravljenih pri ženskah, starih od 20-24 let. Leta 2005 je bilo na Švedskem prijavljenih 6.686 legalnih splavov pri najstnicah, starih med 15-19 let, kar je 63,5 % več kot leta 1999 – glej Sliko 8 (Eurostat, 2007).

Slika 8: Legalni splavi po starostnih razredih na Švedskem v letih 1999 in 2005

Vir: Eurostat, 2007.

3.3.1. Splavi med mladimi ženskami na Švedskem

Iz statističnih podatkov lahko razberemo, da se je število legalno opravljenih splavov med najstnicami na Švedskem v zadnjih desetih letih močno povečalo, in sicer z 4.067 splavov v letu 1995 na 6.686 splavov v letu 2005. Splavi so na Švedskem javna zdravstvena skrb in že več kot štiri desetletja se trudijo, da bi mlade izobrazili in jim svetovali glede spolnosti in odnosov. Predmet o spolnosti je obvezen v vseh šolah. Po vsej državi so ustanovili klinike za mlade, da bi mladoletnike dodatno poučili o spolnosti in jim omogočili lažji dostop do kontracepcije. Klinike za mlade upravljajo medicinske sestre v sodelovanju z ginekologi ali z zdravniki splošne prakse. Poleg njih sodelujejo na klinikah tudi psihologi, pediatri, zdravniki za spolne bolezni ter socialni delavci. Glede na ves trud in liberalen odnos do izvenzakonske nosečnosti bi v zadnjih letih pričakovali zmanjšanje števila splavov med mladimi, vendar temu ni tako (Hallden, Christensson, Olsson, 2005, str. 788-789).

Stopnja splavov med najstnicami se je na Švedskem od leta 1995 konstantno povečevala. V osmih letih se je na Švedskem povečala za skoraj 50 %, še posebej pa to velja za večja mesta. V letu 2003 se je ta stopnja splavov prvič znižala od leta 1995, in sicer za 3 %. Vsako leto približno 5.000-6.000 najstnic na Švedskem svojo nosečnost prekine s splavom. Leta 2003 je 24,4 na 1.000 najstnic naredilo splav. 80 % najstnic, ki so zanosile, se je odločilo za splav, od teh je okoli 15 % vsaj enkrat splav že imelo. V zadnjih osmih letih se je število ponovljenih splavov med najstnicami povečalo za skoraj 50 %. Vsako leto okoli 1.500 najstnic rodi otroka, ta številka pa se je v zadnjih osmih letih zmanjšala za skoraj 20 % (Hallden, Christensson, Olsson, 2005, str. 789). V primerjavi s petimi zahodnimi industrijskimi državami imata Švedska in Francija najnižjo stopnjo splavov med najstnicami, Kanada in Velika Britanija imata srednjo stopnjo, medtem ko najvišja stopnja pripada Združenim državam Amerike (Darroch, Frost, Singh, 2001, str. 116). Mladoletniki so na Švedskem dobro poučeni o spolnosti, kontracepciji in spolno prenosljivih boleznih. HIV, klamidija in gonoreja spadajo med spolno prenosljive bolezni, ki jih je na Švedskem treba obvezno prijaviti, saj švedski Institut za nalezljive bolezni vodi o njih posebno evidenco (Edgardh, 2001, str. 26). Najstniki tvegajo in opuščajo uporabo kontracepcije v večji meri kot starejše ženske na Švedskem (Larsson et al., 2002, str. 67).

Hallden, Christensson in Olsson so v letu 2004 na eni izmed klinik za mlade na Švedskem opravili intervjuje z desetimi najstnicami, ki so se odločile za splav. Najstnice so kot glavni razlog za splav navedle svojo mladost in poudarile, da morajo pred rojstvom otroka poskrbeti zase, torej končati študij ter najti ljubečega partnerja. Mlade ženske so se odločile za odložitev starševstva v kasnejše obdobje, ker menijo, da niso dovolj zrele, da bi lahko izpolnile vse materinske odgovornosti, zaradi česar dajejo prednost mladostniškemu življenju. Intervjuvane najstnice so se zavedale nedoslednosti pri uporabi kontracepcije, kar jih je privedlo do nosečnosti v nepravem času. Nobena izmed njih ni doživela negativnih čustev, povezanih z družbenim neodobravanjem nosečnosti in splava. To dejstvo je rezultat sodobne švedske kulture, v kateri je pravica mlade ženske do spolnosti in do nadzorovanja svoje rodnosti uveljavljena kot družbena norma (Hallden, Christensson, Olsson, 2005, str. 797-803).

3.4. Politika pospeševanja rodnosti na Švedskem

Švedska je zmanjševanju števila prebivalcev, ki grozi razvitemu, industrijskemu svetu, kljubovala z agresivnim, feministično usmerjenim preoblikovanjem družine ter s prizadevanjem za enakopravnost med spoloma v vseh ostalih pogledih socialnega, kulturnega in ekonomskega življenja. Švedska je sprejela polno žensko emancipacijo ter popolno enakopravnost med spoloma kot »družbeno dejstvo« in kot ključ za znosno prihodnost. Med leti 1940 in 1950 so družine, v katerih so bili zaposleni le moški, postale na Švedskem nekaj povsem običajnega. Vendar se je od leta 1960 dalje povečevalo število žensk, ki so bile polno zaposlene, do leta 1970 pa je bila norma, da sta v družini dva dobivala dohodek na Švedskem, že trdno zasnovana. Danes država uporablja ločeno obdavčenje, omogoča ugodno javno organizirano varstvo predšolskih otrok ter izvaja razširjene programe roditelskega dopusta, da bi vzpodbudili poročene ženske in matere k odločitvi za plačano zaposlitev.⁴ Švedski model kaže, da morajo za povečevanje stopenj rodnosti moški prevzeti večjo odgovornost in skrb za nego otroka (Carlson, 2005, str. 41-42).

Švedski model družinske politike vidi rešitev krize rodnosti v radikalnem feminizmu. Če želijo preživeti 21. stoletje, morajo Evropejci prenehati sprejemati ženske zgolj kot matere in gospodinje, spremeniti idejo o tem, kdo v družini dobiva plačo, ukiniti dom kot ekonomsko institucijo, sprejeti izvenzakonska rojstva in skupnosti, potisniti vse ženske, še posebej matere ali potencialne matere, na trg dela, uveljaviti popolno enakopravnost med spoloma na vseh življenjskih področjih, ponovno organizirati moške kot negovalce otrok ter uvesti drago, potratno otroško državno podporo, roditelski dopust in javni program dnevnega varstva (Carlson, 2005, str. 42).

Švedski sistem je, gledano kratkoročno, učinkovitejši pri povezovanju novorojenčkov z njihovimi starši. Obširni program »starševskega zavarovanja« omogoča novim staršem 390 dni plačanega dopusta in 90 % svoje plače ter še dodatnih 90 dni z nižjo podporo. To dejansko pomeni, da vsi otroci na Švedskem prvih 13 mesecev svojega življenja uživajo starševsko nego 24 ur na dan. V ZDA, na primer, le tretjina novorojenčkov uživa takšno starševsko nego. Na ta način je tudi novim materam na Švedskem omogočeno, da dojijo svoje novorojenčke. Večina dojenčkov na Švedskem se tako najmanj 6 mesecev prehranjuje z zdravim materinim mlekom, medtem ko se jih v ZDA le 20 %. Starševski zavarovalni program ima tudi svoj prisilni vidik, in sicer zahteva, da si očetje vzamejo 45 dni plačanega dopusta, če želi par prejemati vse ugodnosti, ki izhajajo iz njega (Carlson, 2005, str. 43).

⁴ Na Švedskem je za dnevno varstvo otrok zelo dobro poskrbljeno, saj je na voljo kapacitet za kar 85 % predšolskih otrok. Starši plačujejo v povprečju 17 % stroškov. Zaradi dejstva, da so javni programi predšolske vzgoje deležni precejšnje subvencije, imajo švedski otroci, ki so deležni take vzgoje, bistveno višjo življenjsko raven (Berčan, 2003, str. 32).

Švedski model družinske politike pa dejansko ni rešil pomanjkanja rojstev v tej državi. Med leti 1960 in 1969, zadnjim obdobjem, ko so bili samo moški polno zaposleni, matere pa delale kot gospodinje, je bila stopnja totalne rodnosti na Švedskem precej nad ravnjo, ki še zagotavlja enostavno reprodukcijo prebivalstva - 2,1 otroka na žensko v njeni rodni dobi. V obdobju 1960-64 je znašala 2,30, v obdobju 1965-69 pa 2,21. Ko je Švedska enkrat vpeljala novi model, osnovan na razgraditvi zakona, rojstvu otrok izven zakona, polno zaposlenih materah in dnevnem varstvu otrok, se je rodnost znižala za 30 % na 1,61 v letu 1983. Konec 1980-ih let se je stopnja totalne rodnosti spet začela dvigovati in je v letu 1991 znašala 2,11, tj. komaj nad ravnjo, ki še zagotavlja enostavno reprodukcijo.⁵ Od leta 1993 naprej je rodnost spet začela precej padati in je do leta 2000 upadla na raven 1,54, torej blizu povprečja Evropske unije. Leta 2000 se je Švedska pridružila skupini narodov, kjer je število smrti celo presevalo število rojstev (Carlson, 2005, str. 43).

Carlson (2005, str. 43-46) navaja nekatere razloge za neuspeh švedske politike pospeševanja rodnosti. Dejstvo je, da so bile v 1960-ih letih mlade gospodinje in matere na Švedskem zadovoljne s svojo »usodo«. Problem je nastal, ko so vladni planerji predvideli pomanjkanje ponudbe dela v prihodnosti in so se, namesto da bi podprli večjo imigracijo na Švedsko, odločili potisniti mlade matere v delovno okolje. Skupina analitikov je nedavno spoznala, da so prav ključne komponente švedskega modela, kot so preoblikovanje ženskega izobraževanja enakovredno moškemu, postavljanje žensk na prej moška delovna mesta, razgraditev zakona tiste, ki so povzročile dramatičen padec rodnosti v razvitem svetu. Postaja kristalno jasno, da vsiljena enakopravnost med spoloma nikoli ne more biti rešitev za povečanje rodnosti. Joseph Chamie, direktor enote za prebivalstvo na gospodarskem oddelku in oddelku za družbene zadeve Združenih narodov, je celo mnenja, da enakovredna udeležba moških in žensk na trgu dela, pri vzgoji otrok in gospodinjenju vodi rodnost v nasprotno smer, pod raven zagotavljanja enostavne reprodukcije. Belgijski demograf Ron Lesthaeghe poudarja, da je sekularizacija, upadanje privrženosti neki organizirani religiji, že od začetka padanja rodnosti najmočnejša spremenljivka. Padanje rodnosti v Evropi konec 20. stoletja vidi kot nadaljevanje dolgoročnega zahodnega idejnega sistema, usmerjenega proč od vrednot, ki so bile zasnovane v krščanstvu (odgovornost, odrekavanje, altruizem in svetost dolgotrajnih zvez) in proti posvetnemu individualizmu, osredotočenem na željah, povezanih s samim sabo (Carlson, 2005, str. 43-45).

4. SMRTNOST

Smrtnost je demografski proces, za katerega se je demografija začela najprej zanimati. Prve študije so obravnavale značilnosti, po katerih lahko statistično proučujemo smrtnost prebivalstva, in sicer starost in vzrok smrti. Smrt je proces, v katerem prenehajo delovati posamezni organi in funkcije človekovega telesa. Struktura vzrokov smrti v posameznem prebivalstvu je odvisna od družbene in gospodarske razvitosti te države ali regije, v kateri to

⁵ Tako visoka stopnja rodnosti je bila pravzaprav izjema; pred in po letu 1991 je bila namreč stopnja totalne rodnosti na Švedskem vedno pod stopnjo, ki zagotavlja enostavno reprodukcijo.

prebivalstvo živi. Dejavnike smrtnosti delimo na endogene ali notranje dejavnike, ki so biološko pogojeni in tesno povezani s starostjo, spolom in procesom individualnega staranja, ter eksogene ali zunanje dejavnike, ki so povezani s fizičnim in družbenim okoljem posameznika in celotnega prebivalstva. Najprimernejši kazalnik za primerjavo smrtnosti med različnimi prebivalstvi je življenjsko pričakovanje ob rojstvu (Malačič, 2003, str. 119, 122, 152-153).

4.1. Splošna stopnja smrtnosti

Splošna stopnja smrtnosti oz. mortalitete je kazalec, ki nam pove število umrlih na tisoč prebivalcev neke države v nekem letu. Težava pri tej stopnji je v tem, da med seboj primerjamo intervalni podatek v števcu s trenutnim podatkom v imenovalcu. Oba podatka med seboj uskladimo tako, da se podatek v imenovalcu nanaša na sredino tistega obdobja, za katerega velja podatek v števcu. Prav tako pa splošna stopnja smrtnosti ni primerna za mednarodne primerjave smrtnosti, saj je bistveno odvisna od starostne strukture prebivalstva. Ta kazalec je namreč bistveno nižji pri prebivalstvih z mlado kot pri prebivalstvih s staro starostno strukturo (Malačič, 2003, str. 49, 122).

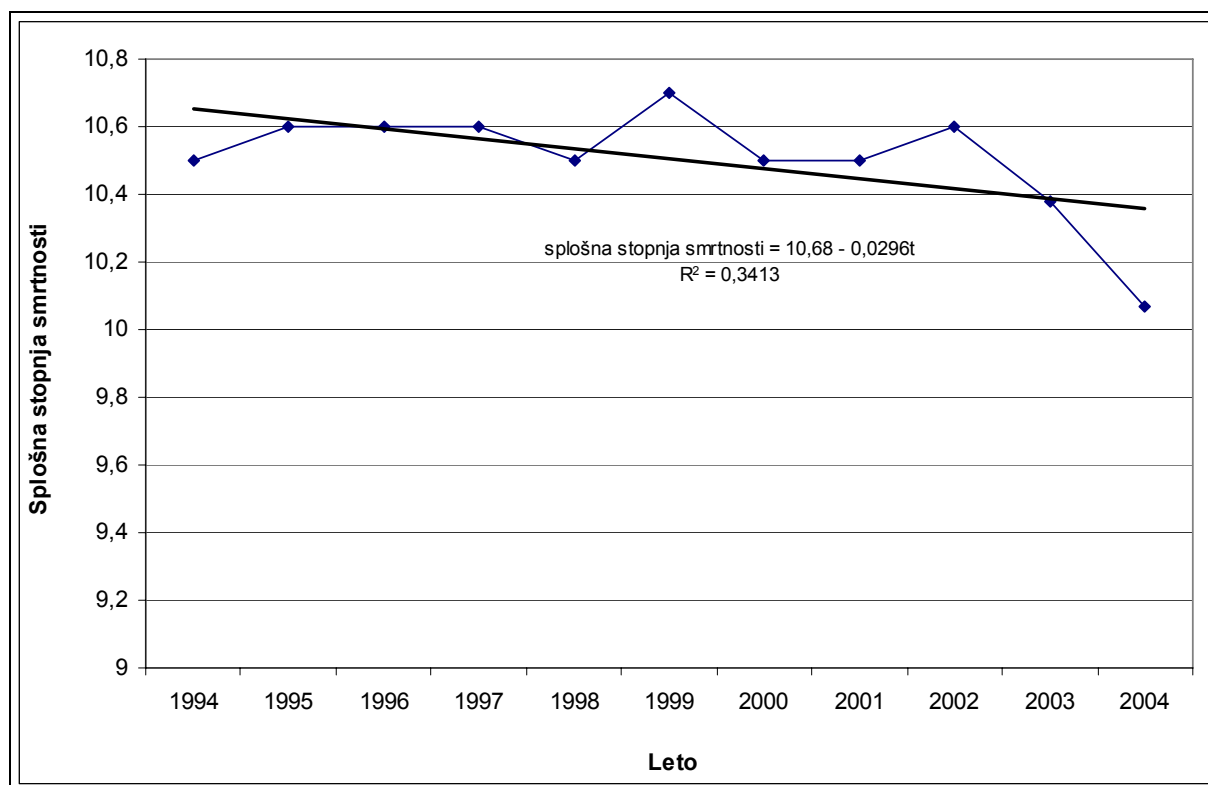
V zadnjih desetletjih se je smrtnost v večini evropskih držav opazno znižala. V prvi polovici 20. stoletja je bila nižja smrtnost posledica predvsem nižje smrtnosti pri otrocih in odraslih, medtem ko se v zadnjih desetletjih zmanjšuje smrtnost pri starejših prebivalcih. Leta 2006 je v povprečju umrlo 9,5 ljudi na 1.000 prebivalcev EU 25. V Latviji (državi z večjim deležem starejšega prebivalstva) je bil leta 2006 ta kazalec nekoliko višji - 14,6 umrlih na 1.000 prebivalcev, medtem ko je bil v državah, ki imajo velik delež mladega prebivalstva, kot je Irska, nižji, in sicer 6,3. Na Švedskem, ki jo uvrščamo med države z velikim deležem starega prebivalstva, je v letu 2006 umrlo 10,1 ljudi na 1.000 prebivalcev (Eurostat, 2007).

4.1.1. Trendno gibanje vzrokov smrti in splošne stopnje smrtnosti

Na splošno stopnjo smrtnosti vpliva veliko število dejavnikov. V nadaljevanju bom podrobneje analizirala vpliv števila umrlih zaradi bolezni srca, bolezni možgan in ožilja ter števila umrlih zaradi malignih bolezni na splošno stopnjo smrtnosti v obdobju 1994–2004. Nato bom na kratko opisala še gibanje drugih vzrokov smrti, kot so npr. nalezljive bolezni, bolezni živčnega sistema, bolezni dihal, bolezni prebavil ter nesreče.

Kot je razvidno iz Slike 9 na str. 24, je splošna stopnja smrtnosti na Švedskem v obdobju od leta 1994 do leta 2004 nihala v zelo ozkem pasu, tj. v mejah med 10,1 in 10,7 umrlih na 1.000 prebivalcev, in trendno nekoliko upadala. Splošna stopnja smrtnosti se ni bistveno spreminjala, čeprav lahko pričakujemo, da je med posameznimi dejavniki smrtnosti prihajalo do večjih sprememb oziroma nihajev. V nadaljevanju so zato obravnavani trije dejavniki, pri katerih je gibanje značilno.

Slika 9: Gibanje števila umrlih na 1.000 prebivalcev na Švedskem v obdobju 1994-2004

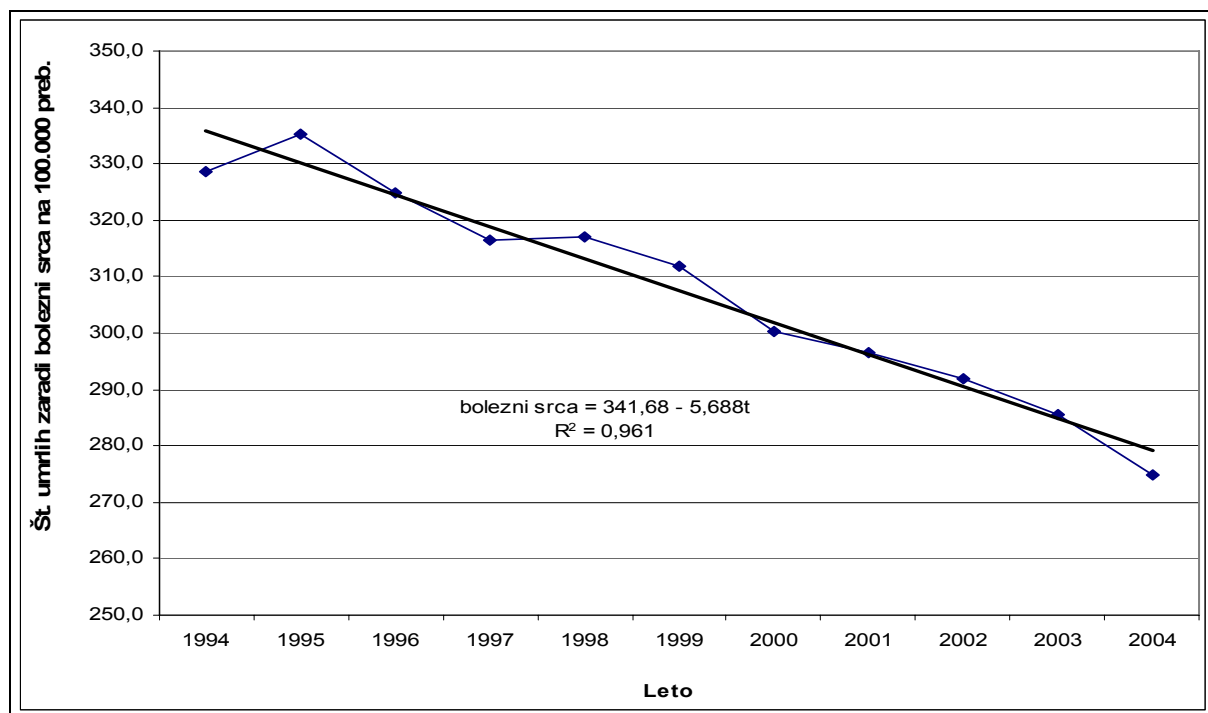

Vir: Eurostat, 2007.

Število umrlih zaradi bolezni srca se je v obdobju 1994-2004 na Švedskem zmanjšalo, in sicer od 328,7 umrlih na 100.000 prebivalcev v letu 1994 na 274,7 v letu 2004 (Slika 10, str. 25). Iz Slike 11 na str. 25 lahko vidimo, da se je v omenjenem obdobju prav tako zmanjšala smrtnost zaradi bolezni možgan in ožilja, in sicer od 113,8 umrlih na 100.000 prebivalcev leta 1994 na zgolj 100,9 leta 2004. Manjše število umrlih zaradi bolezni srca ter bolezni možgan in ožilja naj bi zmanjšalo splošno stopnjo smrtnosti, vendar se le-ta ni dosti spreminjala, saj so nanjo vplivali tudi drugi dejavniki v nasprotni smeri. Eden izmed njih je število umrlih zaradi malignih novotvorb. Gibanje tega dejavnika je predstavljeno na Sliki 12 (str. 26), ki kaže, da je število umrlih zaradi malignih novotvorb v omenjenem obdobju naraščalo. V letu 1994 je zaradi malignih bolezni umrlo 229,8 ljudi na 100.000 prebivalcev, leta 2004 pa že 243,1.

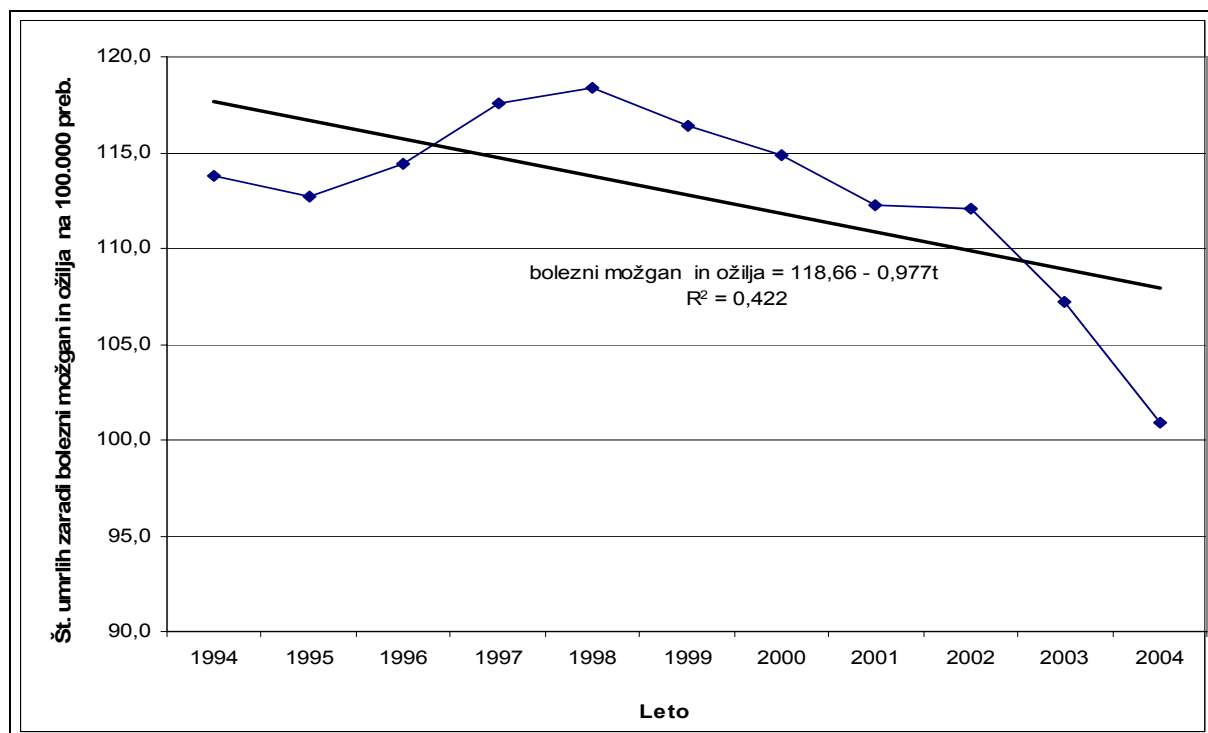
S pomočjo SPSS-a sem ocenila funkcije trenda treh vzrokov smrti (število umrlih zaradi bolezni srca, število umrlih zaradi bolezni možgan in ožilja ter število umrlih zaradi malignih novotvorb), ki vplivajo na splošno stopnjo smrtnosti. Izvedla sem t-test za vsak posamezni dejavnik, v katerem sem preizkušala ničelno domnevo, da je β enaka 0. Za spremenljivko število umrlih zaradi bolezni srca znaša $t = -14,952$ ($p = 0,000$), za spremenljivko število umrlih zaradi bolezni možgan in ožilja je $t = -2,562$ ($p = 0,031$), v trendni funkciji malignih bolezni pa t pri regresijskem koeficientu znaša $4,240$ ($p = 0,002$). Na podlagi vzorčnih podatkov (Izpiski 5, 6 in 7 v Prilogi) lahko zavrnamo ničelne domneve o neznačilnosti regresijskih koeficientov. To pomeni, da naj bi v gibanju obravnavanih vzrokov smrti obstajal značilen trend.

Slika 10: Gibanje števila umrlih zaradi bolezni srca na 100.000 prebivalcev na Švedskem v obdobju 1994-2004

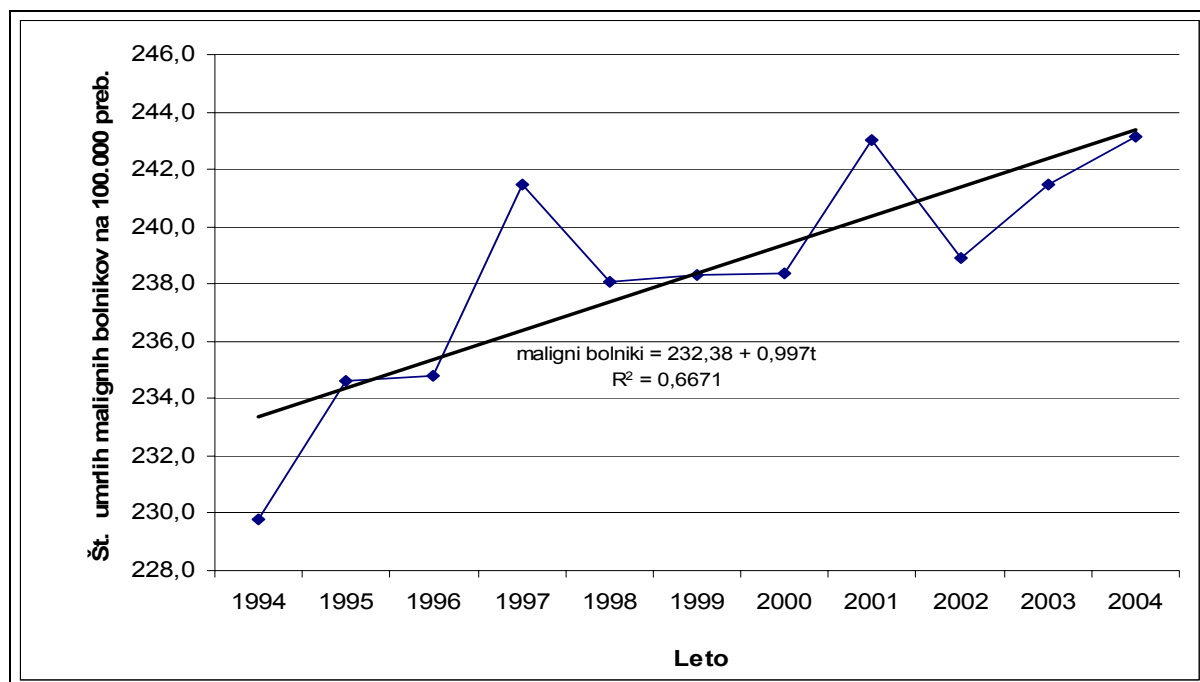
Vir: Eurostat, 2007.

Slika 11: Gibanje števila umrlih zaradi bolezni možgan in ožilja na 100.000 prebivalcev na Švedskem v obdobju 1994-2004

Vir: Eurostat, 2007.

Slika 12: Gibanje števila umrlih zaradi malignih novotvorb na 100.000 prebivalcev na Švedskem v obdobju 1994-2004

Vir: Eurostat, 2007.

Na podlagi vzorčnih podatkov ustreznih ocenjenih regresijskih koeficientov lahko sklepamo, da se je v proučevanem obdobju število umrlih zaradi bolezni srca na 100.000 prebivalcev v povprečju vsako leto zmanjšalo za 5,688. V obdobju 1994–2004 se je število umrlih zaradi bolezni možgan in ožilja na 100.000 prebivalcev v povprečju vsako leto zmanjšalo za 0,977, število umrlih zaradi malignih novotvorb pa se je na 100.000 prebivalcev v povprečju povečalo za 0,997 na leto.

V obravnavanem obdobju so se posamezni vzroki smrti gibal v nasprotno smer. Pri nalezljivih boleznih, boleznih živčnega sistema ter nesrečah opazimo naraščanje števila umrlih ljudi zaradi teh vzrokov. V obdobju 1994-2004 se je med obravnavanimi vzroki najbolj povečalo število umrlih zaradi bolezni živčnega sistema, sledile so nalezljive bolezni ter nesreče. Leta 2004 je zaradi bolezni živčnega sistema umrlo 2.738 ljudi, kar je za 136,0 % več kot leta 1994. (Zaradi bolezni živčnega sistema je umrlo 1.160 ljudi.) Število umrlih zaradi nalezljivih bolezni se je v letu 2004, glede na leto 1994, povečalo za 55,5 %, medtem ko so pri nesrečah zabeležili 17,9 % povečanje. Na drugi strani se je v proučevanem obdobju zmanjšalo število umrlih zaradi bolezni dihal ter bolezni prebavil. Med letoma 1994 in 2004 se je med obravnavanimi vzroki najbolj zmanjšala smrtnost zaradi bolezni dihal, sledile pa so bolezni prebavil. V letu 2004 je zaradi bolezni dihal umrlo 5.747 ljudi, kar je za 17,4 % manj kot leta 1994, ko so bolezni dihal povzročile smrt pri 6.956 ljudeh. V omenjenem obdobju število umrlih zaradi bolezni prebavil ni močno nihalo in se je gibalo okoli 29.000 umrlih na leto (Eurostat, 2007).

Število umrlih zaradi bolezni srca in število umrlih zaradi bolezni možgan in ožilja se trendno gibljeta v nasprotni smeri kot število umrlih zaradi malignih novotvorb. Vendar pa je iz velikosti ocenjenih regresijskih koeficientov razvidno, da se vplivi ne izključujejo popolnoma. Razlog je v vrsti dejavnikov smrtnosti, ki vplivajo na splošno stopnjo smrtnosti in se medsebojno izključujejo. Kljub vsemu pa lahko sklenemo, da so se različni dejavniki smrtnosti v času spreminjali tako, da se splošna stopnja smrtnosti v času ni bistveno spreminjala.

4.2. Življenjsko pričakovanje ob rojstvu

Življenjsko pričakovanje ob rojstvu je najprimernejši kazalnik za primerjavo smrtnosti med različnimi prebivalstvi, saj je neodvisen od starostne strukture prebivalstva. Življenjsko pričakovanje nam pove, koliko let življenja lahko v povprečju še pričakuje oseba, stara x let. Najpomembnejše je življenjsko pričakovanje ob rojstvu, saj je najbolj sintetičen kazalnik smrtnosti prebivalstva. Življenjsko pričakovanje ob rojstvu izračunamo tako, da celotno število let, ki jih je preživela začetna generacija od rojstva do izumrtja, delimo s številom pripadnikov te generacije. Pove nam, koliko let življenja lahko v povprečju pričakuje novorojenček ob pogoju, da bo v vsem svojem življenju izpostavljen zakonitostim umiranja, ki veljajo v določenem obdobju (Malačič, 2003, str. 122, 132-134).

Povečevanje življenjskega pričakovanja ob rojstvu je posledica zdravstvenega in znanstvenega napredka. Življenjsko pričakovanje se je v Evropi za moškega povečalo z 70,0 let v letu 1990 na 72,3 let v letu 2004, medtem ko se je za žensko z 77,0 let v letu 1990 na 78,9 let v letu 2004. V Gruziji, Moldaviji, Rusiji, Ukrajini in Belorusiji se je življenjsko pričakovanje ob rojstvu tako za moške kot za ženske v tem obdobju zmanjšalo. Največja razlika v življenjskem pričakovanju ob rojstvu pri moških in ženskah je bila v letu 2005 v Rusiji, in sicer kar 13,4 leta, sledila ji je Belorusija z 12,2 leti, na Švedskem pa je ta razlika znašala le 4,4 leta.⁶ Moški najdlje živijo v Skandinaviji, Švici ter v mediteranskih državah, kot so Grčija, Italija in Španija. Leta 2005 je bilo za moške največje življenjsko pričakovanje ob rojstvu na Islandiji 79,2 leti, v Švici 78,7 let in na Švedskem 78,4 let, za ženske pa v San Marinu 85,1 leto ter v Španiji, Švici in Andori 83,9 let (Eurostat, 2007).

Na Švedskem se povečevanje življenjskega pričakovanja ob rojstvu nadaljuje. V Prilogi Tabela 5 vidimo, da je leta 2004 novorojeni deček lahko pričakoval, da bo v povprečju živel 78,4 let, novorojena deklica pa 82,7 let. Od leta 1990, ko je moški ob rojstvu v povprečju lahko pričakoval, da bo doživel 74,8 let, medtem ko je ženska v povprečju lahko pričakovala 80,4 let, se je življenjsko pričakovanje za moškega ob rojstvu v povprečju podaljšalo za 3,6

⁶ Danes je življenjsko pričakovanje ob rojstvu tako za moške kot za ženske v Rusiji nižje kot pred 40 leti. V obdobju 1965-2001 se je starostno standardizirana stopnja smrtnosti zaradi srčno-žilnih bolezni pri moških povečala za 65 % pri ženskah pa za 25 %. Vzroke za to lahko najdemo v preveliki porabi alkohola, intenzivnemu kajenju ter stresu (Eberstadt, Groth, 2004, str. 18).

let, življenje ženske ob rojstvu pa za povprečno 2,3 let. Med letoma 1990 in 2004 se je življenjsko pričakovanje ob rojstvu za moškega povečalo bolj kot za žensko, kar posledično pomeni zmanjšanje razlike med obema življenjskima pričakovanjema od 5,6 let v letu 1990 na 4,3 leta v letu 2004 (Persson et al., 2006, str. 4). Po podatkih švedske državne statistike se je v obravnavanem obdobju za povprečno 3,2 leti podaljšalo življenje moških in za povprečno 2,1 leto življenje žensk, ki dopolnijo 15 let. (Leta 2004 je moški, star 15 let, lahko pričakoval še 63,7 let življenja, ženska pa 68,1 leto.) Moški, ki je leta 2004 dopolnil 45 let, je v povprečju lahko pričakoval še 34,8 let življenja (leta 1990 pa le 32,0 let življenja), ženska pa v povprečju še 38,7 let življenja (leta 1990 pa le 36,8 let življenja). V Prilogi Tabela 6 lahko vidimo, da lahko malce daljše življenje v povprečju pričakujejo tudi moški in ženske, ko dopolnijo 65 let. Moški, star 65 let, je leta 2004 lahko pričakoval še 17,4 let življenja, ženska pa 20,6 let (RDDE 2005, 2005, str. 107-108, 115-117).

4.3. Smrtnost dojenčkov

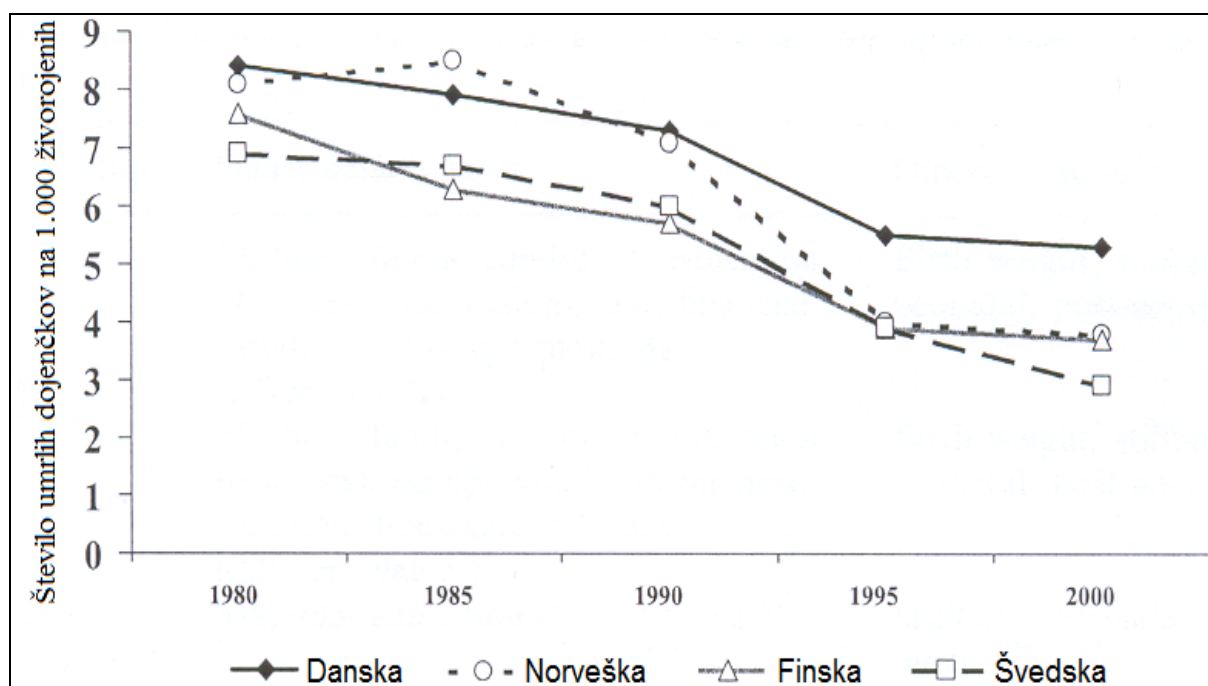
Za razvite države velja, da je že v prvem letu starosti smrtnost dečkov višja od smrtnosti deklic. Pri proučevanju smrtnosti dojenčkov je pomembna razporeditev le-te skozi prvo leto življenja, kar je posledica dveh različnih skupin vzrokov smrti. V prvih dneh in tednih otrokovega življenja prevladujejo endogeni vzroki smrti, ki so povezani s potekom nosečnosti, z genetskimi dejavniki in vrsto drugih dejavnikov, ki delujejo znotraj materinega telesa. Kasneje prevladujejo eksogeni vzroki, ki so rezultat družbenoekonomskega in drugega okolja, v katerem dojenček živi. Obe skupini vzrokov smrti sta med seboj močno povezani. Smrtnost dojenčkov delimo na neonatalno in postneonatalno smrtnost. Prva zajema smrtnost v prvih 27 dneh življenja, druga pa smrtnost v preostalem delu leta. V razvitih državah je neonatalna smrtnost praviloma višja od postneonatalne (Malačič, 2003, str. 123-124).

V obdobju 1990-2004 je število umrlih dojenčkov na 1.000 živorojenih v Evropi padlo z 12,7 na 7,5. Visoke stopnje smrtnosti dojenčkov so značilne predvsem za države vzhodne Evrope, v Turčiji, na primer, je stopnja smrtnosti dojenčkov v letu 2004 znašala 38,3, medtem ko so za države zahodne in severne Evrope značilne nizke stopnje smrtnosti dojenčkov - na Švedskem je stopnja smrtnosti dojenčkov v letu 2004 znašala 3,1 (RDDE 2005, 2005, str. 34-37).

Smrtnost dojenčkov se pogosto uporablja kot indikator zdravstvenega stanja posamezne družbe. V zadnjih dvajsetih letih se je stopnja smrtnosti dojenčkov v nordijskih državah zmanjšala za 15–25 %. (Glej Sliko 13, str. 29.) Takšen trend je posledica višjega življenjskega standarda, medicinskega in tehnološkega napredka ter socialnokulturnih dejavnikov (Arntzen, Andersen, 2004, str. 381). Od leta 1950 se je smrtnost dojenčkov na Švedskem, delno zaradi dobre oskrbe in nege v času nosečnosti, med porodom in v obdobju po rojstvu, delno pa tudi zaradi dobrih življenjskih pogojev na splošno, zelo pozitivno razvijala. Leta 2004 je bila smrtnost dojenčkov tako le 3,1 umrlih dojenčkov na 1.000 živorojenih, kar je v primerjavi z 21,0 umrlih dojenčkov leta 1950 precej manj (Alfredsson, 2006, str. 31). Po podatkih Eurostata je stopnja smrtnosti dojenčkov na Švedskem v obdobju 1995-2005 konstantno

padala, in sicer od 4,1 umrlih dojenčkov na 1.000 živorojenih leta 1995 na 2,4 umrlih dojenčkov v letu 2005. (Glej Prilogo Tabela 7.) V celotnem obdobju 1995-2005 je bilo večje število smrti zabeleženih pri dečkih kot pri deklicah, kar je značilno za razvite države. Leta 2005 je na Švedskem v prvem letu starosti umrlo 131 dečkov ter 115 deklic. Za Švedsko prav tako velja, da je bila v celotnem proučevanem obdobju neonatalna smrtnost višja od postneonatalne. Leta 2005 je prevladovala neonatalna smrtnost z 61,0 %. Stopnja neonatalne smrtnosti dojenčkov je znašala 1,5 promila, postneonatalna smrtnost dojenčkov pa je bila 0,9 promila (Eurostat, 2007).

Slika 13: Smrtnost dojenčkov na Danskem, Finskem, Norveškem in Švedskem v obdobju 1985-2000

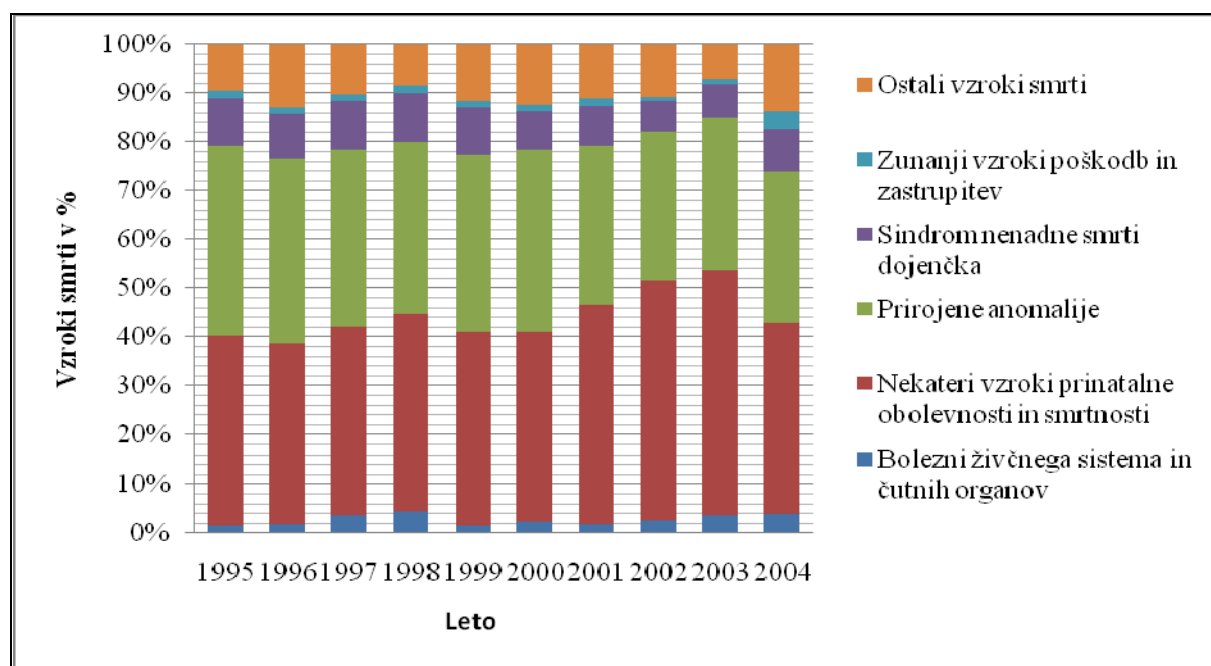

Vir: Arntzen, Andersen, 2004, str. 382.

Po statističnih podatkih Eurostata najpogostejši vzroki smrti pri dojenčkih, tako dečkih kot deklicah, izhajajo iz skupine »nekateri vzroki perinatalne obolevnosti in smrtnosti«, kot so porodni šok, dihalne in srčno-žilne motnje, infekcije specifične za perinatalno obdobje (Health statistics, 2003, str. 264). V letu 2004 je na Švedskem zaradi nekaterih vzrokov perinatalne obolevnosti in smrtnosti umrlo 60 dečkov (34,3 % vseh umrlih dečkov v letu 2004) in 64 deklic (44,4 % vseh umrlih deklic v letu 2004). Prirojene anomalije so drugi pogost vzrok smrti pri dojenčkih. Na Švedskem je leta 2004 zaradi prirojenih anomalij umrlo 99 dojenčkov, kar je 31,0 % vseh umrlih dojenčkov v letu 2004. (Glej Sliko 14, str. 30.) Zaradi zunanjih vzrokov, kot so poškodbe in zastrupitve, je v letu 2004 na Švedskem umrlo 11 dojenčkov, 8 dečkov in 3 deklice (Eurostat, 2007). Sindrom nenadne smrti pri dojenčkih je eden izmed vzrokov smrti pri dojenčkih, ki vzbuja veliko javno zanimanje. Leta 1998 je bila za države članice EU (15 držav članic) stopnja smrtnosti dojenčkov zaradi sindroma nenadne

smrti pri dojenčkih 4,4 umrlih dojenčkov na 10.000 živorojenih (Health statistics, 2003, str. 265). Na Švedskem je ta smrtnost leta 1998 znašala 3,5 umrlih dojenčkov na 10.000 živorojenih, v letu 2003 pa le še 2,1 umrla dojenčka. (Glej Prilogo Slika 3.) Leta 2003 je bila v Evropi najvišja stopnja smrtnosti dojenčkov zaradi sindroma nenadne smrti na Irskem (6,7 umrlih dojenčkov na 10.000 živorojenih), najnižja pa na Portugalskem (0,7 umrlih dojenčkov na 10.000 živorojenih).

Slika 14: Struktura vzrokov smrti pri dojenčkih na Švedskem med leti 1995 in 2004

Vir: Eurostat, 2007.

4.4. Vzroki smrti

Vzroki smrti so tisti neposredni razlogi, zaradi katerih človek umre. Demografija namenja statistiki vzrokov smrti veliko pozornost. V nerazvitih državah je ta statistika še slaba in nezanesljiva, medtem ko za razvite države velja, da je statistika vzrokov smrti zanesljiva in dobro opravljena. Za podrobno proučevanje vzrokov smrti se uporablja mednarodna klasifikacija bolezni, poškodb in vzrokov smrti, ki deli vzroke smrti na najvišji ravni v 17 skupin. Za demografske potrebe se uporablja skrajšana klasifikacija vzrokov smrti, in sicer: 1. nalezljive in parazitarne bolezni ter bolezni dihal; 2. novotvorbe; 3. bolezni obtočil; 4. nasilne smrti in 5. ostalo (npr. sladkorna bolezen, gripa, pljučnica, bronhitis in podobno). Struktura vzrokov smrti v nekem prebivalstvu je odvisna od družbene in gospodarske razvitosti države ali regije, v kateri to prebivalstvo živi (Malačič, 2003, str. 151-152).

Z obdukcijo lahko najtemeljiteje dokažemo vzroke smrti. Poznamo klinično obdukcijo, ki se jo izvede na pobudo zdravnika, ter sodno, ki je izvedena na ukaz policijske oblasti. Na

Švedskem je število opravljenih obdukciij padlo z 50 % v začetku 1970-ih let na 14 % v letu 2002. Število obdukciij, opravljenih pri ljudeh, ki so umrli stari nad 85 let, se je zmanjšalo za 86 % (od 30 % v letu 1970 na 4 % v letu 2002), medtem ko se je pogostost obdukciij za umrle v starostnem razredu 0-14 let zmanjšala za 45 %, in sicer od 69 % leta 1970 na 38 % leta 2002 (The Cause of Death Register, 2007).

Po podatkih Eurostata v državah EU glavne vzroke smrti zajemajo bolezni obtočil in maligne novotvorbe. Skupaj povzročajo kar dve tretjini vseh smrti, tako pri moških kot pri ženskah. Smrtnost zaradi raka je pri ženskah najvišja pri raku na dojkah, pljučih, debelem črevesu, trebuhu, jajčnikih, trebušni slinavki ter maternici, medtem ko največ moških umre zaradi raka na pljučih, prostati, debelem črevesu, trebuhu, trebušni slinavki, mehurju in zaradi limfnega raka. Bolezni obtočil povzročajo smrt predvsem pri ljudeh visoke starosti, medtem ko zaradi malignih novotvorb največ ljudi umre v starostnem razredu 55-64 let. Zunanji vzroki, kot so poškodbe in zastrupitve, pa so najpogostejši vzroki smrti pri mladih (Health statistics, 2003, str. 266).

Trend smrtnosti za večino vzrokov smrti pada, tako pri moških kot pri ženskah. V obdobju 1987-2002 je smrtnost zaradi bolezni obtočil na Švedskem konstantno padala, in sicer od 121 umrlih žensk na 100.000 žensk v starostnem razredu 15-74 let v letu 1987 na 74 umrlih žensk v istem starostnem razredu v letu 2002. Ustrezna stopnja smrtnosti je pri moških padla od 337 umrlih moških na 100.000 moških v starostnem razredu 15-74 let v letu 1987 na 171 umrlih moških istega starostnega razreda v letu 2002. Smrtnost zaradi vseh vrst tumorjev je v obdobju 1987-2002 prav tako padala, čeprav se je v omenjenem obdobju pri ženskah povečala smrtnost zaradi pljučnega raka (The Cause of Death Register, 2007).

Leta 2004 je bila standardizirana stopnja smrtnosti (vsi vzroki smrti) na Švedskem 568,6 umrlih na 100.000 prebivalcev, kar je nižje od leta 1995, ko je le-ta znašala 647,1. Ta stopnja je bila v letu 2004 precej višja za moške (694,0 umrlih moških na 100.000 moških prebivalcev) kot za ženske (469,6 umrlih žensk na 100.000 ženskih prebivalcev). Leta 2004 so na Švedskem zabeležili 91.085 smrti, med njimi je umrlo 46.891 žensk in 44.194 moških. V proučevanem obdobju 1995-2004 so bile bolezni obtočil na Švedskem glavni vzrok smrti, sledile pa so jim novotvorbe. V Prilogi (Tabela 8 in 9) vidimo, da je zaradi bolezni obtočil v letu 2004 umrlo 18.597 moških (42,1 % vseh smrti pri moških) in 20.457 žensk (43,6 % vseh smrti pri ženskah). Novotvorbe so drugi najpogostejši vzrok smrti na Švedskem, zaradi katerih je v letu 2004 umrlo 22.614 ljudi (24,8 % vseh smrti). V letu 2004 je zaradi malignih novotvorb umrlo 11.342 moških, od tega jih je kar 2.549 umrlo zaradi raka na prostati. Najpogostejši vzrok smrti, kar zadeva rakava obolenja pri ženskah, pa je rak na dojkah. Leta 2004 je zaradi raka na dojki umrlo 1.572 žensk, kar pomeni 14,9 % vseh smrti zaradi raka pri ženskah (Eurostat, 2007). Pojavnost raka se je v obdobju 1994-2003 povečevala za 1,1 % letno pri moških ter 0,5 % letno pri ženskah. Kljub temu pa je ustrezna stopnja smrtnosti ostala konstantna, kar je posledica medicinskega napredka ter naraščajoče možnosti preživetja te bolezni (Persson et al., 2006, str. 5).

5. MIGRACIJE

Selitve so opredeljene kot prostorski premiki posameznih prebivalcev ali selivcev iz odselitvenega v priselitveno območje. Odselitveno in priselitveno območje definirata selitveni tok. Če poznamo obe območji, govorimo o zaprtem, če pa poznamo samo eno območje, pa o odprtem toku. Posamezne vrste selitev se med seboj razlikujejo. Ločimo začasne in stalne selitve, pri katerih je kriterij za razlikovanje sprememba običajnega bivališča. Druga delitev razlikuje primarne (prva selitev iz rojstnega kraja), sekundarne (vse ostale selitve) ter povratne selitve (vrnitev v rojstni kraj). Delitev na ruralne in urbane selitve oziroma selitve med vaškimi in mestnimi naselji je pomembna zaradi procesa urbanizacije. Poleg tega ločimo še posamične (individualne) in skupinske (kolektivne) selitve ter prostovoljne in prisilne selitve. Najbolj splošna razvrstitev selitev razvršča selitve po selitvenih ravneh. Selitve znotraj teh ravni so notranje, med njimi pa zunanje. Med njimi so še posebej pomembne selitve med državami. Emigracija označuje odselitve iz države, imigracija pa priselitve v državo (Malačič, 2003, str. 155-156).

Podatke o migracijah lahko dobimo na neposreden način ali s posrednim ugotavljanjem in ocenjevanjem migracij. Neposredno ugotavljanje in ocenjevanje migracij uporablja praviloma register in popis prebivalstva. Osnovna razlika med registrom prebivalstva in popisom ter anketami je v tem, da register daje podatke o migracijah, medtem ko popis in ankete vsebujejo podatke o migrantih. Najbolj natančne in tekoče podatke o migracijah lahko dobimo samo v državah z uvedenim registrom prebivalstva. Sama registracija se največkrat opravi na občinski ravni, obdelava pa je dostikrat centralizirana. Za tujce se običajno vodi poseben register. V večini držav je popis prebivalstva edini vir, ki omogoča, da se neposredno ali posredno zberejo podatki o migracijah. Kadar pa nimamo na voljo neposredne poti do podatkov o migracijah, uporabljamo posredno ugotavljanje in ocenjevanje migracij (Malačič, 2003, str. 157-158).

Dejavnike, ki povzročajo migracije, imenujemo determinante migracij. Med njimi so najpomembnejši ekonomski dejavniki, saj si migranti na splošno prizadevajo za izboljšanje materialne življenjske ravni, za svojo blaginjo in za blaginjo družine. Ljudje se večinoma selijo v regije z boljšimi ekonomskimi možnostmi. Te se kažejo v možnostih in raznovrstnosti zaposlovanja, boljših priložnostih za podjetniško in investicijsko dejavnost, večjih plačah, boljših delovnih razmerah in drugem. Drugi dejavniki so demografski dejavniki migracij, ki so povezani predvsem z značilnostmi reprodukcije prebivalstva, saj se ljudje običajno odseljujejo iz regij z visokim naravnim prirastkom in priseljujejo v regije z nizkim naravnim prirastkom. Poznamo še družbene dejavnike, ki se odražajo v privlačnosti mestnega načina življenja, možnosti izobraževanja otrok, boljši izrabi prostega časa in podobno. Pomembni so tudi kulturni dejavniki, saj se migranti rajši usmerjajo v kulturno sorodnejše sredine. Geografski dejavniki migracij pa so povezani z naravo in družbenogeografskimi značilnostmi posameznih regij. Med dejavnike migracij lahko štejemo tudi psihološke, politične ter nekatere druge dejavnike (Malačič, 2003, str. 171).

5.1. Emigracije Švedov v Združene države Amerike

Čeprav je Švedska vedno privlačila določeno količino priseljencev, je bilo prav množično odseljevanje Švedov, od sredine 19. stoletja pa do leta 1930, tisto, ki je močno vplivalo na razvoj države ter pustilo v ljudeh globok vtis. V približno 100 letih je, v glavnem v Združene države Amerike, Kanado in na Dansko, emigriralo okoli 1,3 milijonov Švedov. Precej švedskih družin ima še danes sorodnike v ZDA, Kanadi, Južni Ameriki in Avstraliji (History of the Swedish migration, 2007).

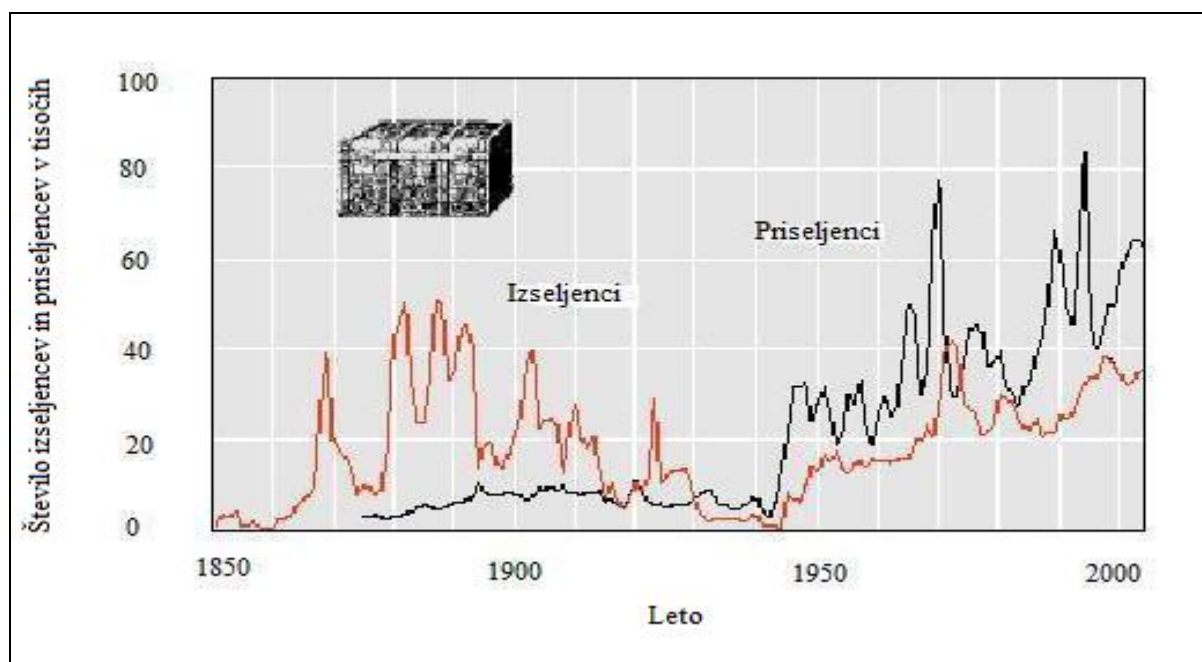
Do sredine 19. stoletja se je, zaradi napredka v moderni medicini ter stabilnejši oskrbi s hrano, prebivalstvo na Švedskem hitro povečevalo. Porast prebivalstva je povzročila pomanjkanje razpoložljivega ozemlja, še zlasti za kmetijstvo, kar je mnoge Švede prisililo, da so zemljo iskali v drugih državah. Med leti 1840 in 1860 je zaradi verskega preganjanja veliko ljudi zapustilo Švedsko. Povezanost vlade z državno luteransko cerkvijo je omogočala, da so do leta 1858 ljudi drugačne vere zapirali v zapore ali pa izgnali iz države. Čeprav se je leta 1858 takšna praksa končala, so mnogi prebivalci Švedske še naprej ostali nestrpni do ljudi, ki niso bili luteranske vere. Nekateri ljudje so se odločili, da zapustijo Švedsko zaradi obveznega vojaškega služenja, ki ga je zahtevala vlada. Leta 1860 so morali mladi fantje v vojski preživeti 30 dni na leto, do leta 1900 pa se je to obdobje povečalo že na 240 dni na leto. Mladi fantje so tako raje zapustili državo, kot pa da bi šli v vojsko. Med razloge za množično odseljevanje lahko štejemo tudi pomanjkanje družbene mobilnosti na Švedskem, kar je bila posledica tako družbenega kot tudi političnega sistema. Le-ta je bil do nekaterih skupin ljudi, kot so na primer socialisti, do konca 1. svetovne vojne neprijazen. Do emigracij je pri nekaterih ljudeh prišlo tudi zaradi osebnih razlogov, kot so problemi v družini ali z zakonom, dolgovi ter omadeževan ugled (Swedish Immigration, 2007).

Mnogi švedski emigranti so si svoj novi dom poiskali v Združenih državah Amerike in Minnesota je bila ena izmed privlačnejših lokacij. Razpoložljivost delovnih mest ter visoke plače sta bili glavni prednosti tega območja. Minnesota je ponujala bogato zemljo za kmetijstvo, zaradi česar je bila v sredini 1850-ih let zelo primerna za nastanitev. Lesna industrija je omogočala zaposlitev tako kmetom kot tudi drugim, ki so v zimskih mesecih potrebovali delo. Posameznikom, ki se niso želeli ukvarjati s kmetijstvom, je železov rudnik konec 19. stoletja predstavljal možnost za delo. Napredek železniškega prometa v 1860-ih letih švedskim priseljencem ni zagotavljal le prevoza, temveč tudi zaposlitev. Med razlogi, zakaj so se Švedski nastanili prav na tem območju, najdemo tudi geografsko podobnost območij Chisago Lake in Red Wing, ki s svojimi rekami, jezeri in gozdovi mnoge nove naseljence spominjata na švedske province Småland, Halsingland in Dalarna (Swedish Immigration, 2007).

Prva svetovna vojna ter manj intenzivno priseljevanje v Združene države Amerike je upočasnilo stopnjo emigracije, ki je za švedsko družbo predstavljala velik problem. Skupaj z drugo svetovno vojno je Švedska prešla iz države emigracije v državo imigracije. Od leta

1930 dalje je, z izjemo nekaj let v 70-ih letih, priseljevanje presegalo odseljevanje. (Glej Sliko 15.)

Slika 15: Izseljenci in priseljenci na Švedskem med leti 1850 in 2000

Vir: Statistical Yearbook of Sweden 2006, 2005, str. 78.

5.2. Imigracije na Švedskem od 2. svetovne vojne do 21. stoletja

Švedska je v času 2. svetovne vojne spet postala država priseljevanja. Pred 2. svetovno vojno so Judi iz nacistične Nemčije na Švedskem iskali zatočišče. Sprejeli so jih le nekaj, medtem ko so večino zaradi antisemitske in rasnodiskriminatorne ideologije, ki je tisti čas prevladovala na Švedskem, zavrnil. Med vojno je mnogo ljudi iz Danske, Norveške in Finske iskalo zavetišče na Švedskem. V času sovjetskega napada leta 1939 so na Švedsko evakuirali otroke iz Finske. Judi in ogroženi člani upornikov so med nemško okupacijo Danske in Norveške prav tako zbežali na Švedsko. Proti koncu vojne so v malih potniških ladjah preko Baltika pribežali tudi ljudje iz Estonije in Latvije. Okoli 30.000 Estoncev in 5.000 Latvijcev je na Švedskem ostalo še po vojni. Med leti 1945 in 1948 se je na Švedskem nastalilo okoli 30.000 tistih, ki so preživeli nacistična koncentracijska taborišča (Westin, 1993, str. 149).

5.2.1. Obdobje delovnih imigracij (od leta 1945 do leta 1975)

Nepoškodovana infrastruktura in visoka produktivnost kapitala sta po drugi svetovni vojni za švedsko industrijo pomenili strateško prednost. V industriji, še zlasti v tekstilnem sektorju, je zaradi tega prišlo do pomembnega povpraševanja po delu. Večina delavskih imigrantov je na

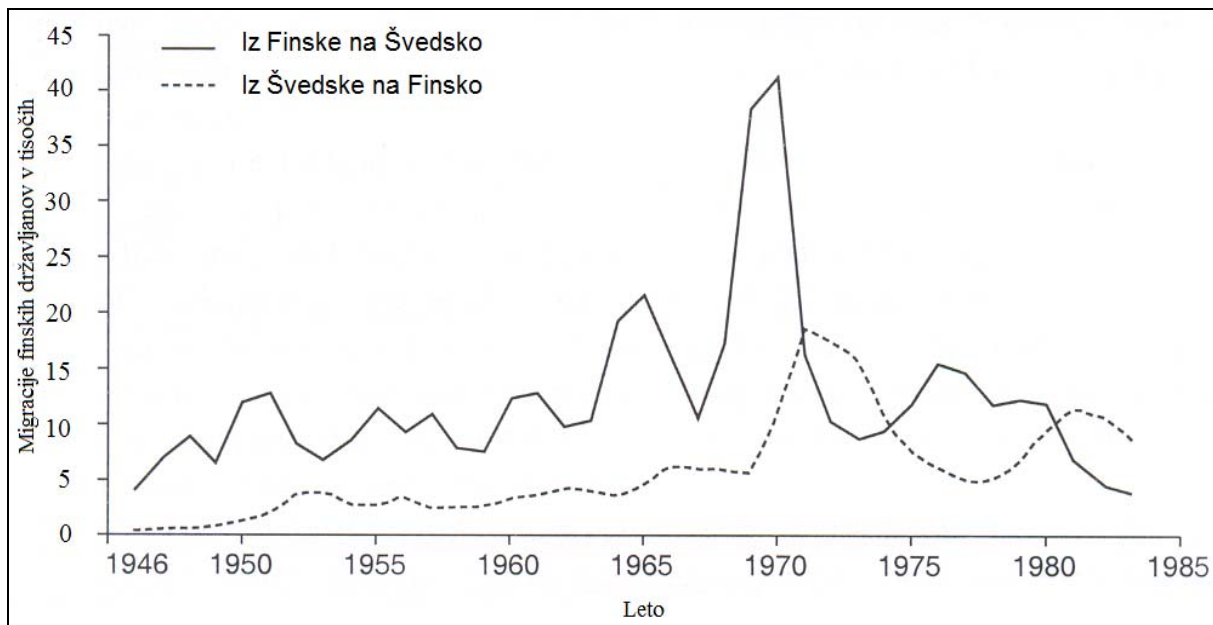
Švedsko prišla iz nordijskih držav, v 1950-ih letih so delavci prišli tudi iz Nemčije, Avstrije in Italije, kasneje, v 60-ih letih, pa še iz Jugoslavije, Grčije in Turčije. Proti koncu 1960-ih let je bilo okoli 60 % delovno aktivnih priseljencev (približno 375.000 ljudi oziroma več kot 6,5 % celotne delovne populacije) zaposlenih v industriji. Tudi storitveni sektor se je na Švedskem po drugi svetovni vojni hitro razvijal in leta 1950 je bil že vsak peti, ki je bil zaposlen v hotelu ali restavraciji, tujec (Lemaitre, 2007, str. 12). Leta 1954 so nordijske države ustanovile skupni trg dela, kar je med leti 1950 in 1960 omogočilo veliko migracij iz Finske na Švedsko. V tem obdobju je na Švedsko migriralo kar 550.000 Fincev. Švedska podjetja so se po delovno moč obrnila tudi na države, kot sta Jugoslavija (okoli 60.000 delovnih priseljencev) in Grčija (okoli 20.000 delovnih priseljencev). Švedska je, za razliko od drugih zahodnoevropskih držav, izvajala politiko stalnega priseljevanja, ki je delovne imigrante obravnavala kot bodoče državljane. Tuji delavci so prejeli enake plače in bili deležni enakih pravic kot Švedski, tudi pravice do ugodnosti zaradi brezposelnosti. V 1960-ih letih je močno naraslo število ljudi, ki so prišli na Švedsko, da si sami poiščejo delo (Westin, 1993, str. 153). Leta 1965 pa je na Švedskem neto migracija narasla že na 34.000 ljudi, kar je povzročilo, da se je med priseljenci začela pojavljati brezposlenost. V začetku 60-ih let se oblasti sprva niso zavedale obsežnosti teh imigracij, zato so kasneje (leta 1967) s pomočjo imigracijskega zakona poskušali ustaviti tiste migracije na Švedsko, ki jih niso sponzorirala podjetja. Po letu 1968 so na podlagi bilateralnih sporazumov ponovno sprejeli delavce iz Jugoslavije in Turčije. Poleg tega se je med leti 1969 in 1970, zaradi gospodarske in finančne krize na Finskem, na Švedsko priselilo okoli 80.000 Fincev. Počasna gospodarska rast v začetku 1970-ih let je skupaj s pojemajočim industrijskim sektorjem vodila v vse večjo brezposelnost med določenimi skupinami prebivalstva, kot so mladi, ženske in tuji. Delovne migracije so se nadaljevale do leta 1973, ko je nastopila naftna kriza (Lemaitre, 2007, str. 13).

Delovne imigracije iz Finske

Finska je bila po drugi svetovni vojni tipična država, ki je »izvažala« delovno silo; država z nizko ravnijo dohodka ter slabim življenjskim standardom. Konec 1940-ih in v začetku 1950-ih let je večina finskih emigrantov odšla na Švedsko. Od leta 1943 dalje so imeli finški državljani, kakor tudi državljani drugih nordijskih držav, pravico delati na Švedskem brez delovnega dovoljenja. Leta 1954 so se Danska, Finska, Norveška in Švedska dogovorile, da lahko njihovi državljani prosto potujejo med temi državami ter v njih prebivajo ali delajo, ne da bi za to potrebovali potni list ali dovoljenje za bivanje. Kljub temu da so bile migracije iz Finske na Švedsko, z ustanovitvijo skupnega nordijskega trga dela, brez omejitev, pri le-teh ni prišlo do porasta. (Glej Sliko 16, str. 36.) Do sredine 1960-ih let je število finskih delavskih migrantov sledilo številu prostih delovnih mest na Švedskem, kasneje pa je hitro naraščajoča brezposelnost na Finskem k odhodu vzpodbudila veliko več prebivalcev. Preseljevanje iz Finske na Švedsko je doživelo vrhunec v obdobju 1969-1970, ko se je več kot 80.000 ljudi (okoli 2 % celotne finske populacije) preselilo na Švedsko. Med njimi je bilo več moških kot žensk, migranti pa so bili v povprečju relativno mladi. 60 % tistih, ki so bili delovno aktivni, je bilo starih med 15 in 25 let. Jeseni leta 1970 so na sprejemnem centru, leta 1970 so ga Finci odprli za delavske migrante, ki so bili namenjeni na Švedsko, na meji med Finsko in Švedsko okoli 300 migrantov prosili za izpolnitev podrobnega vprašalnika o razlogih za selitev. Med

njimi je bil vsak sedmi od desetih samski, mlajši od 26 let ter s podeželja. Ženske so bile v povprečju mlajše od moških, 80 % žensk ter 65 % moških je bilo mlajših od 26 let, medtem ko je bilo 6 % žensk ter 11 % moških starih med 31 in 40 let. Med glavne razloge za selitev so navedli slabe razmere za zaposlovanje na Finskem, nizke plače, mladi pa so državo zapustili tudi zaradi novih izkušenj, dogodivščin ter svobode. Ko so se oktobra leta 1970 na Švedskem pokazali prvi znaki recesije, se je množično preseljevanje upočasnilo. (Glej Prilogo Slika 4.) Med recesijo na Švedskem, od leta 1971 do 1974, so povratne migracije s Švedske na Finsko celo presegale priseljevanje na Švedsko. Priseljevanje na Švedsko se je po okrepitvi gospodarstva, kljub poskusom vlade, da bi ga omejili, spet povečalo. Migracije iz Finske na Švedsko so v 1980-ih letih, ko so izginile razlike v gospodarstvu in blaginji teh dveh držav, postale nepomembne, saj so jih povratne migracije celo presegle - glej Sliko 16, ter Prilogo Slika 5 (Rahikainen, 2007, str. 99-102).

Slika 16: Preseljevanje finskih državljanov iz Finske na Švedsko ter iz Švedske na Finsko med leti 1946 in 1983

Vir: Rahikainen, 2007, str. 99.

5.2.2. Obdobje begunskih imigracij (od 1970-ih let naprej)

Konec 1960-ih let, ko so Grki po vojaškem prevzemu Grčije iskali zaščito, je spontano priseljevanje beguncev postalo naraščajoči del celotnega priseljevanja na Švedsko. Po naftni krizi sredi 1970-ih let so delovne imigracije izgubile pomen in begunci so postali glavni vir priseljencev (Lemaitre, 2007, str.13). Leta 1972 so na Švedskem prvič sprejeli begunce, ki niso prihajali iz Evrope. Tistega leta je prišlo na Švedsko okoli 1.000 Azijcev, ki jih je Idi Amin izgnal iz Ugande. Od leta 1973 pa do konca 1970-ih let je večina priseljencev, ki so iskali zavetišča, prihajala iz Latinske Amerike. Po državnem prevratu, ki ga je leta 1973

napravil čilski predsednik Salvador Allende, so na Švedskem sprejeli 5.000 beguncev iz Čila. Med leti 1973 in 1989 je Švedska skupaj sprejela 18.000 čilskih beguncev. Na Švedsko pa je prišlo tudi približno 6.000 beguncev iz Argentine, Urogvaja, Bolivije, Brazilije in Peruja. Med leti 1970 in 1980 je na Švedsko prišlo veliko beguncev s srednjega Vzhoda. Med njimi je bila največja skupina ljudi iz Irana in Iraka. Irance je v 1980-ih letih na Švedsko pripeljala vojna proti Iraku ter nasprotovanje islamski vladi v Teheranu. V 1990-ih letih so zaradi naraščajočega pritiska režima Saddama Husseina na Švedsko začeli prihajati tudi kurdski Iračani (Westin, 2006).

Porast beguncev, ki so na Švedskem iskali zatočišče, je povzročil, da je vlada vse vloge za politična zatočišča, ki so bile oddane decembra 1989 ali kasneje, obravnavala strogo v skladu z Ženevsko konvencijo iz leta 1951. Pridobivanje zatočišč na humanitarni osnovi tako ni bilo več mogoče. Obdobje »strožje« azilske politike je sovpadalo s propadom bivše Sovjetske Zveze in vojnama v Bosni in Hercegovini ter na Kosovu. Po švedskih statističnih podatkih je med leti 1989 in 1993 okoli 208.700 ljudi iskalo zatočišča. Med njimi je bilo 115.900 ljudi (56 %) iz bivše Jugoslavije, medtem ko jih je iz držav srednjega Vzhoda prišlo 43.000 (21 %). Zaradi močno povečanega števila beguncev, ki so prihajali iz Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Makedonije in Kosova, je vlada na Švedskem leta 1993 za le-te uvedla zahtevo po vizumu (Westin, 2006).

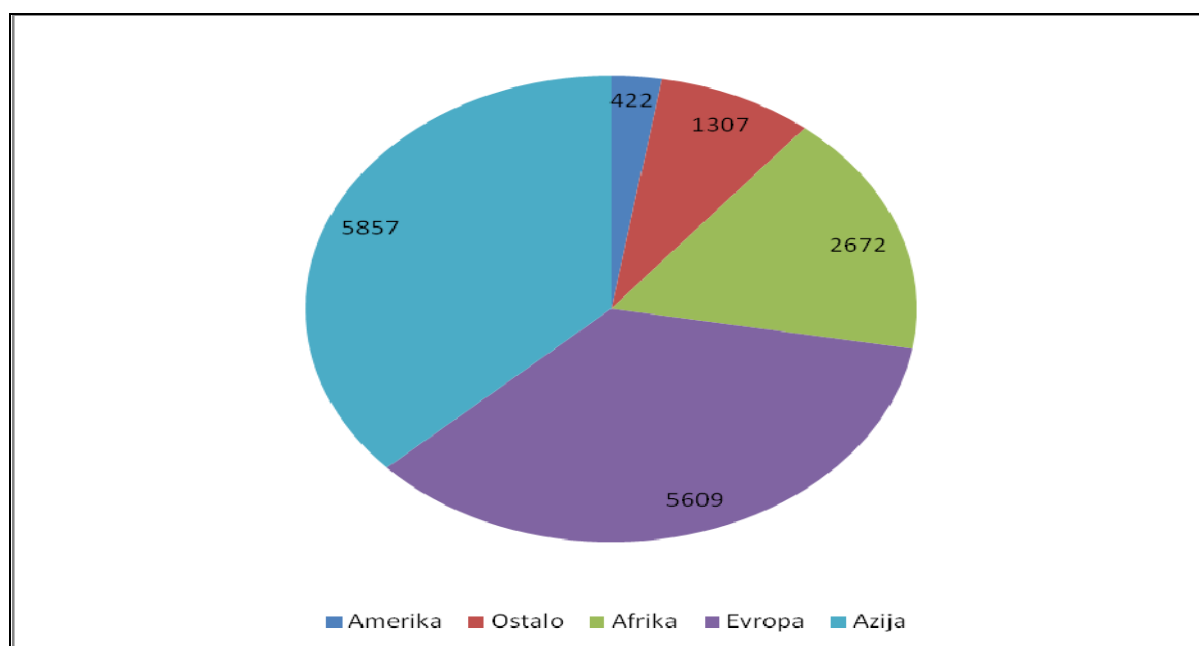
Iskalci zatočišča na Švedskem

Od leta 1973 pa do konca 1970-ih let je večina iskalcev zatočišča na Švedsko prihajala iz Latinske Amerike, medtem ko so v 1980-ih letih humanitarno pomoč na Švedskem iskali predvsem ljudje, ki so zbežali iz držav srednjega Vzhoda. V prvi polovici 1990-ih let so med begunskimi migranti prevladovali ubežniki iz bivše Jugoslavije, konec 1990-ih let ter v začetku leta 2000 pa so največjo skupino iskalcev zatočišč sestavljali ljudje iz Iraka. Število ljudi, ki so na Švedskem iskali zatočišče, se je skozi čas močno povečevalo. Med leti 1968 in 1977 je v povprečju 2.400 ljudi vsako leto iskalo zatočišče, medtem ko se je v naslednjem petletnem obdobju ta številka povečala že na 3.000 iskalcev zatočišč na leto. Od takrat naprej je število ljudi, ki so iskali zatočišče, še bolj naraslo in konec 1980-ih let so jih na Švedskem zabeležili med 20.000 in 30.000 na leto. V 1990-ih letih je število iskalcev zatočišč močno variiralo, in sicer med 84.000 prošnjami v letu 1992 ter samo 5.700 leta 1996. Število ljudi, ki so na Švedskem prosili za zatočišče, se je do 21. stoletja ponovno povečalo na okoli 30.000 na leto (Lemaitre, 2007, str. 13).

Na Švedskem je v letu 2004 23.161 oseb iskalo zavetišče, kar je 8.194 oseb manj kot v letu 2003 ter 9.894 oseb manj kot v letu 2002. Število prošenj za pridobitev zatočišča se je od leta 2002 pa do leta 2005 zmanjšalo za 47 %. Med 17.530 ljudmi, ki so v letu 2005 na Švedskem zaprosili za zatočišče, je bilo 11.196 moških ter 6.334 žensk. (Glej Prilogo Tabela 10.) Največ moških in žensk je bilo starih med 25 in 34 let (33,5 % moških ter 24,6 % žensk), pri moških je sledil starostni razred 21-24 let (1.691 moških), pri ženskah pa starostni razred 35-44 let (846 žensk). Od vseh, ki so v letu 2005 na Švedskem zaprosili za zatočišče je bilo 8 ljudi starejših od 80 let. Med 31.454 iskalci zatočišča, ki so bili 31. januarja 2006 registrirani na

MIV (Swedish Migration Board), jih je največ prišlo iz Srbije in Črne Gore (4.071), sledil je Irak (3.606), Iran (1.723), Azerbajdžan (1.386) ter Afganistan (1.344). Leta 2005 je MIV odločal o 21.325 primerih iskanja zatočišča. Med njimi je 2.838 primerov odobril, 15.867 zavrnil, v ostalih primerih pa je prišlo do razveljavitve prošnje. Večina tistih, ki jim prošnje za pridobitev zatočišča na Švedskem niso odobrili, prihaja iz Azije (5.857 zavrnenih prošenj) in Evrope (5.609 zavrnenih prošenj). To lahko razložimo z dejstvom, da v ti dve skupini spadata Irak (1.597 zavrnenih prošenj) ter Srbija in Črna Gora (2.534 zavrnenih prošenj), državi, iz katerih izvira večina zavrnenih iskalcev zatočišč - glej Sliko 17, in Prilogo Slika 6 (Borg, Jonsson, 2006, str. 28-31).

Slika 17: Zavrnjene prošnje na Švedskem leta 2005 glede na regije

Vir: Borg, Jonsson, 2006, str. 30.

5.3. Migracije na Švedskem v 21. stoletju

5.3.1. Priseljevanje

Leta 2003 se je na Švedsko priselilo 63.795 ljudi, v letu 2004 pa le 62.028 ljudi. V Tabeli 12 v Prilogi vidimo, da je leta 2004 pomembno število migrantov na Švedsko prihajalo iz drugih nordijskih držav (21,0 % vseh priseljencev). V letu 2004 je največ imigrantov prišlo iz Norveške (4.884 ali 7,9 % priseljenih ljudi), sledile pa so osebe, ki so prihajale iz Danske, Finske in Poljske. Med azijskimi priseljenci (24,5 % vseh priseljencev) je istega leta največ ljudi prišlo iz Tajske (2.287 ljudi) ter Iraka (2.054 ljudi). V letu 2003 in 2004 je bila večina dovoljenj za bivanje na Švedskem tujim državljanom dodeljena zaradi družinskih razlogov, kot

so ponovna združitev, poroka ali posvojitve, na humanitarni osnovi ali zaradi potrebe po zaščiti (Migration 2003, Migration 2004, 2007).

Pred načrtovano razširitvijo EU 1. maja leta 2004 se je na Švedskem pojavila zaskrbljenost, da bo sistem blaginje v državi, zaradi pritoka delavcev iz novih držav članic, prekomerno obremenjen. Marca istega leta je švedska vlada sledila ukrepom ostalih držav članic EU ter v Riksdagu (švedskem parlamentu) predstavila zakonodajo, ki bi omejevala blaginjo ter možnosti na trgu dela za delavske priseljence iz desetih novih članic za vsaj dve leti. Konec aprila leta 2004 je bil zakonski osnutek v Riksdagu zavrnjen. Švedska je skupaj z Irsko in Veliko Britanijo od 1. maja 2004 odpravila vsakršno omejitev do trga dela ter socialne zaščite za ljudi, ki so prišli iz novink (Background Note: Sweden, 2007). Od 1. maja leta 2004, ko se je EU razširila, so na Švedskem zabeležili povečano število imigrantov, ki prihajajo iz desetih novih članic EU.⁷ V obdobju od maja do septembra istega leta se je na Švedsko priselilo 2.100 državljanov teh desetih držav, med tem ko se jih je v enakem obdobju v letih 2000-2003 v povprečju le okoli 800. Od 2.100 posameznikov, ki so imigrirali na Švedsko po razširitvi EU, je bilo poljskih državljanov malo več kot 60 % (No immigration rush from new EU member states, 2007).

Med letom 2005 je na Švedsko imigriralo 65.229 ljudi, od teh je bila približno tretjina nordijskih državljanov. 11.066 je bilo švedskih državljanov, medtem ko je 9.096 priseljencev imelo državljanstvo drugih nordijskih držav. V primerjavi z letom 2004 se je priseljevanje povečalo za okoli 3.200 oseb. Največje povišanje je bilo opaženo meseca decembra, ko so v državni registraciji prebivalstva zabeležili 33 % priseljencev več kot v enakem obdobju leta 2004. Razlog za povečanje imigracije v decembru je bila uvedba začasnega zakona, ki je stopil v veljavo 15. novembra leta 2005. Omenjeni zakon daje ljudem, ki so že dalj časa na Švedskem ter jim niso dodelili dovoljenja za bivanje, pravico do ponovne obravnave (Migration 2005, 2007).

V letu 2006 se je na Švedsko priselilo 95.750 ljudi, od teh je bilo 47 % žensk in 53 % moških. Priseljevanje se je povečalo za 47 % glede na prejšnje leto. Pred tem so največje število priseljenih ljudi zabeležili leta 1994, ko je na Švedsko večina ljudi pribežala zaradi vojne v Jugoslaviji. Leta 2006 je bilo okoli 12.000 priseljencev več kot v letu 1994. Do povečanega priseljevanja je prišlo večinoma zaradi začasne azilne zakonodaje, ki je iskalcem azila dala pravico do ponovnega pregleda njihovega primera. Ta zakonodaja je veljala od 15. novembra 2005 do 31. marca 2006. Veljavnost zakonodaje se je zaradi velikega števila primerov nadaljevala čez vse leto. Kot v prejšnjih letih, so največjo skupino posameznih priseljencev sestavljali švedski državljanji, okoli 16 % vseh priseljencev. Na drugem mestu so jim z 11 % sledili iraški državljanji. Priseljevanje švedskih državljanov se je glede na leto 2005 povečalo za 10 %, medtem ko se je priseljevanje iraških državljanov povečalo za 269 % (Population beats the record on all fronts, 2007).

⁷ Leta 2004 so članice EU postale Ciper, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija.

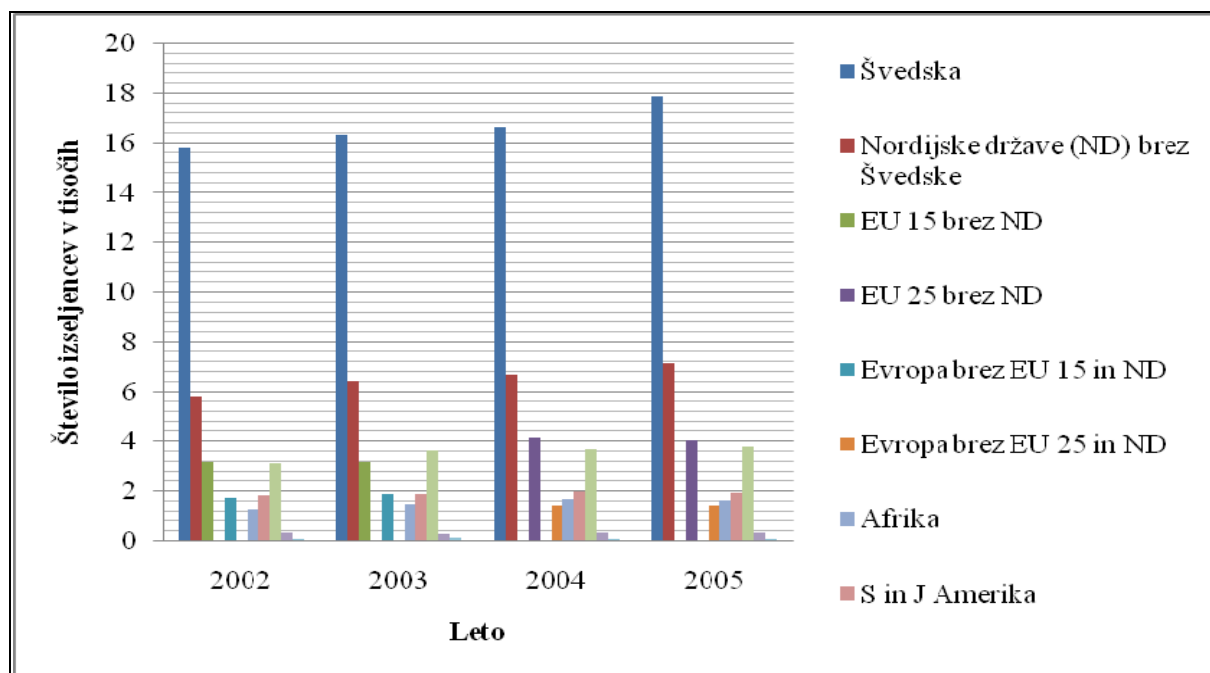
Raziskave so pokazale, da priseljenci na Švedskem živijo dlje kot njihovi sodržavljeni v državah, iz katerih prihajajo. Ženske, ki prihajajo iz Irana, Iraka in Indije, živijo na Švedskem od 10–15 let dlje kot pa v rodni državi. Moški iz Rusije živijo na Švedskem v povprečju 17 let dlje kot v domači državi, medtem ko lahko moški, ki so se priselili iz Etiopije, pričakujejo, da bodo na Švedskem živel kar 24 let dlje. Izjema so le moški in ženske, ki prihajajo iz Finske, kajti njihovo življenje je krajše, če živijo na Švedskem kot pa na rodnem Finskem. Dejstvo, da imigranti na Švedskem živijo dlje od tistih, ki ostanejo v svoji rodni državi, lahko do neke mere pojasnimo s specifičnimi lastnostmi tistih, ki se selijo. Njihovo zdravstveno stanje je na primer lahko boljše od tistih prebivalcev, ki so ostali v domači državi. Druga možnost pa je, da so se ljudje preselili v bolj zdravo in varnejše okolje. Vzroke, zakaj prebivalci Finske na Švedskem živijo krajše življenje od tistih, ki ostanejo na Finskem, pa lahko poiščemo v značilnostih skupin ljudi, ki se preselijo na Švedsko, v njihovem stilu življenja ter v dejstvu, da velik delež ljudi, ki se je iz Finske priselil na Švedsko, živi samsko življenje. Znano je dejstvo, da je za samske oziroma pravkar ločene ljudi značilna višja stopnja smrtnosti kot pa za ljudi, ki živijo v skupnosti (Nilsson, 2004, str. 22-23).

5.3.2. Odseljevanje

Poleg povečanega priseljavanja so po podatkih švedskega statističnega urada v letu 2006 zabeležili največje izseljevanje iz Švedske v zadnjih 100 letih. Med letom 2006 se je iz Švedske izselilo 44.908 ljudi, kar je za 18 % več kot leto poprej, ko je državo zapustilo 38.118 prebivalcev. Da bi našli večje število emigrantov, se moramo ozreti v leto 1892, ko se je iz Švedske izselilo 45.504 ljudi, kar je predstavljalo 1 % takratnega celotnega prebivalstva. V letu 2006 je delež izseljencev znašal 0,5 % celotnega prebivalstva (Population beats the record on all fronts, 2007).

Večina posameznikov, ki je v obdobju 2002–2005 emigrirala iz Švedske, je bila rojena na Švedskem ali pa v ostalih nordijskih državah. (Glej Sliko 18, str. 41.) Tretja največja skupina so izseljenci, rojeni v državah EU 25 (nordijske države izključene). Sledijo jim emigranti, ki so se rodili v Aziji, Severni in Južni Ameriki, Afriki ter v državah Evrope, ki niso članice EU (med drugimi tudi Rusija in Turčija). Najmanjšo skupino izseljencev zajemajo posamezniki, rojeni v Oceaniji ali pa z neznanim krajem rojstva. Med begunci, ki so v obdobju 1998–2005 zapustili Švedsko, je bilo največ tistih, ki so prišli iz Irana, Somalije, bivše Jugoslavije, Iraka, Čila ter Bosne in Hercegovine. V letu 2005 so iz Švedske emigrirali posamezniki, ki imajo korenine v Iranu, Iraku, Somaliji, bivši Jugoslaviji, Čilu, Libanonu, Etiopiji ter Bosni in Hercegovini (Borg, Jonsson, 2006, str. 24-25).

Slika 18: Izseljenci na Švedskem v obdobju 2002-2005 glede na državo rojstva

Vir: Borg, Jonsson, 2006, str. 25.

V Prilogi (Tabela 11 in 12) vidimo, da je večina migrantov, ki se je v letih 2002 – 2005 izselila iz Švedske, odšla v druge nordijske države. Leta 2005 se je tja preselilo 12.144 ljudi oziroma 31,9 % vseh izseljencev. Sledile so države EU 25 (nordijske države izključene), kamor se je v letu 2005 izselilo 11.230 ljudi, ter Južna in Severna Amerika. Četrto mesto zasedajo »neznane destinacije«, kamor se je v letu 2005 preselilo 3.220 migrantov. Splošni trend je, da se tisti migranti, ki so rojeni v nordijskih državah, Nemčiji, Združenih državah Amerike in Veliki Britaniji, vračajo v svojo domovino. To pa ne velja za migrante, ki so bili rojeni v Iranu, Iraku in Somaliji. Veliko teh posameznikov se preseli v države, ki niso njihove rodne države, kot sta na primer Velika Britanija in Združene države Amerike. V letu 2004 se je od približno 650 ljudi, rojenih v Somaliji, ki so emigrirali iz Švedske, le okoli 215 nameravalo preseliti nazaj v Somalijo. Podobno velja za 520 posameznikov, rojenih v Iraku, ki so zapustili Švedsko. Le slaba polovica izmed njih (250 ljudi) je Irak izbrala kot cilj selitve (Borg, Jonsson, 2006, str. 25-27).

6. SKLEP

Padec stopnje totalne rodnosti med leti 1990 in 2004 z 2,1 na 1,6 ter povečanje povprečne starosti pri rojstvu prvega otroka z 26,1 na 29 let nista ravno obetajoča podatka za prihodnost. Konec 1990-ih let je Švedska imela že eno izmed najnižjih stopenj poročnosti na svetu, zakonski stan pa sta v velikem delu nadomestila kohabitacija in samsko življenje mladih ljudi. Okoli 50 % vseh zakonov se konča z ločitvijo. Švedska je v Evropi ena izmed držav z

največjim deležem izven zakona rojenih otrok, saj se je v zadnjih desetih letih več kot polovica otrok rodila neporočenim staršem.

Stopnja smrtnosti se je med leti 1970 in 2002 zmanjšala za 30 % tako pri moških kot pri ženskah. Bolezni obtočil so najpogostejši vzrok smrti, saj so v letu 2004 povzročile 42,1 % vseh smrti pri moških ter 43,6 % vseh smrti pri ženskah. Smrtnost zaradi novotvorb je bila zadnjih trideset let v veliki meri konstantna. Rak na dojki, rak na prostati ter rak na pljučih zajemajo okoli 25 % celotne smrtnosti. Ugoden trend je zaznati pri smrtnosti dojenčkov, ki se je od leta 1984 prepolovila in tako leta 2004 znašala le 3,1 umrlih dojenčkov na 1.000 živorojenih. Podaljšuje pa se tudi življenjsko pričakovanje ob rojstvu, saj se je od leta 1970 življenje moškega prebivalstva v povprečju podaljšalo za 6,2 leti, ženskega pa za 5,7 let.

Migracije so demografski pojav, ki so Švedsko v preteklosti močno zaznamovale. Na razvoj države je močno vplivalo množično odseljevanje od sredine 19. stoletja pa do leta 1930, ko je okoli 1,3 milijonov Švedov zapustilo državo. Od leta 1950 dalje na Švedskem beležijo obsežno priseljevanje. V 1950-ih in 1960-ih letih je na Švedsko prišel val evropskih priseljencev. Prevladovali so delavski priseljenci iz ostalih nordijskih držav. Priseljevanje v 1980-ih in 1990-ih letih pa so zaznamovali begunci in njihovi sorodniki, ki so prihajali izven Evrope ter Balkana.

Po napovedih švedske statistike naj bi delež ljudi, starejših od 65 let, v letu 2050 znašal že kar 23 % celotnega prebivalstva, kar pa pomeni precejšnjo obremenitev za oskrbovanje starejših ljudi ter zdravstveno službo. Kljub dobremu stanju javnih financ na Švedskem, v primerjavi z drugimi OECD državami, staranje prebivalstva še vedno predstavlja velik izziv.

Staranje prebivalstva je posledica dolgoročnega zniževanja stopnje rodnosti ter napredka pri življenjskem pričakovanju. Švedska poskuša pojav padanja rodnosti reševati s kombinacijo posrednih politik, ki ne vplivajo vedno le na rodnost, ampak imajo druge eksplicitne cilje, kot sta fleksibilen trg dela in enakopravnost med spoloma. Družinska politika na Švedskem, ki je zelo naklonjena visoki rodnosti, ima tako tri glavne cilje: pospeševanje zaposlenosti mater, družbena skrb za varstvo otrok in spreminjanje odnosov med spoloma pri varstvu otrok in na delovnem mestu. Zelo dolgi porodniški in starševski dopust, javno financirano otroško varstvo in otroški dodatki, razširjenost socialnih transferjev otrokom vseh starosti ter nudenje predvsem socialnih storitev raje kot dajanje denarnih dodatkov je omogočilo visoko zaposlovanje mater in zmanjšalo ekonomsko negotovost mladih parov.

LITERATURA

1. Alfredsson Johanna: Chapter 3: The development and distribution of public health. *Scandinavian Journal of Public Health*, Oslo, 34(2006), Suppl. 67, str. 27-42.
2. Andersson Gunnar et al.: The Demographics of Same-Sex Marriages in Norway and Sweden. *Demography*, Washington, 43(2006), 1, str. 79-98.
3. Arntzen Annett, Andersen Anne Marie Nybo: Social determinants for infant mortality in the Nordic countries, 1980-2001. *Scandinavian Journal of Public Health*, Oslo, 32(2004), 5, str. 381-389.
4. Bain Carolyn, Cornwallis Graeme: Sweden. Footscray (Vic.), Oakland, CA : Lonely Planet, 2003. 336 str.
5. Berčan Marija-Petra: Dileme družinske politike v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 40 str.
6. Borg Dominika, Jonsson Anna: Return: The Swedish Approach. Working Papers No. 108. Uppsala : Department of Eurasian Studies, Uppsala University, 2006. 98 str.
7. Britton Claes: Sweden & Swedes. 2nd, revised ed. Stockholm : Swedish Institute, 2005. 31 str.
8. Carlson Allan: Sweden and the Failure of European Family Policy. *Society*, New York, 42(2005), 6, str. 41-46.
9. Darroch Jacqueline E., Frost Jennifer, Singh Susheela: Teenage sexual and reproductive behavior in developed countries. Can more be done?. Occasional Report No. 3. New York, Washington : The Alan Guttmacher Institute, 2001. 122 str.
10. Eberstadt Nicholas, Groth Hans: Russia doomed to be the sick man of Europe. *Times*, United Kingdom, 23.09.2004, str. 18.
11. Edgardh Karin: Adolescent sexuality and sexual abuse: A Swedish perspective. Doctoral dissertation. Stockholm : Karolinska Institutet, Sweden, 2001. 108 str.
12. Hallden Britt-Marie, Christensson Kyllike, Olsson Pia: Meanings of Being Pregnant and Having Decided on Abortion: Young Swedish Women's Experiences. *Health Care for Women International*, Washington, 26(2005), 9, str. 788-806.
13. Hoem Britta: Entry into motherhood in Sweden: the influence of economic factors on the rise and fall in fertility, 1986–1997. *Demographic research*, Rostock, 2(2000), 4, str. 1-28.
14. Larsson Margareta et al.: Reasons for pregnancy termination, contraceptive habits and contraceptive failure among Swedish women requesting an early pregnancy termination. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*, Umeå, 81(2002), 1, str. 64-71.
15. Lemaitre Georges: The Integration of Immigrants into the Labour Market: the Case of Sweden. OECD social, employment and migration working papers No. 48. Pariz : OECD, 2007. 50 str.

16. Malačič Janez: Demografija. 5. izdaja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 378 str.
17. Natek Karel, Natek Marjeta: Države sveta. Ljubljana : Mladinska knjiga, 2006. 710 str.
18. Nilsson Åke: Invandrare: Långt liv i Sverige. Välfärd, B.k., 2004, 3, str. 22-23.
19. Persson Gudrun: Chapter 2: Demography and public health. Scandinavian Journal of Public Health, Oslo, 34(2006), Suppl. 67, str. 19-25.
20. Persson Gudrun et al.: Health in Sweden: The National Public Health Report 2005. Scandinavian Journal of Public Health, Oslo, 34(2006), Suppl. 67, str. 3-10.
21. Rahikainen Marjatta: Anticipating the Globalisation of Labour: Finnish Women as Immigrant and Offshore Labour for the Swedish Economy. Journal of Ethnic and Migration Studies, Abingdon, 33(2007), 1, str. 95-112.
22. Rogelj Roman: Statistika 2. Ljubljana : Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, 2002. 294 str.
23. Trost Jan: Family studies in Sweden. Marriage & Family Review, NewYork, 23(1996), 3/4, str. 723-744.
24. Tyden Tanja et al.: Female university students' attitudes to future motherhood and their understanding about fertility. The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care, Camforth, 11(2006), 3, str. 181-189.
25. White Paul: Migrant Populations Approaching Old Age: Prospect in Europe. Journal of Ethnic and Migration Studies, Abingdon, 32(2006), 8, str. 1283-1300.
26. Wertheimer – Baletić Alica: Demografija. Zagreb : Informator, 1982. 462 str.
27. Westin Charles: Immigration to Sweden 1940-1990 and the Response of Public Opinion. Migration, Stockholm, 18(1993), 2, str. 143-170.
28. Westin Charles: Sweden: Restrictive Immigration Policy and Multiculturalism. Centre for Research in International Migration and Ethnic Relations, Stockholm University.
[URL: <http://www.migrationinformation.org/Usfocus/display.cfm?ID=406>], June 2006.

VIRI

1. Background Note: Sweden. [URL: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2880.htm>], 09.06.2007.
2. Benigar Jože: Kratki opis zgodovine Švedske.
[URL: http://www.slovenskamisija.org/od_pradavnine.htm], 17.06.2007.
3. Country Profile 2006. [URL: <http://www.eiu.com>], 28.11.2006.

4. Eurostat. [URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/retrieve/en/theme3/demo>], 06.01.2007.
5. Health statistics: Key data on health 2002: Data 1970-2001. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2003. 457 str.
6. History of the Swedish migration.
[URL: <http://www.migrationsverket.se/english/emigration/ehistorik.html>], 02.03.2007.
7. Migration 2003. [URL: http://www.scb.se/templates/Publikation__80718.asp], 24.02.2007.
8. Migration 2004. [URL: http://www.scb.se/templates/Publikation__124307.asp], 24.02.2007.
9. Migration 2005. [URL: http://www.scb.se/templates/Publikation__162450.asp], 24.02.2007.
10. No immigration rush from new EU member states.
[URL: http://www.scb.se/templates/pressinfo__109269.asp], 24.02.2007.
11. Population beats the record on all fronts.
[URL: http://www.scb.se/templates/pressinfo__193195.asp], 24.02.2007
12. Recent Demographic Developments in Europe 2000. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2000. 695 str.
13. Recent Demographic Developments in Europe 2004. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2004. 128 str. + CD-rom.
14. Recent Demographic Developments in Europe 2005. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2005. 150 str. + CD-rom.
15. Sami people. [URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Sami_people], 09.12.2006.
16. Statistical Yearbook of Sweden 2006. Stockholm : SCB, 2005. 784 str.
17. Sweden economy: Demographic profile. New York : EIU ViewsWire, 2006. 20 str.
18. Swedish Immigration.
[URL: http://www.mnsu.edu/emuseum/history/mnstatehistory/swedish_migration.html], 02.03.2007.
19. The Cause of Death Register. [URL: <http://www.sos.se/epc/english/dorseng.htm>], 23.01.2007.
20. Veliki splošni leksikon v osmih knjigah, knj. 4: Ka-Ma. Ljubljana : DZS, 1997. 1861-2478 str.

PRILOGA

Tabela 1: Starostna struktura prebivalstva na Švedskem med leti 1995 in 2006

Leto	0-14 let	15-64 let	65+ let	Skupaj
1995	18,9 %	63,6 %	17,5 %	100,0 %
1996	18,8 %	63,7 %	17,5 %	100,0 %
1997	18,8 %	63,8 %	17,4 %	100,0 %
1998	18,7 %	63,9 %	17,4 %	100,0 %
1999	18,6 %	64,0 %	17,4 %	100,0 %
2000	18,5 %	64,2 %	17,3 %	100,0 %
2001	18,4 %	64,4 %	17,2 %	100,0 %
2002	18,2 %	64,6 %	17,2 %	100,0 %
2003	18,0 %	64,8 %	17,2 %	100,0 %
2004	17,8 %	65,0 %	17,2 %	100,0 %
2005	17,6 %	65,2 %	17,2 %	100,0 %
2006	17,2 %	65,5 %	17,3 %	100,0 %

Vir: Recent demographic developments in Europe 2000, 2000, str. 576; Eurostat, 2007.

Tabela 2: Indeks staranja na Švedskem v obdobju 1995-2006

Leto	0-14 let	65+ let	Indeks staranja
1995	1.662.665	1.540.115	92,6
1996	1.665.362	1.543.332	92,7
1997	1.661.425	1.543.296	92,9
1998	1.654.452	1.542.374	93,2
1999	1.648.462	1.537.656	93,3
2000	1.639.701	1.532.555	93,5
2001	1.630.798	1.530.887	93,9
2002	1.620.275	1.532.064	94,6
2003	1.611.925	1.533.795	95,2
2004	1.598.990	1.541.254	96,4
2005	1.583.581	1.554.335	98,2
2006	1.560.776	1.565.377	100,3

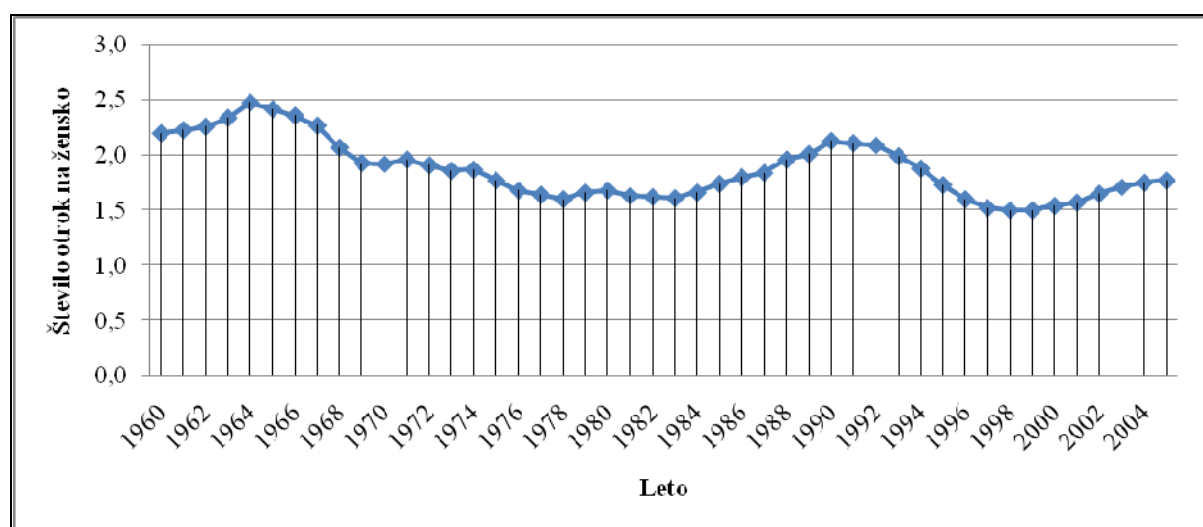
Vir: Eurostat, 2007.

Tabela 3: Stopnja totalne rodnosti na Švedskem in v nekaterih evropskih državah

Država	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2002	2004
Albanija	6,57	5,28	5,12	...	3,62	3,21	3,00	2,62
Avstrija	2,70	2,71	2,29	1,83	1,65	1,47	1,46	1,42	1,36	1,40	1,42
Azerbajdžan	5,01	5,27	4,56	3,92	3,23	2,94	2,62	2,30	1,71	1,58	1,82
BiH	3,95	3,50	2,71	2,38	1,93	1,89	1,71	...	1,28	1,23	...
Danska	2,57	2,61	1,99	1,92	1,55	1,45	1,67	1,80	1,77	1,72	1,78
Hrvaška	2,20	2,21	1,83	1,92	1,92	1,81	1,67	1,50	1,40	1,34	1,35
Finska	2,72	2,48	1,83	1,68	1,63	1,64	1,78	1,81	1,73	1,72	1,80
Francija	2,73	2,84	2,47	1,93	1,95	1,81	1,78	1,71	1,88	1,87	1,91
Irska	3,78	4,04	3,85	3,43	3,24	2,48	2,11	1,84	1,90	1,97	1,93
Madžarska	2,02	1,82	1,98	2,35	1,91	1,85	1,87	1,57	1,32	1,30	1,28
Norveška	2,91	2,95	2,50	1,98	1,72	1,68	1,93	1,87	1,85	1,75	1,83
Portugalska	3,16	3,15	3,01	2,75	2,25	1,72	1,57	1,41	1,55	1,47	1,40
Rusija	2,56	2,12	2,00	1,97	1,86	2,05	1,90	1,34	1,21	1,30	1,33
Slovenija	2,18	2,46	2,12	2,17	2,10	1,71	1,46	1,29	1,26	1,21	1,25
Švedska	2,20	2,42	1,92	1,77	1,68	1,74	2,13	1,73	1,54	1,65	1,75
Turčija	6,18	5,82	5,68	5,09	4,37	3,59	3,01	2,80	2,57	2,46	...

Vir: Recent demographic development in Europe 2005, 2005, str. 78.

Slika 1: Stopnja totalne rodnosti na Švedskem med leti 1960 in 2004

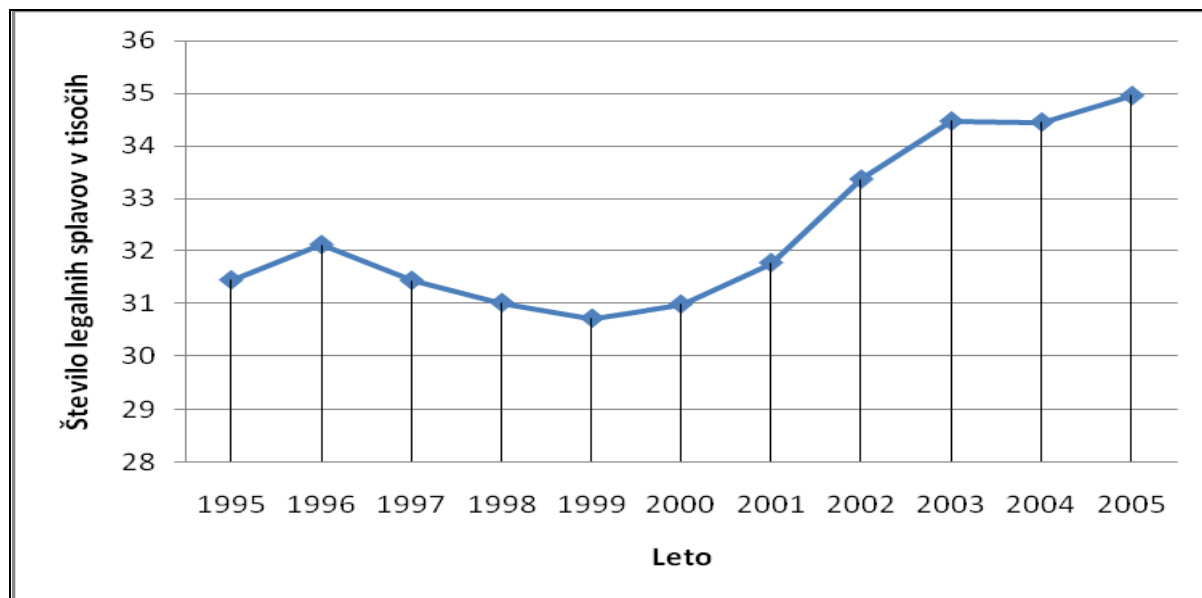
Vir: Eurostat, 2007.

Tabela 4: Število izven zakona rojenih otrok na 100 rojstev na Švedskem in v nekaterih evropskih državah

Država	1980	1985	1990	1995	2000	2002	2003	2004
Albanija
Avstrija	17,8	22,4	23,6	27,4	31,3	33,8	35,3	35,9
Azerbajdžan	3,0	2,6	2,6	5,8	5,4	7,6	10,5	20,3
BiH	5,4	6,0	7,4	...	10,3	10,6	11,0	...
Danska	33,2	43,0	46,4	46,5	44,6	44,6	44,9	45,4
Hrvaška	5,1	5,9	7,0	7,5	9,0	9,6	10,1	10,4
Finska	13,1	16,4	25,2	33,1	39,2	39,9	40,0	40,8
Francija	11,4	19,6	30,1	37,6	42,6	44,3	45,2	46,4
Irska	5,0	8,5	14,5	22,3	31,5	31,1	31,4	32,3
Madžarska	7,1	9,2	13,1	20,7	29,0	31,4	32,3	34,0
Norveška	14,5	25,8	38,6	47,6	49,6	50,3	50,0	51,4
Portugalska	9,2	12,3	14,7	18,7	22,2	25,5	26,9	29,1
Rusija	10,8	12,0	14,6	21,1	28,0	29,5	29,2	29,8
Slovenija	13,1	19,1	24,5	29,8	37,1	40,2	42,5	44,8
Švedska	39,7	46,4	47,0	53,0	55,3	56,0	56,0	55,4
Turčija	2,9	3,8	4,4

Vir: Recent demographic developments in Europe 2005, 2005, str. 84.

Slika 2: Legalno opravljene splavi na Švedskem v obdobju 1995- 2005

Vir: Eurostat, 2007.

Tabela 5: Življenjsko pričakovanje ob rojstvu za moške in ženske na Švedskem in v nekaterih evropskih državah leta 1990 in leta 2004

Države	1990		2004	
	Moški	Ženske	Moški	Ženske
Avstrija	72,2	78,8	76,5	82,1
Belorusija	66,3	75,6	63,2	76,0
Danska	72,0	77,8	75,4	80,3
Finska	71,0	78,9	75,4	82,2
Francija	72,8	80,9	75,9	83,0
Nemčija	72,0	78,4	76,5	82,1
Grčija	74,6	79,3	76,6	81,3
Norveška	73,5	79,8	77,5	82,4
Poljska	66,5	75,5	70,6	79,1
Rusija	63,8	74,3	58,9	72,3
Slovenija	69,8	77,8	73,6	80,8
Švedska	74,8	80,4	78,4	82,7
Ukrajina	65,6	74,9	62,1	73,6

Vir: Recent Demographic Developments in Europe 2005, 2005, CD.

Tabela 6: Življenjsko pričakovanje pri 65-ih letih za moške in ženske na Švedskem in v nekaterih evropskih državah leta 1990 in leta 2004

Države	1990		2004	
	Moški	Ženske	Moški	Ženske
Avstrija	14,3	17,8	16,9	20,2
Belorusija	12,8	16,4	/	/
Danska	14,0	17,9	15,9	19,0
Finska	13,7	17,6	16,5	20,4
Francija	15,5	19,8	17,1	21,3
Nemčija	14,0	17,5	16,5	20,1
Grčija	15,6	17,8	16,8	18,8
Norveška	14,6	18,5	17,0	20,5
Poljska	12,4	16,1	14,2	18,3
Rusija	11,9	15,7	11,0	15,3
Slovenija	13,3	16,9	15,1	19,3
Švedska	15,3	19,0	17,4	20,6
Ukrajina	12,5	15,7	11,6	15,4

Vir: Recent Demographic Developments in Europe 2005, 2005, CD.

Tabela 7: Stopnja smrtnosti dojenčkov, število umrlih dojenčkov v prvih 28. dneh ter število umrlih dojenčkov v preostalem delu prvega leta na Švedskem med leti 1995 in 2005

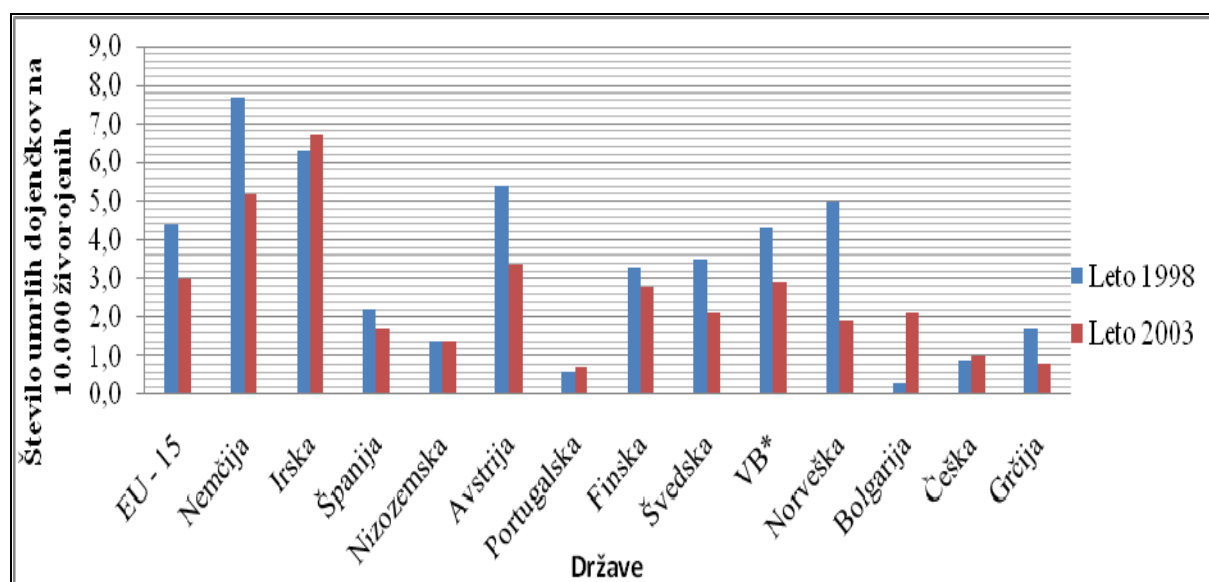
Leto	Stopnja smrtnosti dojenčkov	Neonatalna smrtnost	Postneonatalna smrtnost
1995	4,1	297 (2,9)*	132 (1,3)**
1996	4,0	242 (2,5)	135 (1,4)
1997	3,6	214 (2,4)	114 (1,3)
1998	3,6	205 (2,3)	111 (1,2)
1999	3,4	194 (2,2)	103 (1,2)
2000	3,4	211 (2,3)	98 (1,1)
2001	3,7	229 (2,5)	105 (1,1)
2002	3,3	211 (2,2)	102 (1,1)
2003	3,1	220 (2,2)	88 (0,9)
2004	3,1	225 (2,2)	89 (0,9)
2005	2,4	150 (1,5)	96 (0,9)

*Opomba: število v oklepaju pomeni število umrlih dojenčkov v prvih 28. dneh na 1.000 živorojenih.

**Opomba: število v oklepaju pomeni število umrlih dojenčkov v preostalem delu prvega leta na 1.000 živorojenih.

Vir: Eurostat, 2007.

Slika 3: Stopnja smrtnosti dojenčkov zaradi sindroma nenadne smrti na Švedskem in v nekaterih evropskih državah leta 1998 in leta 2003

*Opomba: VB pomeni Velika Britanija.

Vir: Eurostat, 2007.

Tabela 8: Umrli moški na Švedskem po skupinah bolezni v letu 1995 in 2004

Vzroki smrti po Mednarodni klasifikaciji bolezni	Število smrti v letu 1995	%	Število smrti v letu 2004	%
Infekcijske in parazitne bolezni	423	0,9	550	1,2
Novotvorbe	11.006	23,2	11.681	26,4
Bolezni krvi in krvotvornih organov ter bolezni imunskega sistema	220	0,5	101	0,2
Endokrine, prehranske in presnovne bolezni	934	2,0	1.159	2,6
Duševne in vedenjske motnje	1.146	2,4	1.648	3,6
Bolezni živčevja	656	1,4	1.207	2,8
Bolezni obtočil	23.377	49,3	18.597	42,1
Bolezni dihal	3.730	7,9	2.845	6,5
Bolezni prebavil	1.448	3,1	1.359	3,1
Bolezni kože in podkožnega tkiva	52	0,1	48	0,1
Bolezni mišičnoskeletnega sistema in vezivnega tkiva	127	0,3	130	0,3
Bolezni sečil in spolovil	713	1,5	576	1,3
Nekateri vzroki perinatalne obolevnosti in smrtnosti	97	0,2	67	0,2
Prirojene malformacije, deformacije	164	0,3	126	0,3
Simptomi in nezadostno definirana stanja	563	1,2	925	2,1
Poškodbe, zastrupitve in drugi zunanji vzroki	2.772	5,7	3.175	7,2
SKUPAJ	47.428	100,0	44.194	100,0

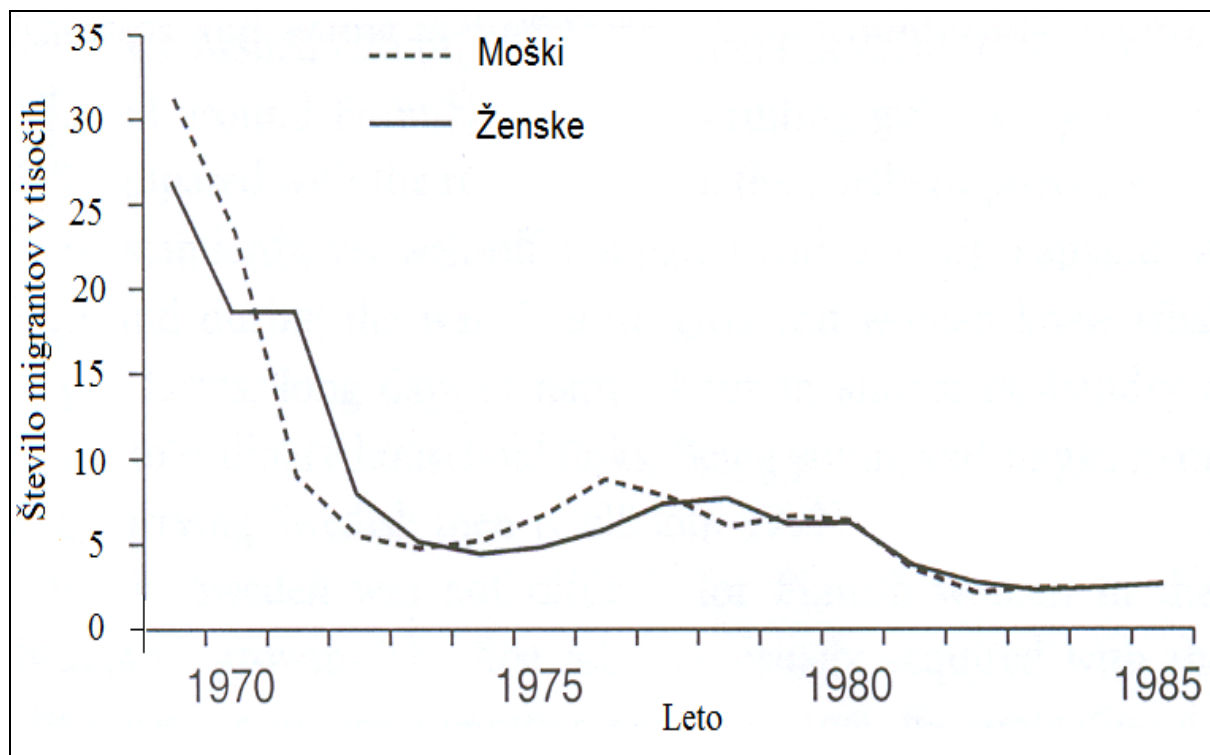
Vir: Eurostat, 2007.

Tabela 9: Umrle ženske na Švedskem po skupinah bolezni v letu 1995 in 2004

Vzroki smrti po Mednarodni klasifikaciji bolezni	Število smrti v letu 1995	%	Število smrti v letu 2004	%
Infekcijske in parazitne bolezni	426	0,9	605	1,4
Novotvorbe	10.363	22,4	10.933	23,3
Bolezni krvi in krvotvornih organov ter bolezni imunskega sistema	206	0,4	129	0,3
Endokrine, prehranske in presnovne bolezni	1.013	2,2	1.141	2,4
Duševne in vedenjske motnje	1.791	3,9	2.921	6,2
Bolezni živčevja	607	1,3	1.531	3,3
Bolezni obtočil	23.012	49,8	20.457	43,6
Bolezni dihal	3.591	7,8	2.902	6,2
Bolezni prebavil	1.542	3,3	1.554	3,3
Bolezni kože in podkožnega tkiva	94	0,2	92	0,2
Bolezni mišičnoskeletnega sistema in vezivnega tkiva	284	0,6	289	0,6
Bolezni sečil in spolovil	541	1,2	546	1,2
Nekateri vzroki perinatalne obolevnosti in smrtnosti	73	0,2	68	0,1
Prirojene malformacije, deformacije	130	0,3	138	0,3
Simptomi in nezadostno definirana stanja	991	2,1	1.644	3,5
Poškodbe, zastrupitve in drugi zunanji vzroki	1.549	3,4	1.941	4,1
SKUPAJ	46.213	100,0	46.891	100,0

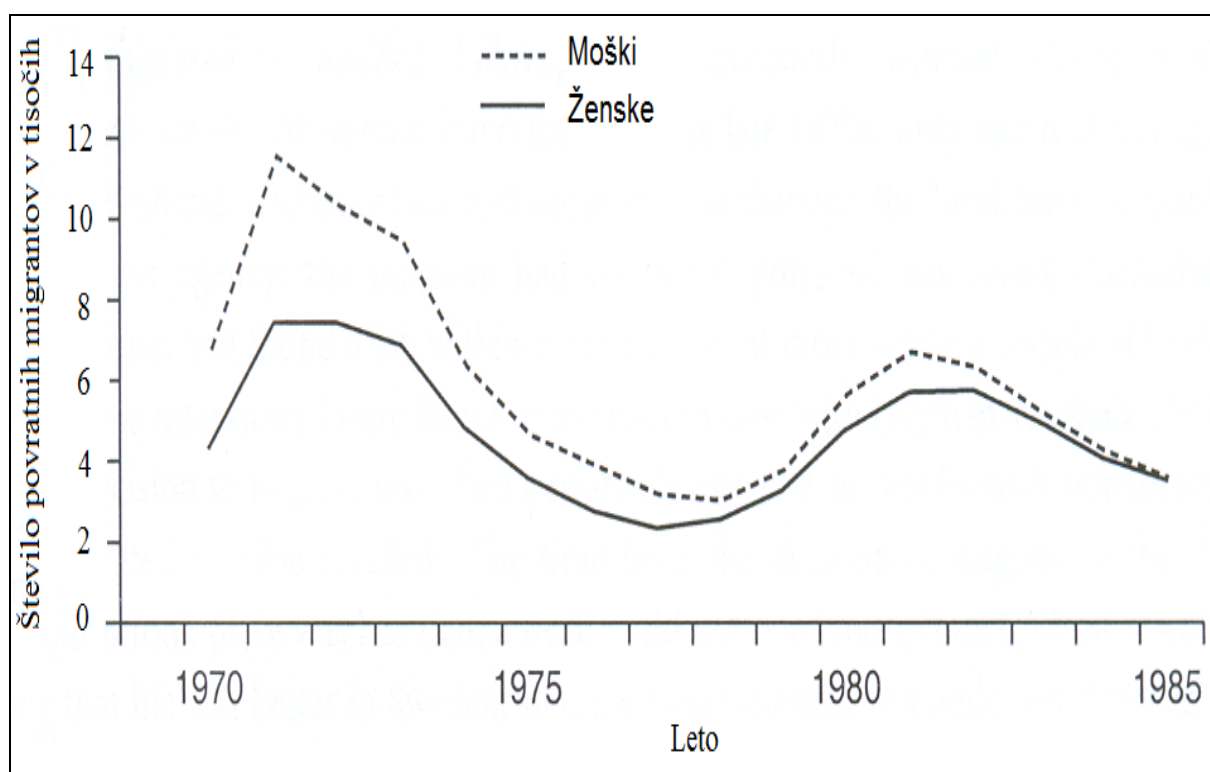
Vir: Eurostat, 2007.

Slika 4: Migracije iz Finske na Švedsko v obdobju 1969-1985, glede na spol

Vir: Rahikainen, 2007, str. 101.

Slika 5: Povratne migracije iz Švedske na Finsko v obdobju 1969-1985, glede na spol

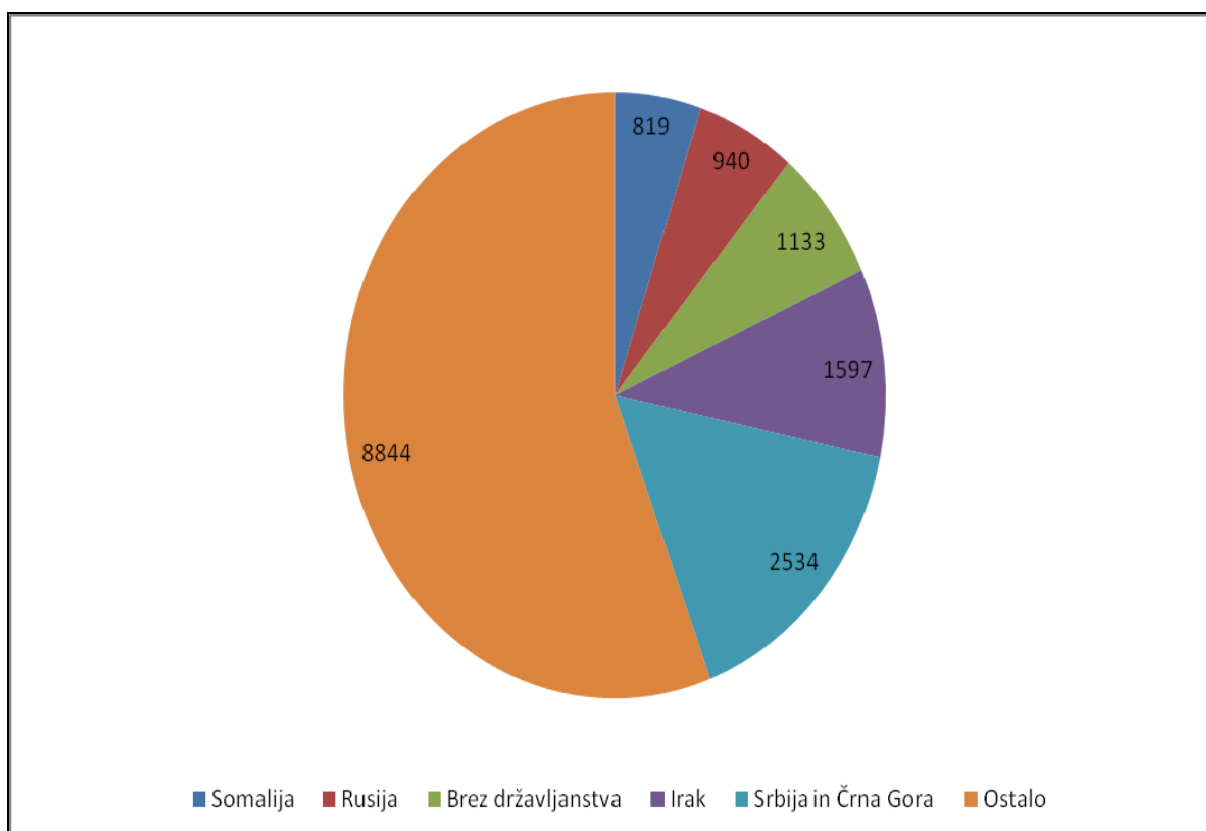
Vir: Rahikainen, 2007, str. 102.

Tabela 10: Iskalci zatočišča glede na spol in starost pri izdaji prošnje na Švedskem v letu 2005

Starost	Moški	Ženske	Skupaj
0-3 let	880	813	1.693
4-6 let	432	379	811
7-9 let	337	329	666
10-12 let	304	291	595
13-15 let	326	233	559
16-17 let	279	195	474
18-20 let	907	400	1.307
21-24 let	1.691	601	2.292
25-34 let	3.747	1.557	5.304
35-44 let	1.500	846	2.346
45-64 let	706	589	1.295
65-79 let	83	97	180
80 in več let	4	4	8
Skupaj	11.196	6.334	17.530

Vir: Migration 2005, 2007.

Slika 6: Zavrnjene prošnje za pridobitev zatočišča na Švedskem leta 2005, glede na državljanstvo

Vir: Borg, Jonsson, 2006, str. 31.

Tabela 11: Priseljeno in odseljeno prebivalstvo v in iz Švedske leta 2002 in 2003

Država	2002			2003		
	P*	I*	NS*	P	I	NS
Skupaj	64.087	33.009	31.078	63.795	35.023	28.772
Nordijske države	14.641	10.203	4.438	14.279	10.710	3.569
Danska	4.250	2.241	2.009	4.603	2.585	2.018
Finska	3.532	3.211	321	3.395	3.386	9
Islandija	485	347	138	474	348	126
Norveška	6.374	4.404	1.970	5.807	4.391	1.416
EU 15 brez ND*	11.072	9.883	1.189	11.007	10.020	987
Španija	1.166	1.284	-118	1.234	1.356	-122
VB in S Irska	3.120	3.451	-331	3.022	3.676	-654
Evropa brez EU 15 in ND	8.594	1.835	6.759	8.485	1.773	6.712
BiH	1.134	154	980	1.349	111	1.238
Jugoslavija (SČG)	2.068	179	1.889	1.896	161	1.735
Poljska	1.186	190	996	1.134	216	918
Rusija	1.086	150	936	1.022	165	857
Afrika	3.602	662	2.940	4.188	773	3.415
S in J Amerika	6.524	4.300	2.224	6.016	4.559	1.457
Azija	18.401	2.631	15.770	18.359	2.859	15.500
Afganistan	498	6	492	515	17	498
Irak	5.175	65	5.110	3.447	124	3.323
Iran	1.515	165	1.350	1.131	148	983
Kitajska	1.384	345	1.039	1.614	352	1.262
Tajska	1.398	228	1.170	2.161	263	1.898
Oceanija	807	790	17	714	894	-180
Nepoznano	446	2.705	-2.259	747	3.435	-2.688

*Opomba: P pomeni priseljene ljudi, I pomeni izseljene ljudi, NS pomeni neto selitve, ND pomeni nordijske države.

Vir: Migration 2003, 2007.

Tabela 12: Priseljeno in odseljeno prebivalstvo v in iz Švedske leta 2004 in 2005

Država	2004			2005		
	P*	I*	NS*	P	I	NS
Skupaj	62.028	36.586	25.442	65.229	38.118	27.111
Nordijske države	13.021	11.104	1.917	13.057	12.144	913
Danska	4.674	3.024	1.650	5.008	3.341	1.667
Finska	3.035	3.507	-472	3.282	3.875	-593
Islandija	428	362	66	450	483	-33
Norveška	4.884	4.211	673	4.317	4.445	-128
EU 25 brez ND*	15.184	11.102	4.082	16.672	11.230	5.442
Poljska	2.521	299	2.222	3.516	350	3.166
Španija	1.174	1.342	-168	1.254	1.272	-18
VB in S Irska	2.885	3.878	-993	2.738	3.894	-1.156
Evropa brez EU 25 in ND	7.116	1.404	5.712	6.804	1.400	5.404
BiH	884	64	820	668	59	609
Rusija	1.281	150	1.131	986	179	807
SČG	1.774	200	1.574	2.081	176	1.905
Afrika	4.456	938	3.518	5.372	1.008	4.364
S in J Amerika	5.648	4.431	1.217	5.603	4.513	1.090
Azija	15.200	3.234	11.966	16.312	3.754	12.558
Irak	2.054	244	1.810	2.549	351	2.198
Iran	1.311	224	1.087	1.207	191	1.016
Kitajska	1.666	557	1.109	1.802	632	1.170
Tajska	2.287	312	1.975	2.497	377	2.120
Oceanija	752	867	-115	713	849	-136
Nepoznano	651	3.506	-2.855	696	3.220	-2.524

*Opomba: P pomeni priseljene ljudi, I pomeni izseljene ljudi, NS pomeni neto selitve, ND pomeni nordijske države.

Vir: Migration 2005, 2007.

Izpisek 1 - Regression

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Starost_ob_poroki	26	26,32	31,52	28,7881	1,56196
Starost_ob_rojstvu	26	25,26	28,65	26,9254	1,03771
Valid N (listwise)	26				

T-Test

Paired Samples Statistics

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 Starost_ob_poroki	28,7881	26	1,56196	,30633
Starost_ob_rojstvu	26,9254	26	1,03771	,20351

Paired Samples Correlations

	N	Correlation	Sig.
Pair 1 Starost_ob_poroki & Starost_ob_rojstvu	26	,922	,000

Paired Samples Test

	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		t	df	Sig.
				Lower	Upper			
Pair 1 Starost_ob_poroki - Starost_ob_rojstvu	1,86269	,72656	,14249	1,56923	2,15615	13,072	25	,000

Izpisek 2 - Regression

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Starost_ob_rojstvu(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: Starost_ob_poroki

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,922(a)	,850	,844	,61747

a Predictors: (Constant), Starost_ob_rojstvu

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	51,842	1	51,842	135,972	,000(a)
	Residual	9,151	24	,381		
	Total	60,993	25			

a Predictors: (Constant), Starost_ob_rojstvu

b Dependent Variable: Starost_ob_poroki

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-8,576	3,207		-2,675	,013
	Starost_ob_rojstvu	1,388	,119	,922	11,661	,000

a Dependent Variable: Starost_ob_poroki

Izpisek 3 - Regression

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Starost_ob_rojstvu(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: Stopnja totalne rodnosti

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,262(a)	,069	,030	,19091

a Predictors: (Constant), Starost_ob_rojstvu

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,065	1	,065	1,775	,195(a)
	Residual	,875	24	,036		
	Total	,939	25			

a Predictors: (Constant), Starost_ob_rojstvu

b Dependent Variable: Stopnja totalne rodnosti

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,073	,991		3,100	,005
	Starost_ob_rojstvu	-,049	,037	-,262	-1,332	,195

a Dependent Variable: Stopnja totalne rodnosti

Izpisek 4 - Regression

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Stopnja totalne rodnosti(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: Stopnja poročnosti

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,427(a)	,183	,148	,31458

a Predictors: (Constant), Stopnja totalne rodnosti

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,530	1	,530	5,358	,029(a)
	Residual	2,375	24	,099		
	Total	2,905	25			

a Predictors: (Constant), Stopnja totalne rodnosti

b Dependent Variable: Stopnja poročnosti

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	9,478	,572		16,556	,000
	Stopnja totalne rodnosti	,751	,325	,427	2,315	,029

a Dependent Variable: Stopnja poročnosti

Izpisek 5 - Regression

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	t(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: Bolezni srca

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,980(a)	,961	,957	3,98987

a Predictors: (Constant), t

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	3559,095	1	3559,095	223,574	,000(a)
	Residual	143,272	9	15,919		
	Total	3702,367	10			

a Predictors: (Constant), t

b Dependent Variable: Bolezni srca

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	341,684	2,580		132,429	,000
	t	-5,688	,380	-,980	-14,952	,000

a Dependent Variable: Bolezni srca

Izpisek 6 - Regression

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	t(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: Bolezni možgan in ožilja

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,649(a)	,422	,358	3,99989

a Predictors: (Constant), t

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	105,057	1	105,057	6,566	,031(a)
	Residual	143,992	9	15,999		
	Total	249,049	10			

a Predictors: (Constant), t

b Dependent Variable: Bolezni možgan in ožilja

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	118,655	2,587		45,873	,000
	t	-,977	,381	-,649	-2,562	,031

a Dependent Variable: Bolezni možgan in ožilja

Izpisek 7 - Regression

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	t(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: Maligne novotvorbe

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,816(a)	,666	,629	2,46677

a Predictors: (Constant), t

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	109,401	1	109,401	17,979	,002(a)
	Residual	54,765	9	6,085		
	Total	164,165	10			

a Predictors: (Constant), t

b Dependent Variable: Maligne novotvorbe

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	232,380	1,595		145,676	,000
	t	,997	,235	,816	4,240	,002

a Dependent Variable: Maligne novotvorbe

*Podatki za izračun regresije so vzeti iz Eurostat, 2007.